Pedagogická fakulta
Faculty of Education
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Diplomová práce

Motivace a hodnotová orientace žáků 2. st. ZŠ

Vypracovala: Bc. Markéta Vokatá
Vedoucí práce: Mgr. Luboš Krninský, Ph.D.

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. 1. 2018 …….

Markéta Vokatá

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu Mgr. Luboši Krninskému, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a za jeho ochotu a vstřícnost v průběhu psaní diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat všem žákům, jejich učitelům a vedením základních škol za vlídnou spolupráci při realizaci výzkumného šetření.

Abstrakt

Předložená diplomová práce se věnuje motivaci dospívajících dětí, zejména ke školní práci a dále hodnotám, které uznávají. V teoretické části jsou popsány nejrůznější motivační činitele, které mají na žáky tohoto věku vliv. Následující kapitoly pojednávají o hodnotách, jejich významu a klasifikaci, nastiňují úlohu školy. Výzkumná část přináší informace o motivech žáků nejen k práci ve výuce, ale i o jejich aktuálních hodnotách a postojích, o jejich životních cílech a o souvislostech mezi nimi.

Klíčová slova

motivace, hodnoty, žák, životní cíle, školní prostředí

Abstract

This thesis deals with the motivation of pubescent children, especially to school work and the values they accept. Various motivational factors, which influence pupils of this age, are described in the theoretical part. The following chapters deal with the values, their importance and classification, explain the importance of school. The research part provides information about pupils´ motives not only to school work, but also about their attitudes, life goals and the context between them.

Keywords

motivation, values, pupil, life goals, school environment

Obsah

Úvod ... 8
I TEORETICKÁ ČÁST ... 9
1 Motivace ... 9
2 Motivace v edukačním procesu ... 10
2.1 Vnitřní motivace ... 10
2.1.1 Zájmy ... 11
2.1.2 Potřeba výkonu ... 12
2.1.3 Dosažení úspěchu ... 13
2.1.4 Potřeba pozitivního vztahu ... 13
2.1.5 Význam úkolu a získání kvalifikace ... 13
2.2 Vnější motivace ... 14
2.2.1 Učitel ... 14
2.2.2 Dobrá známka ... 17
2.2.3 Odměna ... 17
2.2.4 Idoly, vzory ... 18
2.2.5 Prostředí ... 19
3 Hodnotová orientace ... 21
3.1 Hodnoty ... 21
3.1.1 Klasifikace hodnot ... 22
3.1.2 Význam hodnot ... 23
4 Škola ... 26
4.1 Význam školy ... 26
5 Žák v období mezi dětstvím a dospělostí ... 28
5.1 Žák ... 28
5.2 Žák na 2. stupni ZŠ ... 28
5.2.1 Motivace ve škole ... 30
5.2.2 Hodnoty ... 32
5.2.3 Životní cíle ... 34
II PRAKTICKÁ ČÁST ... 37
6 Metodologie výzkumného šetření ... 37
6.1 Cíle ... 37
6.2 Výzkumný problém ... 37
6.3 Výzkumné otázky pro kvantitativní výzkum ... 37
6.4 Hypotézy ... 37

6.5 Metodika práce 38
6.6 Výzkumný vzorek, sběr dat a metody jejich vyhodnocení 38
7 Výsledky dotazníkového šetření 40
8 Ověření hypotéz 71
9 Diskuse 74
Závěr 76
Seznam použitých zdrojů 77
Seznam tabulek 81
Seznam příloh 82

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá motivací žáků 2. stupně základní školy k práci ve výuce a k cílům, které si zatím stanovili, o něž usilují a směřují k nim. V potaz jsou brány také hodnoty, které žáci tohoto věku uznávají, na kterých jim záleží a které považují za důležité a zásadní.

Práce je rozčleněna na dvě části, část teoretickou a praktickou. Teoretická část se věnuje především motivaci ve školním prostředí. Motivace je zde rozdělena na motivaci vnitřní a vnější, a v příslušných kapitolách jsou rozepsány jednotlivý motivační činitele, které mají na žáky staršího školního věku vliv. Nechybí zde ani některé rady odborníků, jak u žáků motivaci ke školní práci zvýšit, či alespoň docílit toho, aby žáky daná činnost zaujala. Třetí kapitola se týká hodnot, jejich klasifikaci a významu pro člověka. Čtvrtá kapitola pojednává o úloze školy, její důležitosti z hlediska osobního rozvoje pro každého jedince, o výchově k hodnotám. Pátá kapitola teoretickou část uzavírá a věnuje se opět motivaci, hodnotám a dále životním cílům, avšak již u žáků příslušného věku.

Praktická část diplomové práce začíná kapitolou šestou, obsahující metodologii kvantitativního výzkumu, jsou zde stanoveny cíle a uvedeny podrobnější údaje týkající se průběhu celého výzkumu. Následující kapitola pak přináší informace o motivech žáků ke školní práci, o jejich hodnotových orientacích, aktuálním pohledu na školu a vzdělání a o jejich dalších současných názorech a postojích.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Motivace

Motivace aneb neviditelná hnací síla každého z nás. Původ slova *motivace* nalezneme v latině, kde nese podobu *movere*, což v překladu znamená hýbati, pohybovati. Motivace tedy vede a usměrňuje naše chování a jednání k tomu, abychom dosáhli určitého vytčeného cíle, přičemž každý z nás má jiné cíle a k jejich dosažení přistupuje i odlišným způsobem.

V širším slova smyslu lze pojem *motivace* užít v různých kontextech a je na něj nahlíženo různě. Podle psychologa Nakonečného (1997, str. 14) je motivace stav, který je vytvářen potřebami, jež nejsou uspokojeny a vyjadřují absenci nějaké hodnoty. Motivace vyjadřuje rozpor mezi tím, co subjekt aktuálně prožívá, a tím, co prožívat touží. Homola (1972, str. 13) tvrdí, že motivace není přímo pozorovatelná a jde jen o určitý konstrukt, který byl psychology zaveden k tomu, aby vysvětlil chování člověka. Motivaci lze dále vymezit jako vnitřní dynamický stav, který se skládá z emočních a kognitivních procesů a podněcuje, směřuje a udržuje chování člověka k určitému cíli, přičemž daná osoba vynakládá určité úsilí (Blatný, 2010, str. 139). Lze tedy obecně říci, že to, co člověk dělá, dělá z nějakých konkrétních pohnutek, jeho chování má příčinu, důvod a především směr, při němž se uplatňuje osobnost jedince, jeho hierarchie hodnot i dosavadní zkušenosti, schopnosti a dovednosti.

2 Motivace v edukačním procesu

Slovo *motivace* má ve školním prostředí zcela zásadní význam, jelikož hlavním úkolem učitele je žáka dostatečně motivovat, aktivizovat, zapojit ho do školní činnosti, a navíc docílit toho, aby žáka samotná činnost bavila, zaujala ho, a aby i žák sám projevil o učivo zájem. Pokud není motivace ve škole dostatečně přítomna, uspokojivé učení pravděpodobně neproběhne.

Na motivaci v edukačním procesu lze nahlížet dvěma způsoby. Nejprve jako na prostředek, jímž motivujeme žáky přímo ve vyučování tak, aby došlo ke zvýšení efektivity učební činnosti žáků a dále jako na motivaci, která je jedním z významných cílů výchovně vzdělávacího působení školy. Oba uvedené způsoby však spolu bezpodmínečně souvisí, jelikož lze předpokládat, že pokud učební činnost v určitém předmětu probíhá v příznivé atmosféře, pak bude mít i žák nadále o tento předmět zájem a vzroste tak jeho přirozená zvídavost, potřeba činnosti i dlouhodobých životních cílů. Dokonce může dojít ke změně počáteční převážně vnější motivace v motivaci převážně vnitřní[1](Hrabal, Man, Pavelková, 1984, str. 26).

Motivace má ale také své zásady, které nastiňuje Plamínek (2007, str. 11): „Motivovat znamená nejen brát, ale také dávat. Aby tohle bylo možné, aby motivace nebyla ponížena na pouhou manipulaci, musíte zájmy druhých lidí chápat, rozumět jim. Motivace vás tedy nutí zajímat se o druhé. Už to je velký čin v dnešním povrchním, uspěchaném světě.“ Podmínka, kterou zde Plamínek popisuje, je pro školní prostředí zcela zásadní, neboť každý žák je individuální bytostí, která v něčem vyniká, má své osobní zájmy a záliby, vyznává určité hodnoty. Škola by měla zajistit vhodné podmínky pro to, aby se každý žák mohl na základě svých schopností a dovedností co možná nejlépe rozvíjet a k tomu by měl být použit pro něj vhodný způsob motivace.

2.1 Vnitřní motivace

Vnitřní motivace by se dala shrnout pod citát svatého Augustina: „Chci-li něco poznat, musím to mít rád.“ Jedná se o motivaci, kdy žák vykonává nějakou činnost kvůli tomu, že ji chce vykonávat, aniž by očekával zpětnou vazbu – ocenění, pochvalu či jinou

[1] Vnitřní motivace bývá zpravidla považována za kvalitnější než motivace vnější, jelikož je stálejší a vychází přímo ze zájmů člověka (Hrabal, Man, Pavelková, 1984, str. 26).

odměnu, ale odměnou je činnost sama. Například dítě čte knihu, jelikož o ni má samo zájem, zajímá ho děj knihy, její obsah. Když je žák motivován vnitřní motivací, má z činnosti potěšení, vykonává ji ochotně, a i samotný výsledek činnosti ho uspokojuje (Lokšová, Lokša, 1999, str. 15).

Jeden z významných fotbalových trenérů mládeže a držitel mnoha trenérských ocenění Albert Puig vystihl sílu vnitřní motivace, když uvedl: „Celý svět si myslí, že v naší akademii vychováváme fotbalisty. Ve skutečnosti tu vychováváme kluky, co milují fotbal.“ (Jelínek, Kuchař, 2013, str. 20)

2.1.1 Zájmy

Od nástupu dítěte do základní školy se jeho způsoby poznávání okolního světa a získávání poznatků nepatrně mění. Dítě už si samo nevybírá jen poznatky, které se chce dozvědět, ale začíná být školou usměrňováno a řízeno. V rámci jednotlivých předmětů se vyskytují témata, která u žáků probudí zájem, projeví se u nich přirozená potřeba dozvědět se více a takto zaujatý žák aktivně a ochotně pracuje, aniž by potřeboval být motivován jakoukoli vnější odměnou. Zájmy se však v průběhu vývoje osobnosti mohou měnit ve svém obsahu, rozsahu i intenzitě, přičemž záleží na věku jedince, pohlaví, skupinové příslušnosti, rozumových předpokladech a dalších vlastnostech.

Zájem u žáků lze vzbudit tím, že proces učení pro ně bude zajímavý a především zábavný. Dle Pettyho (2002, str. 48) jedním ze způsobů, jak u žáků probudit jejich zájem o probírané učivo, je i fakt, že většinu lidí daleko více baví věci, které přímo souvisejí s jejich životem a zálibami. Tuto skutečnost dokládá příkladem z praxe, kdy učitel při výuce procent v matematice využil výsledků fotbalové ligy a žákům určil za úkol vypracovat analýzu úspěšnosti jednotlivých týmů. Pokud došlo k propojení běžné výuky se zájmem žáků, všichni žáci byli prací zaujati a co víc, bavilo je to.

Další způsoby probouzení zájmu u žáků:

- Ukázat žákům, jaký význam má vyučovaný předmět ve skutečném světě.
- Nosit do hodin předměty z praxe, pouštět instruktážní filmy, zařazovat do výuky návštěvy odborníků a exkurze.
- Využívat tvořivost a sebevyjadřování žáků.

- Aktivně žáky zapojovat do výuky.
- Obměňovat činnosti žáků.
- Využívat překvapení a neobvyklých činností.
- Zadávat třídě soutěživé a problémové úlohy.
- Dávat žákům „hádanky“ a poté jim sdělit správnou odpověď.
- Dodat svému oboru „osobní rozměr“. (Petty, 2002, str. 48)

Zájem o určitou činnost může u žáků vzbudit také vyzkoušení si činnosti, práce či profese „na vlastní kůži“. Osobní zkušenosti jsou mnohdy zcela nenahraditelné, jak v pozitivním, tak negativním slova smyslu. Buď žák zjistí, že ho daná činnost natolik zaujala, že by se jí chtěl věnovat i v budoucnu, nebo může mít prožitá skutečnost zcela jiný efekt, ale může motivovat žáka k tomu, aby věnoval veškeré své úsilí, aby danou činnost vykonávat nikdy v budoucnu již nemusel.

2.1.2 Potřeba výkonu

Potřeba úspěšného výkonu se vyvíjí u člověka již od dětství, kdy dítě provádí činnost, která vede k určitému cíli a navíc ví, že bude za odvedenou práci hodnoceno. Hodnocení by pak mělo být převážně kladné, aby byla motivace k práci úspěšně posílena.

Pokud dítě pochází z rodiny, kde je výkonová orientace rodičů vysoká, je zde velký předpoklad, že pro dítě bude vlastní úspěch a podání vysokého výkonu velice důležité. Od dítěte se ve většině případů očekává, že dosáhne alespoň téhož, co jeho rodiče, ba dokonce více než oni. Dítě se orientuje na výkon do té míry, nakolik se ztotožňuje se svými rodiči a jak se dítě postupem času čím dál tím více osamostatňuje, tak i jeho potřeba úspěšného výkonu začíná být na přání rodičů zcela nezávislá (Hrabal, 1978, str. 198).

Tito žáci zaměření na podání výkonu[2] se pak nejvíce soustředí na způsob, jímž je jejich práce prezentována okolí. Je pro ně důležité, jak působí před ostatními, mají větší tendence porovnávat se s ostatními spolužáky a soutěžit s nimi. Výsledek je pro ně důležitější než samotný průběh celého učení (Krejčová, 2011, str. 119).

[2] V opakovaných výzkumech se výkonová motivace i v České republice ukázala jako nejčastější zdroj učební motivace (Pavelková, Dvořáková, 2015, str. 37).

2.1.3 Dosažení úspěchu

Dosažení určitého cíle a následně úspěchu při učení je mnohdy hnací silou žáků každého takového procesu, kdy na počátku máme úkol, který když zvládneme, následuje úspěch a posléze příslušné ocenění. Každé zvládnutí úkolu člověka naplní pocitem, že něčeho dosáhl, což má pozitivní vliv i na jeho sebevědomí. „Sebedůvěra mu dodává vytrvalost a odhodlání, které jsou základem úspěchu, a schopnost nijak se nenechat odradit příležitostným neúspěchem. Nic nemá takový úspěch jako úspěch.“ (Petty, 2002, str. 43)

Žák, který zažije při učení úspěch, získá důvěru ve své schopnosti a poté je snazší jej motivovat k další práci a k tomu, aby se v našich hodinách něčemu naučil (Petty, 2002, str. 43).

2.1.4 Potřeba pozitivního vztahu

Člověk, jakožto tvor společenský, se mimo jiné vyznačuje potřebou utvářet vztahy s lidmi, kteří jej obklopují. Ve škole si žák přirozeně vytváří vztah s osobami, se kterými tráví během dne nejvíce času, tedy především se svými spolužáky a také s učiteli. Většina žáků usiluje o převahu pozitivních vztahů s lidmi ve svém okolí. „I když žáka učení nebaví, snaží se většinou „držet krok“ se zbytkem třídy, aby byl příznivě přijímán učitelem, svými spolužáky a rodiči. Málokdo se chce stát hlupáčkem třídy.“ (Petty, 2002, str. 41)

2.1.5 Význam úkolu a získání kvalifikace

Velkým motivačním činitelem pro žáka může být i skutečnost, že poznatky, které se ve škole naučí, dále v budoucnu využije ve svém životě. Nejlépe lze tento druh motivace ukázat na výuce cizích jazyků, jelikož pokud se žák naučí například anglický jazyk, bude moci bez obavy jazykové bariéry vycestovat do cizích zemí, seznámit se s novými lidmi, čímž by se mu mohly otevřít i nové pracovní možnosti. Žák by měl zkrátka poznat, že učivo, které se učí, se neučí zbytečně, ale proto, že by se mu mohlo v životě hodit a nabyté vědomosti využije.

Z nejnovějšího výzkumu[3] Pavelkové a Dvořákové (2015, str. 40) navíc vyplynulo, že pro žáky je nejčastějším motivem k učení možnost získání dobrého povolání v budoucnu.

[3] Pozn.: Výzkum však byl proveden mezi studenty SOŠ a gymnázií.

U některých žáků se vidina vysněného povolání objevuje již na základní škole, nejsilněji u žáků devátých ročníků, u kterých je právě volba povolání poměrně častým a diskutovaným tématem. Dosažení vhodné kvalifikace je tedy nezbytnou podmínkou pro výkon povolání, pro které se v budoucnu rozhodnou.

2.2 Vnější motivace

O vnější motivaci se jedná v takovém případě, pokud se jedinec neučí přímo z vlastního zájmu, ale kvůli vlivu motivačních činitelů z vnějšku (Lokšová, Lokša, 1999, str. 15). Proto jsou žáci nejčastěji motivováni například svými vzory. Vnější motivací může pro žáka být i například osoba, která nabízí odměnu nebo hrozí trestem.

2.2.1 Učitel

Hlavním úkolem učitele je zprostředkovávat žákům poznatky a odkrývat jejich vrozené schopnosti. V určitém věku žáka na něj má učitel téměř stejný vliv jako jeho rodiče. Během vyučování přebírá učitel odpovědnost za organizaci výuky a volbu vhodných metod pro žáky. Úkoly, které pro ně vybere, nesmí být příliš jednoduché, ale ani příliš složité, aby u žáků nedocházelo ke snížení jejich motivace[4]. Na učiteli vždy je, aby žákům zadával takové úkoly, které jsou pestré, proměnlivé a především, které mají význam. Učitel žákům před samotnou činností úkol a postup dostatečně vysvětlí, čímž u nich motivaci k dané práci podpoří. Dohlíží na průběh práce žáků a přispívá k výslednému zvládnutí práce. Motivace u studentů dále stoupá ve chvíli, kdy je jim látka prezentována v širším kontextu a pokud žáci sami vidí souvislost mezi výukou a svým životem (Krejčová, 2011, str. 124).

Dle výzkumů Larsona na principu metody ESM[5] se ukázalo, že žáci jsou často znudění a nemotivovaní kvůli neadekvátnímu vedení učitelem či pokud zcela nepochopí smysluplnost zadané práce (Krejčová, 2011, str. 122).

[4] L. S. Vygotskij definoval termín zóny nejbližšího vývoje, který označuje výkon, kterého je žák schopen s pomocí učitele či spoluprací s jinými žáky. Dle Vygotského je tedy důležité vytvářet tak náročné úkoly, které svou náročností přesahují současnou úroveň rozvoje studenta, a tak podporují jeho další vývoj.

[5] ESM = experience sampling method; přístroj, který v pravidelných intervalech žádá zkoumané jedince o zaznamenání různorodých aspektů z jejich života (zaměřuje se na emoce, činnosti, jimž se věnují, osoby, se kterými se stýkají apod.).

Žáci ke své práci potřebují učitele, kteří je dokážou podpořit v jejich aktivitách a pomohou jim nalézt motivaci ke studiu, ovšem podpora ze strany učitele musí být poskytnuta odpovídajícím způsobem. Pokud učitel povede činnost dospívajících příliš striktně a rázně, může dojít k tomu, že se zájem žáků o aktivity ztratí. Bude-li v opačném případě žákům ponechán příliš velký prostor, hrozí, že žáci nebudou sami dobře vědět, co mají dělat a kam jejich práce směřuje. I v tomto případě může dojít k tomu, že motivaci k práci ztratí. Dle Krejčové (2011, str. 125) je nejlepším způsobem vzájemná spolupráce studentů pod zkušeným vedením učitelů s tím, že když se žák splete či udělá chybu, hledí se na ni jako na jednu z forem řešení.

Velmi důležitým faktorem, který přispívá k motivaci žáků, je motivace učitelů k vlastní pedagogické práci. „První a zlaté pravidlo motivace je, že nikdy nebudete inspirovat jiné, pokud sám nejste inspirovaný. Pouze motivovaný vedoucí motivuje ostatní. I v tomto případě lze pro doplnění použít Augustinova slova: ‚To, co chceš v jiných zapálit, musí v tobě samém hořet.' Příklady táhnou." (Adair, 2004, str. 110) I studenti zpravidla velmi rychle poznají, kdo je svou prací zaujatý a kdo nikoli. Takto motivovaný učitel může snadno přenést své zaujetí i na žáky, které vyučuje.

Pokud učitel dokáže vytvořit vhodné prostředí pro rozvoj žáků, jejich motivace k danému předmětu se udržuje ještě dále do budoucna – při studiu na střední škole, či dokonce na škole vysoké. Na vysoké škole studenti dále pokračují ve studiu předmětů či oborů, které si v předchozím studiu oblíbili či nějak souvisí s jejich zájmy.

Ďurič (1986, in Lokšová, Lokša, 1999, s. 34) formuluje několik principů zvyšování motivace u žáků:

První princip nastiňuje, že žáci by měli být bezprostředně po svém výkonu učitelem pochváleni nebo upozorněni na chyby, které udělali, aby je dále neopakovali. Práce s žákovou chybou je považována za vrchol učitelova mistrovství (Lokšová, Lokša, 1999, str. 34).

Druhý princip klade na žáky důraz, aby porozuměli a pochopili cíle jak jednotlivých hodin, tak také cíle dlouhodobější, které souvisí s jejich budoucností a postavením jejich

vzdělání v ní. Žáci by měli přijímat cíle vzdělávání tak, jako by si je sami stanovili (Lokšová, Lokša, 1999, str. 34).

Ve třetím principu Ďurič upozorňuje na důležitost tvořivosti ve vyučování, jelikož právě tvořivější úlohy podporují u žáků samostatnost a motivaci. Motivací může být pro žáka i plnění různě obtížných úkolů, jejichž náročnost si po diskuzi s učitelem sám zvolí. (Lokšová, Lokša, 1999, str. 34).

Čtvrtý princip říká, že učitel by měl dbát na demokratický styl vedení kolektivu, v němž mají žáci vždy prostor pro vyjádření svého názoru, poznávání své motivace k činnosti či vnímání příčin svých školních úspěchů a neúspěchů (Lokšová, Lokša, 1999, str. 34).

Zařazení problémových úloh do vyučování je Ďuričovým pátým principem zvyšování motivace. Tvořivé a různě obtížné úlohy mohou být doplňovány například didaktickými hrami nebo různými soutěžemi, přičemž je důležité, aby spolu soutěžili žáci přibližně stejné vědomostní úrovně (Lokšová, Lokša, 1999, str. 34).

Šestý princip pojednává o vztazích mezi učiteli a žáky a mezi žáky navzájem, které se v dané třídě utvoří. Ďurič tvrdí, že pokud učitel své žáky chápe a umí se vcítit do jejich problémů, může na ně klást vysoké požadavky, aniž by se změnil jejich přístup ke školní práci, či dokonce se snížila jejich motivace. (Lokšová, Lokša, 1999, str. 34).

Sedmým principem ke zvyšování motivace rozumíme využívání tréninku rozvíjení pozornosti, prvky autogenního tréninku[6], relaxovaná pozornost (Lokšová, Lokša, 1999, str. 34).

Osmý princip říká, že učitel by měl zařadit do výuky cvičení a úlohy, které procvičují mnoho myšlenek a jsou rozmanité (Lokšová, Lokša, 1999, str. 34).

Devátý princip radí učitelům určovat zvláštní práci jednotlivci ve skupině, přičemž skupina řeší jeden problém jako celek (Lokšová, Lokša, 1999, str. 35).

[6] Autogenní trénink je metoda, která za předpokladu, že se provádí pravidelně, napomáhá rychlému obnovení sil a k odstranění příznaků napětí a neklidu. Metodu autogenního tréninku vyvinul na základě prvků jógy a hypnózy německý neurolog prof. J. H. Schulz.

Poslední princip naznačuje, že na učiteli spočívá hledání problémů a jejich rozpoznání. Učí žáky nahlížet na svět kriticky, budovat v nich vlastní názor a pěstovat v nich tolerantnost vůči nedostatkům (Lokšová, Lokša, 1999, str. 35).

Učitel má žákovi především ukázat, že je schopný se učit, rozvíjet a zlepšovat se. Má naučit žáky být úspěšnými a nezáleží na tom, zda dítě vyniká v matematice nebo ve sportu, ale vždy je důležité žáka z pozice dospělé autority umět ocenit. Každé dítě by se mělo dostat do situace, v níž zažilo úspěch a bylo za něj pochváleno. Na základě toho by mělo být dítě schopné se i v pozdějším životě něčemu dále s radostí věnovat a učit se (Kalhous, Obst, 2009, str. 372). „Je třeba mít na paměti, že pochvala je pro děti stále velmi uznávanou odměnou, která povzbuzuje děti k větší důmyslnosti a tvořivosti a pomáhá vytvářet vřelé vztahy mezi učitelem a jeho třídou.“ (Fontana, 2003, str. 154)

2.2.2 Dobrá známka

Mezi velmi často využívaný prostředek vnější motivace patří navození motivace dobrou známkou. Ačkoli se dnes od tohoto způsobu motivace, kdy v popředí je učení se pro dobré známky, ne pro skutečné znalosti, pomalu ustupuje, lze říci, že tento způsob motivace na žáky stále funguje.

Zde je třeba vzít v úvahu některé faktory jako náročnost předmětu, zájem žáka o předmět jako takový. Také záleží na postoji rodičů žáka ke známkám, protože pokud budou výsledky žáka rodičům zcela lhostejné, je zde velký předpoklad, že ani žák nebude v dobrých známkách vidět tu správnou motivaci (Lokšová, Lokša, 1999, str. 18).

Pokud je však žák ve svém studiu úspěšný a je za svůj výkon odměněn dobrou známkou, zvyšuje se jeho prestiž ve vlastních očích, i v očích učitelů, spolužáků a rodičů. Děti začínají zjišťovat, že jejich vynaložené úsilí a následný úspěch přináší odměny, a tak se snaží tohoto stavu docílit stále častěji (Fontana, 2003, str. 153).

2.2.3 Odměna

Velmi užívanou odměnou za žákův výkon je pochvala. Posílí žákovo sebevědomí, může zlepšit vztahy mezi učitelem a jeho třídou a z pohledu učitele nestojí nic. Hrabal, Man, Pavelková (1984, str. 150) uvádějí několik pravidel, která jsou potřeba při chválení žáků dodržovat:

- Chválit žáky ihned po provedené činnosti a pochvalu neoddalovat.
- Pokud žák začíná s něčím novým, tak jej chválit častěji, aby byl zpočátku k činnosti dostatečně motivován. Následně je třeba frekvenci pochval snižovat, aby pro ně chválení udrželo původní přitažlivost.
- Používat různé typy pochval, aby byla žákům zřejmá jejich různá intenzita.

Matějček (1997, str. 79) dodává, že pokud je žák pochválen příliš slavnostně před ostatními žáky, je to pro něj spíše nepříjemné. Mnohem lepší je žáka pochválit přirozeně, neformálně či způsobem, kdy jakoby mimochodem proneseme poznámku k někomu třetímu.

Kromě pochvaly existují ještě další způsoby, jak žáky za jejich poslušnost, úsilí a spolupráci v hodinách odměnit. Za úspěšně odvedenou práci jim lze nabídnout nějakou odlehčenější činnost formou hry, videoukázky či poslechu. Navrhnout motivaci v podobě exkurze spojené s místem, které žáci sami vyberou nebo se zúčastní výletu na konci školního roku. Mezi odměny hmotné řadíme například diplom, medaili či věcný dárek.

2.2.4 Idoly, vzory

Vzor je dle Hartla, Hartlové (2000, str. 689) definován jako objekt napodobování a ztotožňování se. I žáci jsou často motivováni osobami, kterým se chtějí podobat a chtějí dosáhnout stejných cílů a úspěchů, jako ti, jež jsou pro ně motivací. Mladí často hledají hotové vzory, které by je inspirovaly k vlastní činnosti a daly jí smysl. Přičemž každý může čerpat inspiraci z jiné oblasti – pro někoho může být vzorem slavný a úspěšný fyzik, pro jiného herec, pro dalšího spisovatel nebo hokejista. I oni se posléze snaží dané oblasti věnovat co nejvíce času a úsilí, aby v ní mohli vynikat.

Vzorem může být dítěti samozřejmě i rodič nebo jiný příbuzný, učitel, či dokonce může být pro žáka motivací i jeho spolužák. Dále mohou žáci pojmout za svůj vzor někoho, kdo si zaslouží obdiv a úctu za práci, kterou vykonává pro druhé nebo za to, že ctí určité mravní zásady a hodnoty. Každý je svým způsobem na základě svého chování, smýšlení a konání představitelem a nositelem nejrůznějších hodnot, k nimž zaujímá nějaký postoj. Může jít například o názory nějakého politika či jiné populární osobnosti, se kterými se buďto ztotožníme a jsou pro nás vzorem a motivací, či nikoliv. Lidé, jimiž se žák obklopuje, jej mohou samozřejmě ovlivnit i v negativním slova smyslu. Zejména

spolužáci mohou mít vliv na rizikové chování jedince, problémy může přinést i členství v nejrůznějších subkulturách.

Žák si prostřednictvím vzorů, ale i negativních zkušeností ze svého okolí, může vytvořit představu o svém budoucím povolání. Motivací k lepším výsledkům ve škole by mohla být žákovi rovněž i nespokojenost rodičů v jejich zaměstnání, kterou vnímá a všímá si jí, a tak je pro něj představa vykonávání stejného povolání zcela nepřijatelná. O podobný případ se jedná i tehdy, kdy žák vidí u druhých, že své povolání dělají s nechutí či nesprávně a on by jejich práci vykonával jistě lépe, a tak má potřebu situaci změnit. Jedná se například o zkušenost s nespravedlivým učitelem/nespravedlivou učitelkou, případně nepříjemným a neochotným pracovníkem/neochotnou pracovnicí na přepážce apod.

2.2.5 Prostředí

Představme si dvě školy. V jedné bychom viděli třídy, ve kterých by byly umístěny pouze lavice, holé zdi, u nichž by bylo postaveno několik regálů s učebnicemi. Ve druhé škole by se nacházely barevně vymalované třídy, jejichž zdi by byly vyzdobeny vlastními projekty a pracemi žáků. Učebny by byly plně vybaveny nejrůznějšími učebními pomůckami a názornými modely. Kterou školu byste navštěvovali raději? A kde by se Vám lépe učilo?

Kromě výše zmíněného tzv. věcného prostředí učeben a školy, do něhož dle Kalhouse, Obsta (2009, str. 398) patří hygieničnost, bezpečnost, již zmíněná estetičnost, zabydlenost a nabídka osobního prostoru pro učitele a žáky, tak velice důležitou roli v učebním procesu hraje i samotné klima celé třídy. Klima třídy má velký vliv na výkonovou motivaci žáků, na průběh celého učení, i na učební výsledky. Pokud chceme u žáků zvýšit efektivitu školní práce, musí ve třídě převládat příznivé klima, které zahrnuje komunikační a vyučovací postupy učitele, zapojení žáků do výuky, počet žáků ve třídě, kázeň ve třídě a jiné (Kalhous, Obst, 2009, str. 234).

Na žáky mají vliv i další faktory, a to úroveň školního stravování, družiny, zájmové kroužky, které žáky dále obohacují a rozvíjejí. Aby byli žáci ve škole spokojeni a pracovali co možná nejefektivněji, měli by pracovat v příjemném prostředí, do něhož lze zahrnout i možnost pobytu o přestávkách, volba činností, které je baví – například

umístění stolu na ping-pong, a tím jim umožnit prostor k odreagování. Děti by měly mít možnost trávit svůj čas i na školní zahradě. Tudíž chceme-li, aby se děti ve školním prostředí cítily spokojeně, je nutné jej co nejvíce přiblížit jejich potřebám a požadavkům.

3 Hodnotová orientace

3.1 Hodnoty

Pojem hodnota představuje dle Hartla, Hartlové (2000, str. 192) vlastnost, kterou jedinec přisuzuje určitému objektu, situaci, události nebo činnosti v souvislosti s uspokojováním jeho potřeb a zájmů. Kohoutek (2006, str. 125) nazývá hodnotou vše, co je pro každého jedince podstatné, důležité, vzácné, zásadní a představuje cíl, jehož chce dosáhnout. Hodnoty se u jedince postupem věku liší a formují se v procesu socializace. Jedinec si utváří svou vlastní hierarchii hodnot podle toho, co sám považuje za důležité. „Určité hodnoty (např. morální) mají trvalou, „absolutní“ platnost, jiné jsou proměnlivé a mají krátkodobé trvání.“ (Průcha, 2009, str. 92)

Kalhous, Obst (2009, str. 130) říkají, že hodnoty jsou chápany jako odraz významu pro člověka, pro jeho potřeby a zájmy. Vypovídají o tom, jaký má člověk vztah ke společnosti, k přírodě, ale také k sobě. Dodávají, že hodnoty jsou součástí mravního vědomí člověka, které předurčuje nejen jeho chování, ale i motivaci a způsob dosažení svých cílů. Nejvyšší abstrakce konkrétních postojů se nazývá hodnotová orientace, která je již poměrně trvalého rázu. Zahrnuje soubor hodnot, jež jedinec preferuje, zároveň do ní patří také hodnoty, které jedinec odmítá, které považuje za určující nebo za okrajové. S hodnotovou orientací dále souvisí hodnotový žebříček, představující hierarchicky uspořádaný seznam hodnot.

Hodnoty spolu s postoji patří do motivační struktury osobnosti a tvoří propletený systém vnitřních sil, které nás vedou k určitému chování. Pokud chceme pochopit druhého člověka a ptáme se, co ho zajímá, baví, čemu by se chtěl v budoucnu věnovat, musíme najít jeho motivaci. Dle Dorotíkové (1997, str. 15) však nejde jen o nacházení vztahu k hodnotám, jež jsou považovány za pozitivní, ale také k hodnotám negativním. Motivací tedy může být osvojení si hodnot kladných, stejně tak jako úsilí zabránit realizaci či šíření hodnot, které za pozitivní zrovna nepovažujeme. Přičemž jedinec vždy sám rozhoduje o tom, se kterými hodnotami se ztotožní jako s hodnotami pozitivními a které pro něj představují hodnoty negativní.

Dorotíková (1997, str. 14) dále tvrdí, že smysl pro hodnoty si člověk utváří postupně od mládí po celý život a je jen na něm, jaké hodnoty si osvojí a přijme za své. V jeho

rozhodování jej však ovlivňují činitelé jako rodina, škola, společenské zařazení, nahodilá životní událost či osobnostní dispozice (věk, inteligence). Dále je třeba zdůraznit, že co je pro jednoho člověka zásadní a velmi uznávanou hodnotou, stojící na hodnotovém žebříčku vysoko, může být pro jiného člověka hodnotou bezvýznamnou. Například sádroví trpaslíci v zahradách mohou pro jednoho člověka představovat levný a nevzhledný „kýč“, zatímco pro jiného člověka mohou znamenat sběratelskou zálibu naplňující jeho estetické cítění. „Záleží na tom, jaké všechny subjektivní smysly pro hodnoty si člověk v průběhu svého života vypěstoval, aby se mu v závislosti na nich otevřel svět hodnot.“ (Dorotíková, 1997, str. 14)

3.1.1 Klasifikace hodnot

Hodnoty lze rozdělit do několika skupin, přičemž každý vybraný autor či autorka uvádějí dělení různá. Kučerová (1996, str. 72) rozděluje hodnoty podle dimenzí, v nichž člověk prožívá sebe i svět:

- **Hodnoty vitální, životní** – umožňují člověku žít a přežít. Do této skupiny patří přírodní podmínky, zdraví, zdatnosti, svěžesti a uspokojení smyslů. Tyto hodnoty by měly patřit k těm nejzásadnějším, jelikož život člověka je primárním, bez něhož by další hodnoty neměly význam.
- **Hodnoty sociální** – týkají se především vazeb člověka k druhým lidem, citů, souvisí s mezilidskými vztahy.
- **Hodnoty civilizační** – ukazují na dosažený stupeň společenského zřízení – státu a jeho právnímu zřízení, úroveň komunikace, zahrnující řeč, písmo, prostředky šíření informací. Tato kategorie zahrnuje také vyspělost ekonomiky v dané zemi a celospolečenské poznání.
- **Hodnoty duchovní** – zobrazují kulturu v užším slova smyslu. Spadají k nim hodnoty související se sebeřízením (mravnost, morálka), sebereflexe (názory, náboženství, filozofie), sebevyjádření, tvořivá práce, citové bohatství apod.

Kohoutek (2006, str. 126) podává podrobnější dělení hodnot a řadí je do šesti následujících kategorií:

- **Hodnoty ideové** – pravda, svoboda, užitečnost společnosti aj.

- **Hodnoty sociálně emoční** – osobní emoční zázemí, prožitek lásky, rodina, přátelé, dobré rodinné vztahy, soulad mezi příbuznými aj.
- **Hodnoty zájmově činnostní** – vzdělanost, práce, studium, četba, umělecká činnost, koníčky a záliby aj.
- **Hodnoty osobně ambiční** – úspěch, vzestupná pracovní kariéra, vedoucí místo, uplatnění ve společnosti, oblíbenost, společenské postavení, vlivnost, sláva, úcta aj.
- **Hodnoty materiální –** byt, bytové zařízení, oblečení a obuv, auto, peníze, celkové finanční zajištění i do budoucnosti aj.
- **Hodnoty tělesné** – vzhled, jídlo, pití, zdraví aj.

Odlišný pohled na hodnoty, a to jako na cíle aktivity osobnosti, uvádí Hudeček (1986, str. 61), který rozlišuje dvojí dělení hodnot:

- **Hodnoty gratifikační** – týkají se našich cílů a souvisejí s uspokojením či neuspokojením našich potřeb.
- **Hodnoty direktivní** – rozhodují o směru, prostředcích a způsobech volby aktivit vzhledem k cíli.

3.1.2 Význam hodnot

Pokud budeme pátrat po skutečném významu hodnot v životě člověka, je třeba si nejprve připomenout, jak na hodnoty nahlížely osobnosti, jež se jimi zabývaly. Bádání ve světě hodnot jim napomáhalo více porozumět lidskému chování.

Hermann Lotze, patřící mezi nejznámější představitele filozofie hodnot, vymezil tři světy: svět věcí, pravd a hodnot, přičemž hodnoty existují pouze v pocitech příjemného (hodnotově kladné pocity) a v pocitech nepříjemného (hodnotově záporné pocity). V lidském životě dle něj sehrávají tu nejdůležitější roli, jelikož se pro ně rozhodujeme na základě citu, tedy srdcem.

Autor několika prací z filozofie hodnot Alexius Meinong rozděluje hodnoty na osobní a neosobní. Osobní hodnoty jsou založeny na základě vztahu mezi námi a předměty, které v nás vyvolávají pocit hodnot. Za neosobní hodnoty považuje ty, které mají neomezenou platnost: pravdu, krásu a dobro. I neosobní hodnoty se dle Meinonga jinak než ve vztahu

nemohou samostatně projevit. Dále tvrdí, že pokud mají některé z hodnot zaujmout člověka, musí být nejprve prožity.

Hugo Münsterberg, německý filozof a psycholog 19. století, se snažil popsat obecné základy filozofie hodnot. Dle něj jsou hodnoty podmíněny osobnostně, trvalými lidskými prožitky a vždy patří ke konkrétní bytosti, která sleduje určité cíle a volí mezi nimi. Za základ existence všech hodnot považuje především lidskou vůli. I přesto, že člověk si subjektivně vybírá mezi hodnotami, měl by usilovat o zachování hodnot objektivních, bez nichž by v lidském životě nastal chaos.

Nejvýznamnější představitel amerického pragmatismu John Dewey uznává pouze tu skutečnost, která je pro člověka hodnotná a má pro něj smysl. Pragmatická filozofie tedy zkoumá hodnotu našeho poznání, názorů, chování. Jejím cílem je zjistit, jaký smysl pro nás má samotná činnost či dané tvrzení. „Věc sama je tedy hodnotnou, a to v podobě, v jaké vystupuje pro nás. Tj. ve vztahu. Vztah je také podstatou každé hodnoty a záleží jen na subjektu, jeho rozhodnutí, co a jak je hodnotné.“ (Dorotíková, 1998, str. 146) Dále říká, že podstatné je sbírání zkušeností vlastní aktivitou, vlastním přičiněním a sama aktivita by měla člověka motivovat a vzbudit jeho zájem.

Důležitost hodnot pro člověka shrnuje šest následujících bodů, jež uvádí Grofčíková (2015, str. 92):

1. Hodnoty integrují postoje vůči různým objektům a tyto postoje rozhodují o jejich pozitivním, anebo negativním hodnocení, o jejich podstatnosti, významnosti a uznání člověkem.
2. Uspořádaný systém hodnot člověka determinuje a vytváří u něj jeho kognitivní filtr.
3. Vytvoření subjektivního hodnocení k určitým jevům se stává podmínkou vzniku emocí.
4. Vznik hodnoty je podmíněný vznikem motivace určitého druhu, která člověka aktivizuje k daným reakcím. Tato motivace je vyvolaná rozporem mezi subjektivním pociťováním ideálního stavu (uznaný systém hodnot) a reálným stavem, ve kterém se člověk aktuálně nachází.
5. Nejvyšší uznané hodnoty zároveň u člověka pohánějí motivaci určitým směrem.

6. Uznávané hodnoty fungují i při hodnocení sebe samého.

Pokud hovoříme o významu hodnot pro člověka, samozřejmě je třeba opět vzít v úvahu jeho věk a zkušenosti, které daný člověk zažil, okolnosti, jež ho v životě potkaly či prožité události. Situace, které ho ovlivnily a lidé, s nimiž se setkal, či v jakém prostředí vyrůstal. „Každý nový životní konflikt staví člověka před nové úlohy, a tím ho může přivést k uchopení nových hodnot.“ (Grofčíková, 2015, str. 92)

4 Škola

Škola představuje místo, ve kterém dítě stráví převážnou část svého času, a to pět dní v týdnu. Povinná školní docházka je v České republice nyní stanovena na devět let. Pro dítě má toto jedinečné a neopakovatelné období zcela zásadní roli, neboť dítě zde poznává nejen spoustu nových lidí, ale i samo sebe, získává či rozvíjí své znalosti a dovednosti. Školní prostředí se stává místem, kde si dítě postupně buduje vlastní identitu, učí se poznávat sociální interakce ve společnosti, dodržovat stanovená pravidla a normy, prosazovat své názory, nalézat smysluplnost života.

Dle pedagogického slovníku (Průcha, 2009, str. 297) je škola institucí, kde dochází k řízené edukaci, má vzdělávat a vychovávat děti a mládež, a to v organizovaných formách podle příslušných vzdělávacích programů. Dochází zde k setkávání generací, jsou zde hierarchicky uspořádané role osob, které mezi sebou vytvářejí sociální vztahy.

4.1 Význam školy

Již v období osvícenství Jean-Jacques Rousseau zastával názor, že lidská podstata je dobrá, respektive že člověk se rodí jako dobrý a je i k dobrému vychovatelný. Úkolem nejprve rodičů, posléze školy je vychovat z jedince bytost, která bude svéprávnou osobností, naplňující a respektující zásady demokratické společnosti. Škola by se, pokud možno, neměla zaměřovat pouze na funkci vzdělávací, jelikož informace jsou dnes běžně dostupné každému prostřednictvím nejrůznějších technologií, ale možná právě kvůli nárůstu množství těchto technologií a pouhým přenášením informací se vyznávání základních lidských hodnot u dětí vytrácí. Škola v tomto směru hraje významnou roli, neboť výchovou lze dosáhnout ovlivnění zcela zásadních hodnot, jakými jsou spravedlnost, respekt, tolerance, čestnost, poctivost, pravda, dobro, láska a další. Navíc hodnoty, které jsou významné pro dnešní generaci mladých, za několik let významné být vůbec nemusejí.

Většina aktivit žáků se odehrává zejména ve školním prostředí, a proto lze předpokládat, že právě škola bude hlavním místem podporujícím jejich rozvoj. „Smyslem školy tedy není z dětí dělat malé dospělé, ale nechat je prožít kouzelný věk dětství a dospívání, objevit a pomoci rozvinout jejich potenciál, a to pokud možno tak, aby byly jedinečným originálem, sebe si uvědomující individualitou, avšak současně platným členem

společnosti. Aby se rozvíjely v souladu s potřebami trhu práce a změnami společnosti.“ (Bělka, 2015, str. 15)

Kučerová (1996, in Grofčíková, 2015, str. 93) se dotýká tématu krize současných hodnot. Hlavní příčinu změny výchovy a vzdělávání spatřuje v měnící se společnosti. Dle Kučerové krize hodnotových soustav a hodnocení spočívá ne v nedostatku norem, ale v úpadku jejich poznání, porozumění, vážnosti a následkem je nedostatek pocitu jejich závaznosti.

O dnešní generaci dětí se často říká, že nejsou takové jako dříve, že neuznávají základní hodnoty, či dokonce jim někteří přisuzují slovní spojení jako „generace bez hodnot“, což ale samozřejmě nelze aplikovat na každého. S jistotou lze však říci, že dnešní děti se od těch předchozích generací liší – tráví minimálně svého volného času v přírodě a raději jej tráví před obrazovkou svého počítače či televize, s tabletem nebo mobilem v ruce. Žijí v době technologií, které je zásadně ovlivňují a často jsou i vystavováni tlaku a manipulaci ze strany médií. Změnil se politický režim, ekonomické poměry a v neposlední řadě se změnil i pohled na výchovu dětí, jelikož autokratický styl ve většině rodin nahradil styl liberální, dětem je ponecháváno v mnoha směrech co nejvíce volnosti a jedná se s nimi jako s rovnými vůči dospělým, což s sebou nese samozřejmě opět své pozitivní i negativní stránky.

Negativní stranu představuje nedostatek času rodičů na děti, a naopak za pozitivní vliv lze považovat skutečnost, že děti se naučí od útlého věku samy za sebe rozhodovat a utvářet si svůj vlastní názor. Změnila se i tradiční stavba rodiny, kdy více než polovina[7] manželství je rozvedena a rodiče tak mnohdy nevychovávají své děti společně. Význačnou roli v dětských životech hraje i režim dne současné rodiny, kdy rodiče tráví většinu času ve svém zaměstnání, poté jim zbývá málo času na děti, s čímž bezpodmínečně souvisí i nedostatek komunikace. Mnohdy pak očekávají, že tyto v současné době zanedbávané funkce rodiny převezme do svých rukou právě škola.

[7] Dle údajů ČSÚ z roku 2016 týkající se manželů, kteří vychovávají jedno a více nezletilých dětí, skončilo 58,9 % právě těchto manželství rozvodem.

5 Žák v období mezi dětstvím a dospělostí

5.1 Žák

Žák je podle Pedagogického slovníku (Průcha, 2009, str. 389) označení pro dítě, jež navštěvuje základní školu. Vystupuje v roli vyučovaného subjektu. Žáka je nutno chápat jako vyvíjející a rozvíjející se bytost, a proto by jej škola měla neustále podporovat v jeho vlastním seberozvoji.

5.2 Žák na 2. stupni ZŠ

Na 2. stupni základní školy se setkáváme se žákem v období pubescence. Jedná se o období dospívání přibližně mezi 11. až 15. rokem života. Pro toto období je charakteristická celá řada změn jak v psychické, tak fyzické oblasti, které se začínají postupně projevovat u někoho dříve, u jiného později.

Langmeier, Krejčířová (2006, str. 143) v závislosti na tělesném vývoji jedince ještě rozdělují období pubescence na:

a) **Fázi prepuberty** (první pubertální fázi): zhruba od 11 do 13 let, charakteristickou sekundárními pohlavními znaky, rychlým tělesným růstem, u chlapců dochází k fyzickému vývoji asi o 1–2 roky později.

b) **Fázi vlastní puberty** (druhou pubertální fázi): lze vymezit věkem 13 až 15 let, jedná se o fázi dokončení prepuberty a trvá až do dosažení reprodukční schopnosti.

Z hlediska kognitivních změn u dospívajících dochází ke změně myšlení – jsou schopni přemýšlet abstraktně, vzít v potaz všechna možná řešení a vyvodit jejich důsledky.

V pubertě dochází vlivem hormonů k častým výkyvům emocí a pubescent mnohdy reaguje přecitlivěle i na jinak běžné podněty. „Jeho prožitky a nálady bývají i pro něho samého spíše nepříjemné. Jelikož nezná a není schopen si vysvětlit jejich příčinu, reaguje na své vlastní pocity jako na něco obtěžujícího, podrážděně a rozmrzele. Sekundární reakcí bývá tudíž další zhoršení nálady a chování, které působí sociálně rušivě.“

(Vágnerová, 2000, str. 214) Dospělí mnohdy vnímají děti v tomto věku jako rozmazlené a nevychované a tyto podněty často přispívají ke vzniku konfliktů.

Další podstatnou změnou je, že pubescent mnohdy odmítá projevovat své pocity navenek a sdílet osobní prožitky s ostatními lidmi. Například v jedné z hodin občanské výchovy 7. třídy měli žáci v komunitním kruhu pohovořit na základě svých nakreslených rodinných erbů o své rodině – vyobrazovali, co zdědili po svých rodičích, jak nejčastěji tráví společné chvíle či nějakou důležitou událost, která je spojuje a stala se pro jejich rodinu výjimečnou. Nemuseli nahlas říkat vše, pouze co chtěli, a přesto jejich prvotní reakce zněly zděšeně typu: *„To budeme muset říkat nahlas?“ „A před všemi?“*

Dochází k proměně a budování vlastní identity, přičemž se dospívající často zhlíží v chování a jednání jiných lidí, hodnotí je, snaží se ke všemu, co k němu přichází, zaujmout nějaký postoj. Dospívající si o sobě postupně utváří představu, jakým by chtěl být. Budování identity je dle Eriksona (Kalhous, Obst, 2009, str. 72) přímo hlavním úkolem dospívajícího, přičemž zde dominují dvě potřeby: odlišit se od ostatních, být svůj, originální a zároveň někam patřit, být „in“ a mít pocit bezpečí. Hledání identity je následně rovnovážný stav mezi těmito dvěma póly.

Vágnerová (2000, str. 222) uvádí výpovědi pubescentů, které se týkají jejich pocitů, hodnot a uvažování nad blízkou budoucností:

„Nejvíc bych si přál, abych vycházel s lidma, abych byl spravedlivej a čestnej.“ (Jirka, 15 let)
„Snažím se sám sebe přemáhat a dělat i to, co se mi nechce. Chtěl bych něco dokázat, ale zatím přesně nevím, co by to mělo být.“ (Ondřej, 14 let)

V dospělosti je prostředkem budování své identity práce, kterou lidé vykonávají. U dospívajících by to měla být především určitá oblast zájmu, s níž se ztotožňují a které se budou chtít v budoucnu věnovat. Například dívka, kterou budou již od útlého věku zajímat knihy, bude mít nejspíše aspirace na to stát se knihovnicí, či vykonávat práci, ve které využije své získané znalosti, schopnosti a dovednosti. Identifikace s vlastní prací je velice důležitá, jelikož ti, co ji postrádají, mohou mít větší tendence realizovat se

v různých subkulturách a uskupeních, které ne vždy mohou mít na jedince pozitivní vliv, ale naprosto splňují oba výše zmíněné body odlišit se od ostatních a zároveň někam patřit.

Při návštěvě všech tříd druhého stupně základní školy můžeme snadno pozorovat rozdíly, jaké jsou mezi žáky jednotlivých ročníků. Nepochybně každým rokem dítě ujde veliký kus cesty ve svém vlastním seberozvoji. Když budeme chvíli pozorovat žáky 6. ročníků, budou nám připadat živí, roztěkaní, hraví, zatímco když nahlédneme do tříd devátých, budou před námi skoro již dospělí lidé, kteří mají svůj vlastní názor na svět, na věci okolo sebe i na učitele.

V jedné z hodin občanské výchovy mé průběžné pedagogické praxe položil učitel žákům v komunitním kruhu „jednoduchou“ otázku, aby mu řekli něco o sobě. Žáci 6. tříd obvykle prozradili své jméno, místo bydliště, jak se jmenují jejich rodiče, jaké chovají domácí mazlíčky. Většinou zazněly jednoznačné odpovědi bez zacházení do větších detailů. Doslova stejná otázka byla položena v 8. ročníku. Zde už se žáci více rozpovídali o svých blízkých, jako například kde studují jejich sourozenci, zda jejich rodiče žijí spolu, či jsou rozvedení, jak a s kým nejraději tráví svůj volný čas, jaké mají plány do budoucna. Mnohdy se monolog jednoho žáka překlenul i do diskuze nad nějakým tématem. Jedna z dívek ve svém projevu sdělila ostatním, že nejspíše není v ničem dobrá a v žádné oblasti přímo nevyniká. Na její výpověď velmi rychle zareagovala jedna ze spolužaček a uvedla, že to není pravda, protože umí velmi hezky malovat a jezdit na koni, což ona neumí. Z jejich argumentů a celkových výpovědí vyplynulo, že žáci 8. ročníků se mezi sebou již lépe znají, jsou ve svých odpovědích kreativnější, mají své cíle a sny a dokáží o běžných problémech více přemýšlet a uvažovat.

5.2.1 Motivace ve škole

Bocan, Hošková (2012, str. 22) položili dětem ve věku 13–15 let otázku, co je ve škole nejvíce baví. Žáci nejčastěji uváděli přestávky, setkávání s kamarády, výjimečně zmínili i konkrétní školní předmět.

„Tak já nevím, moc věcí mě ve škole opravdu nebaví. Jenom prostě přestávky.“ (Karel)
„Mě nejvíc baví hudebka, jelikož tam si můžeme říkat, co nás nejvíc baví, co posloucháme za hudbu, a ještě paní učitelka třídní.“ (Marie)
„Mě přestávky a předměty, u kterých nemusíš moc přemýšlet.“ (Tonda)

„Přestávky a hodiny s dobrými učiteli.“ (Klára)
„U mě tělocvik, kroužky a hlavně kamarádi.“ (Honza)

Dle Vágnerové (2000, str. 234) je hlavním cílem dnešních dospívajících si den ve škole „odsedět“, nějak ho „přežít“ a nedostat se přitom do potíží. Nejde jim o to, aby se ve škole něco užitečného dozvěděli, naučili, v něčem se zdokonalili. Žáci navíc mnohdy probíranému učivu ani nerozumí, což samozřejmě snižuje jejich motivaci k učení, nebo výkladu učitele ani nechtějí porozumět. „Pubescent považuje za důležitou součást žákovské role tendenci příliš se nenamáhat, pokud to není nezbytně nutné.“ (Vágnerová, 2000, str. 234) Zde se dostáváme k mnohým příkladům z praxe, kdy učitel položí žákům otázku, chvíli čeká, zda mu někdo odpoví a pokud žádný z žáků nic neřekne, odpoví si na vyřknutou otázku sám. Žáci z výše popsané situace vyhodnotí, že namáhat se s přemýšlením nad správnou odpovědí je zcela zbytečné.

Někteří žáci na 2. stupni základní školy však chtějí být stále viděni a slyšeni, stát v popředí zájmu a v něčem vynikat. Pokud se jim nedaří vynikat v učení, snaží se před svými spolužáky obstát v jiné oblasti – velmi často se například předvádějí před ostatními a to tak, že jsou drzí vůči autoritám, dávají najevo svůj nezájem o školu, o učivo, o známky nebo na sebe jiným způsobem upozorňují, aby byli v očích spolužáků atraktivní. „Tzv. kooperativní žáci“, kteří akceptují instrukce učitelů a vykonávají to, co se od nich vyžaduje, jsou většinou pozitivně oceňováni, zatímco problémy vznikají s těmi, kteří vyznávají ideály nebo normy jdoucí mimo zavedený pořádek, či lépe: daleko za hranice řádu školy.“ (Koťa, 1996, str. 319) Dále však Koťa (1996, str. 319) dodává, že nepatrné deviantní odchylky jsou pro společnost potřebné a nutné, jelikož nás nutí neustále se zamýšlet nad tím, co je vlastně v normě a slouží k neustálému obnovování a zachovávání řádu.

Nicméně, studijní výsledky žáků a jejich aktivita v hodinách jsou na 2. stupni základní školy stále tím ukazatelem, který rozhoduje o jejich budoucím profesním začlenění. „Žáci se postupně rozdělují na budoucí studenty a učně. Jejich motivace a vztah k učení je ovlivněn anticipací budoucí profesní role.“ (Vágnerová, 2000, str. 235)

Vágnerová (2000, str. 233) dále uvádí, jak žáci pubescentního věku nahlížejí na svou roli ve škole a jaký pro ně má vzdělání význam:

„Přála bych si lepší známky, abych se dostala na nějakou školu.“ (Petra, 13 let)
„To všechno, co jsem se naučil, stačí. Teď bych se chtěl vyučit a jít pracovat.“ (Tomáš, 14 let)

Výzkumy PISA z roku 2012, zabývající se tematikou genderu, navíc ukazují, že dívky mají pozitivnější přístup ke škole a k učení. Dále uvádí, že o 8 % více chlapců, než dívek se domnívá, že škola je ztrátou času a o 5 % více chlapců souhlasí s tím, že škola je na dospělý život nepřipraví. Menší procento chlapců, než dívek rovněž uvádí, že považují za důležité se ve škole usilovně snažit a získávat dobré známky (OECD, 2015, str. 52).

5.2.2 Hodnoty

V období staršího školního věku se hodnotová orientace dítěte výrazně utváří – hodnoty přibývají, mění se a postupně ustalují. Velký význam mají pro dospívajícího hodnoty spojené s interpersonálními vztahy, kamarády a vrstevníky. Nové hodnoty jedinec nejvíce přejímá jak ve školním prostřední, tak ve svém volném čase v rámci volnočasových aktivit. Největší sociální hodnotu představuje pro jedince pubescentního věku jeho tělesná atraktivita, neboť u něj vzbuzuje pocit, že získává lepší status ve společnosti a bude lépe přijímán svými vrstevníky. Vágnerová (2000, str. 213) tvrdí, že pokud se dospívající za atraktivního nepovažuje, mění se jeho hierarchie hodnot a hledá seberealizaci v jiných oblastech, což může být výhodou, jelikož může pracovat na svém osobnostním rozvoji.

Dle psychologů Piageta a Weila (Piaget, Inhelderová, 2010, str. 135) je jedinec okolo dvanáctého roku života již schopen zabývat se tzv. ideálními či nadosobními hodnotami, jež s sebou nesou určitou formu morální autonomie. Jedinec právě v tomto věku již dokáže vnímat hodnotu pojmu vlast, sociální spravedlnost, rozumové, estetické či sociální ideály.

Člověk sám i jeho okolí, které jej utváří, by měli dbát na to, aby u dítěte nepřevyšovaly hodnoty materiální nad hodnotami duchovními a morálními. Kratochvíl (1985, in Vašutová, Panáček, 2013, str. 71) hovoří o struktuře hodnotového systému pubescentů, který obsahuje buď hodnoty na téže úrovni, nebo vypadá jako pyramida, na jejímž vrcholu stojí nejvíce uznávaná hodnota, která by měla být s transcendentním přesahem,

tj. např. vykonávat dobro pro společnost. Pokud zde nalezneme například nějakou materiální hodnotu, která nebude naplněna, může u jedince vyvolat frustraci[8].

Frankl (1992, in Vašutová, Panáček, 2013, str. 70) spatřuje v hodnotách největší zdroj vytváření životní smysluplnosti a vnímá u dospívajících následující typy hodnot:

- **Hodnoty nepoznané** – existují, ale dospívající si je prozatím neosvojil.
- **Hodnoty poznané, ale neuznávané** – hodnoty, které mladý člověk zná, ale odmítá je.
- **Hodnoty uznávané, ale odmítané** – dospívající je obdivuje u druhých, ale odmítá je, jelikož pro něj nejsou významné.
- **Hodnoty motivační (žádané)** – hodnoty, které jsou všeobecně uznávané společností, význačně mladého člověka motivují a představují jeho cíl.

Pro období dospívání je dále velmi typické, že dochází k rozporu mezi hodnotami, jež vyznávají dospívající a hodnotami, které preferují dospělí. „Metafora „skleněného domu“ naznačuje, že dítě se sice dívá na svět spolu s dospělými, vidí v něm stejné věci jako dospělí, ale nevidí je stejně.“ (Koťa, 1996, str. 325). Proto, na základě rozdílných názorů a postojů, často dochází ke konfliktům mezi generacemi, ať už se jedná o konflikt mezi žákem a jeho rodiči či žákem a učitelem. „Jedním z důvodů pochybování o významu obecných hodnot a norem je fakt, že je prosazují rodiče, od nichž se dospívající potřebuje osamostatnit. Emancipace znamená i odpoutání od hodnotového systému rodiny, alespoň na proklamativní úrovni. Mnohdy jde pubescentovi skutečně víc o to, co hlásá, než co skutečně dělá.“ (Vágnerová, 2000, str. 232)

V závěru povinné školní docházky se již setkáváme se stabilnějším systémem hodnot. Okolo patnáctého roku života se žák zamýšlí nad svou budoucí životní dráhou, a právě hodnoty jsou tím činitelem, který pohání jedince k jeho životnímu cíli a představuje největší zdroj motivace.

[8] V. E. Frankl použil termín *existenciální frustrace*, jež u člověka vznikne, pokud pochybuje o smyslu své existence nebo neví, co v životě dál. Dále může vést k neuróze či depresi. Životního smyslu lze podle Frankla dosáhnout buď vykonáním činnosti – práce, či věnováním se nějakému zájmu nebo přímo prožitím hodnoty, zážitku, který nás obohatí.

Nejnovější výzkum uznávaných životních priorit dětí ve věku 13–15 let Bocana, Hoškové (2012, str. 55) přináší informace o tom, že nejvýznamnější jsou pro dospívající **dobří přátelé**. Uvedený výsledek přisuzují již zmíněné vzrůstající tendenci dětí se osamostatňovat, a tak se pro ně jejich vrstevníci stávají důležitějšími než **šťastná rodina**, která se umístila až na druhém místě. Třetí místo obsadila materiální hodnota, a to mít **hodně peněz**, přičemž výzkumníci zjistili, že spolu se vzrůstajícím věkem dětí se přímo úměrně zvyšuje i důležitost této hodnoty. Mezi další v pořadí uznávané hodnoty dle výzkumu výše uvedených autorů patří **poznávat svět**, **dobře se učit** a **chovat se slušně**.

Konečná (2009, str. 34) v rámci své závěrečné práce provedla průzkum u 77 žáků 2. stupně základní školy. Respondenti odpovídali na otázku, co je pro ně nejdůležitější, přičemž volili mezi pěti hodnotami, popřípadě mohli uvést i jinou možnost. Zde se na prvním místě jednoznačně objevila **rodina**, za níž následovalo **zdraví** a také **láska**. **Přátelství** se na vyobrazeném grafu objevilo až na čtvrtém místě, což jsou překvapivé výsledky vzhledem k předchozímu uvedenému výzkumu. Nejméně významnou prioritou se u respondentů ukázalo být **materiální bohatství** (značkové oblečení, mobil, MP3 apod.).

5.2.3 Životní cíle

Cílem této práce je zjistit, čeho chtějí žáci 2. stupně dosáhnout, co je zajímá a baví, kteří činitelé je v tom ovlivňují, čemu by se chtěli v budoucnu věnovat, jaký je jejich životní cíl či alespoň kam chtějí v budoucnu směřovat. Když se zeptáte malého dítěte, čím chce v budoucnu být, má většinou zcela jasnou představu – doktorkou, zvěrolékařkou, popelářem, archeologem, opravářem aut, kadeřnicí, být v životě celkově šťastný a spokojený, úspěšný apod. Otázkou je, zda takto jednoznačné odpovědi bychom dostali i od žáků druhého stupně základní školy. Pokud se ovšem něčemu budou chtít v budoucnu věnovat, mělo by pro ně jejich počínání mít smysl. A to, co považují za smysluplné, je u každého dítěte individuální.

Ebersole (1998, in Vašutová, Panáček, 2013, str. 72) pomocí esejí na téma smysluplnosti života zjistil následující preferované oblasti:

- **Práce** – usilování o naleznutí vysněného budoucího povolání, které ho bude bavit.

- **Vztahy** – utvoření pozitivních vztahů s blízkými z rodiny, přáteli, partnery.
- **Růst** – sebeprosazení se ve společnosti, další rozvíjení své osobnosti.
- **Zdraví** – zájem o sport a zdraví jsou předpokladem pro zajištění dobré fyzické a psychické kondice.
- **Přesvědčení** – zaujímání určitého postoje a názoru na náboženské či politické a jiné otázky, jež jsou zásadní pro společnost, v níž žijí.
- **Získávání** – vlastnění majetku či statusových symbolů[9].
- **Potěšení** – těšit se z činností, které člověk běžně vykonává.

Kučerová (2005, str. 3) na základě otázek, jací chtějí její žáci být a čeho chtějí v životě dosáhnout, zjistila, jak velkou roli hraje doba, ve které člověk žije. V 50. letech patřilo k nejčastějším přáním žáků dokončit školu, vyučit se, najít dobrou práci a hodnou ženu. Spokojený rodinný život se zkrátka objevoval v osobních prioritách téměř každého člověka. Dívky na základní škole toužily stát se dojičkou, traktoristkou, později učitelkou, lékařkou nebo kosmonautkou, zatímco v dnešní době převládají sny být kadeřnicí, kosmetičkou nebo se alespoň stát slavným či „se zviditelnit" a mít hodně peněz. „V 90. letech se objevil nový sen: ‚Život svobodný, toulavý, bez ohledu na konvence, co nejdéle zůstat nespoutaná povinnostmi k dětem. Žít v lásce a svobodě. Dělat si, co chci … ' " (Kučerová, 2005, str. 3)

Bocan, Hošková (2012, str. 69) zkoumali, jaké mají dnešní děti ve věku 10–15 let životní aspirace a čeho chtějí v životě dosáhnout. Na prvním místě se dle odpovědí žáků umístilo **vzdělání**, což lze vzhledem k jejich současné životní etapě předpokládat. Pod tímto heslem se skrývala přání dětí jako dostudovat současnou školu, dobře se učit, znát cizí jazyky, udělat přijímací řízení na střední školu, úspěšně vykonat maturitní zkoušku, vystudovat vysokou školu.

Z výsledků průzkumu se ukázalo, že další významnou položkou je získat vysněné konkrétní **povolání**. Nejčastěji děti zmiňovaly zaměstnání typu: lékař/ka, učitel/ka zvěrolékař/ka, zpěvák/zpěvačka, dále modelka, pilot/letec, automechanik a kadeřnice.

[9] „Statusové symboly" jsou prvky rozhodující o našem sociálním postavení. Nejčastěji se jedná o luxusní značky oblečení, automobilů, místo a způsob bydlení, ale může se jednat i o skutečnosti nemateriální povahy, jakými jsou například způsob vyjadřování, trávení dovolené, provozování vybraných sportovních aktivit apod.

Třetí místo náleželo celkovému **uznání** a uplatnění se v životě. Blíže si zde můžeme představit vykonávání profese, která by je bavila a byli by v ní úspěšní, budování kariéry, být oceňováni v konkrétním sportu a slavit v něm úspěchy, například stát se slavným fotbalistou či hokejistou a dostat se do reprezentace/extraligy/1. ligy. Tuto zjištěnou skutečnost lze přisoudit vlivu vzorů, které mladí obdivují a chtějí se jim podobat.

Na další příčce grafu se umístila touha dětí po tom být v budoucnu **bohatý a slavný**, což znamená mít tolik peněz na vše, co si budou chtít koupit, být ve společnosti oblíbený a populární.

Další místa obsadila přání dětí, která se týkala rodiny – mít vlastní **spokojenou rodinu**, děti, hodného muže a spokojené manželství. Poměrně málo dětí by chtělo v budoucnu **cestovat** nebo studovat mimo Českou republiku.

Dle dalšího grafu, který je součástí prezentace závěrů výzkumu Bocana, Hoškové, v němž jsou odpovědi žáků rozděleny do dvou věkových kategorií 10–12 a 13–15 let se však prokázalo, že se životní aspirace dětí vzhledem k jejich věku nepatrně mění. Starší žáci, kteří se v posledních dvou ročnících zamýšlejí nad dalším vzděláváním či volbou povolání, určili tyto dvě volby jako prioritní. Mladší žáci nepatrně více dávali souhlasné odpovědi ke kolonce být bohatý a slavný, ale také více odpovídali, že prozatím neví, jaké jsou jejich plány do budoucna.

II PRAKTICKÁ ČÁST

6 Metodologie výzkumného šetření

6.1 Cíle

Cílem práce je zjistit, jaké jsou současné hodnoty a životní cíle žáků 2. stupně základní školy a jací činitelé mají z hlediska motivace na dosažení těchto cílů největší vliv. Jaký význam má pro žáky škola a práce ve škole s ohledem na jejich plány a životy do budoucna.

6.2 Výzkumný problém

Jaké okolnosti nejvíce motivují žáky 2. stupně ZŠ ke školní práci a k dosažení jejich budoucích cílů?

6.3 Výzkumné otázky pro kvantitativní výzkum

Kdo nejvíce ovlivňuje žáky z hlediska jejich motivace a hodnot, které vyznávají?
Které hodnoty jsou pro žáky 2. stupně v životě důležité a zásadní?
Jaký předmět považují žáci za oblíbený a proč tomu tak je?
Jaké aktivity žáky ve výuce motivují k další činnosti a práci?
Co je jejich největším životním snem a jaké oblasti se týká?
Čeho chtějí žáci ve svém životě dosáhnout?
Jaký význam má pro žáky škola a vzdělání?

6.4 Hypotézy

1. Dívky z našeho výzkumného souboru se hodnotí jako úspěšnější ve školní práci než chlapci.
2. Žáci z našeho výzkumného souboru, pro něž jsou ve škole důležité známky, mají větší zájem o vystudování vysoké školy než ostatní žáci.
3. Žáci z našeho výzkumného souboru, jejichž alespoň jeden či oba rodiče vystudovali vysokou školu, mají větší motivaci k vystudování vysoké školy než žáci, jejichž rodiče vysokou školu nevystudovali.

6.5 Metodika práce

Samotným tématem motivace žáků ve vyučování se zabývalo již nesčetně mnoho odborných publikací, bylo napsáno několikero závěrečných prací a proběhla celá řada výzkumů. Téma motivace zaujalo i mne, ale poněkud z jiného hlediska. Jelikož jsem se nechtěla omezit pouze na školní prostředí, rozhodla jsem se jej propojit s hodnotami a cíli žáků 2. stupně ZŠ. Pro zjištění jejich aktuálních názorů, postojů a plánů do budoucna jsem se rozhodla použít kvantitativní výzkum, díky němuž jsem získala velké množství dat, názorů a postojů, které po jejich vyhodnocení mohou mnoho vypovídat o dnešní mladé generaci. Pro výše uvedené účely byl vytvořen dotazník, sestavený na základě teorie získané z dostupné literatury, časopiseckých článků a dalších zdrojů. Vytvořený dotazník jsem předložila malé skupince lidí a požádala je o jeho vyplnění. S některými z nich jsem dotazník prokonzultovala, zeptala se, zda otázkám rozumí a zda mají na výběr z dostatečného množství variant odpovědí. Posléze jsem některé varianty odpovědí poupravila či doplnila, u otázek číslo pět a šest jsem přeformulovala jejich zadání, aby bylo srozumitelné a jasné.

Výsledný dotazník (viz přílohu č. 1) se skládá z 22 otázek, z nichž dvě jsou pouze faktografické a zjišťují ročník a pohlaví respondenta. Uzavřených otázek obsahuje dotazník šest. Tři otázky nabízely respondentovi možnost vytvořit svou vlastní alternativu odpovědi, či svou volbu odpovědi okomentovat a vyjádřit svůj názor. Pro zjištění preferovaných hodnot byly vytvořeny dvě škály, u nichž měli žáci seřadit hodnoty dle důležitosti. Ostatní otázky dotazníku jsou s otevřenými odpověďmi.

Především z organizačních důvodů obsahuje dotazník vstupní část, která nejprve podává respondentům informace, k čemu dotazník a získaná data budou použita. Zásadní informací je zde ujištění o anonymitě a s tím spojená žádost o upřímnost respondenta při vyplňování odpovědí. V závěru dotazníku nechybí ani poděkování za jeho vyplnění.

6.6 Výzkumný vzorek, sběr dat a metody jejich vyhodnocení

Kvantitativní výzkum proběhl v měsících říjnu a listopadu 2017 u žáků všech ročníků 2. stupně ve třech vybraných základních školách. První škola (dále A) se nachází v menší obci nedaleko hranic naší republiky. Jedná se o malou, avšak úplnou základní školu s 1. a 2. stupněm. Každý ročník je tvořen jednou třídou. Druhá škola (B) poskytuje povinné vzdělání zhruba 400 žákům města a přilehlých spádových obcí, tudíž se jedná

o větší školu se dvěma až třemi třídami v každém ročníku. Školu třetí (C) navštěvuje přibližně 800 žáků a tato škola je umístěna na okraji rozlohou velkého města. Ročník tvoří tři, někdy dokonce čtyři třídy.

Dotazníky jsem po souhlasu vedení jednotlivých škol osobně zanesla učitelům 2. stupně a požádala je, zda by byli ochotni dotazníky žákům při svých hodinách zadat. Jednotlivé položky dotazníku jsem s nimi zkonzultovala, aby nedocházelo k nesrovnalostem. Celkem se mi podařilo získat 411 respondentů, z nichž jsem, i přes kontrolu dotazníků učiteli, byla nucena jich 28 z výzkumu zcela vyřadit, jelikož chyběly odpovědi či nebyla zaškrtnuta žádná z nabízených variant odpovědí. Celkový počet vyhodnocených dotazníků činil 383, návratnost dotazníků tedy dosáhla 93 %.

Doba, kterou žáci potřebovali k vyplnění dotazníků, se dle slov zadávajících učitelů pohybovala okolo 15–20 minut, přičemž mladším žákům trvalo vyplnění dotazníku o něco déle, což jsem předpokládala. Překvapilo mne, že některým respondentům nestačily pro jejich vyčerpávající odpovědi řádky a v jedné ze tříd školy A byli žáci natolik zaujati tématem, že se dotazník následně překlenul v diskuzi.

Získaná data byla vyhodnocena, přepsána a dále zpracována pomocí programu Microsoft Office Word 2016 a Microsoft Office Excel 2016. Otevřené odpovědi byly kategorizovány a vyhodnoceny dle nejčastějších variant vyskytnutých odpovědí. Pro větší přehlednost byla data zpracována do názorných grafů, doplněna komentáři a v případě otevřených odpovědí i příklady odpovědí žáků.

Pro ověření hypotéz byly prostřednictvím statistického softwaru použity metody t-test (H1), Spearmanův korelační koeficient (H2) a Pearsonův chí-kvadrát test (H3).

7 Výsledky dotazníkového šetření

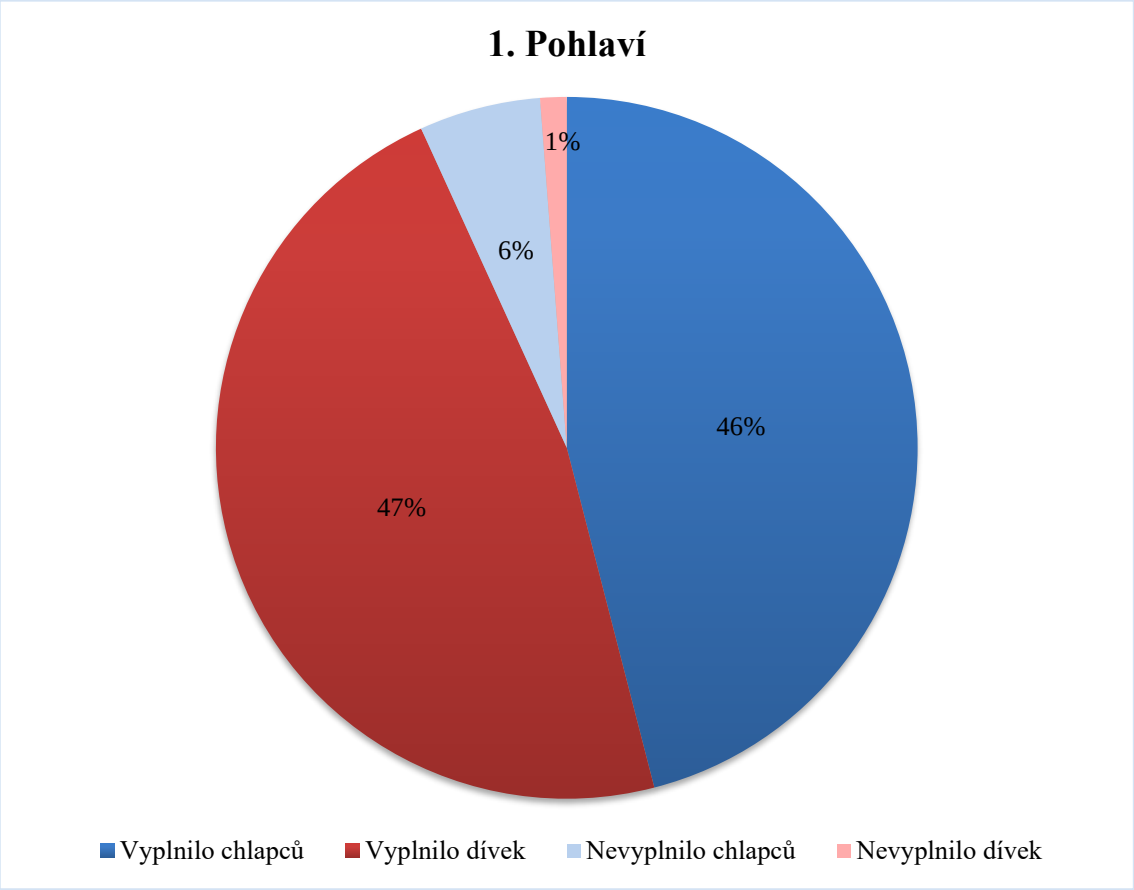

Výše uvedený graf vychází z celkového počtu zadaných dotazníků, zobrazuje tedy celkem 411 respondentů. Dotazník vzorně vyplnilo 189 chlapců a 194 dívek. Na grafu je dále zobrazeno i procentuální vyjádření množství respondentů, kteří motivaci k vyplnění dotazníku neměli. Celkem dotazník nevyplnilo 23 chlapců a 5 dívek. U chlapců se tedy jednalo o větší počet nevyplněných dotazníků, než bylo nevyplněných a vyřazených dotazníků u dívek.

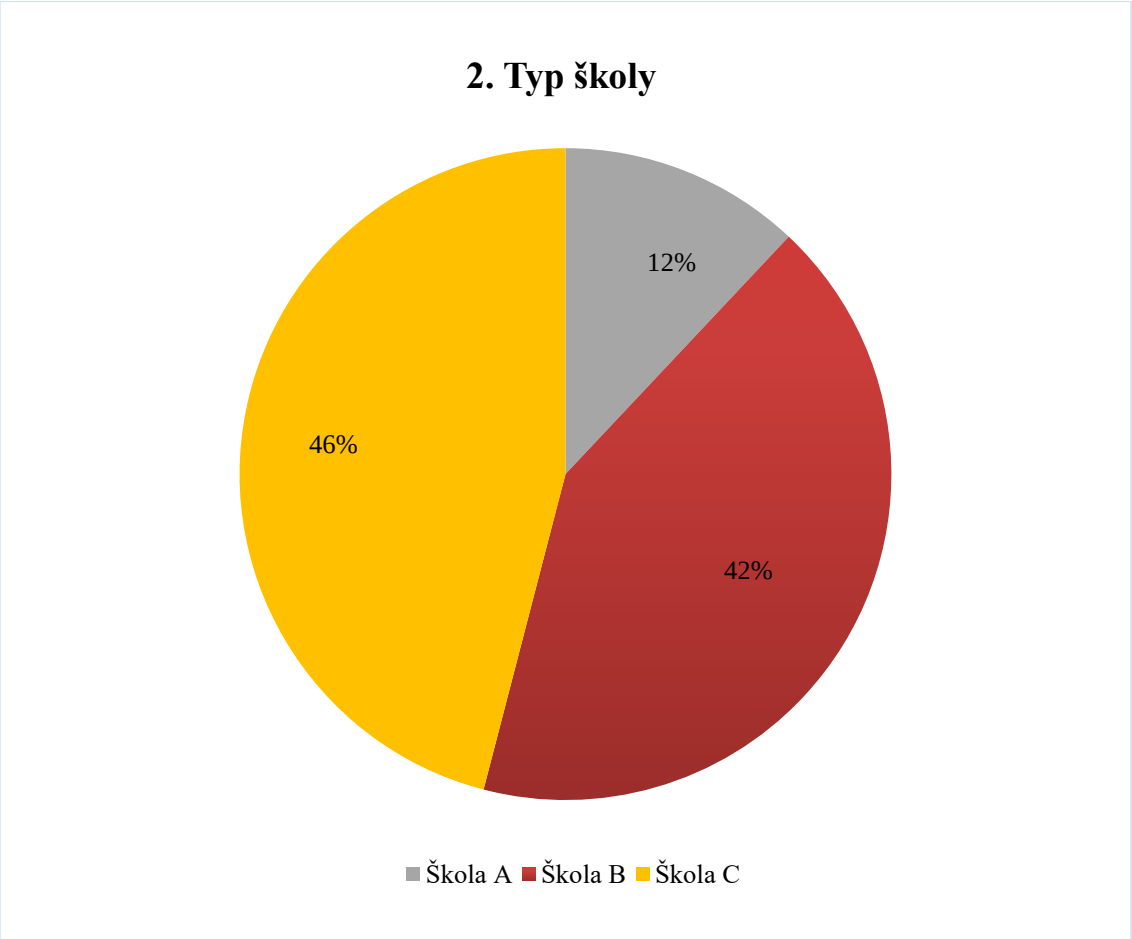

Jak již bylo zmíněno, výzkum proběhl u žáků 2. stupně na třech různých školách, které se liší svojí velikostí, a také tím, že jsou umístěné ve třech různých lokalitách České republiky. Pro větší přehlednost uvádím graf, na němž je zobrazen počet respondentů z jednotlivých škol, přičemž jsem vycházela z celkového počtu vyhodnocených dotazníků, tedy z 383 dotazníků.

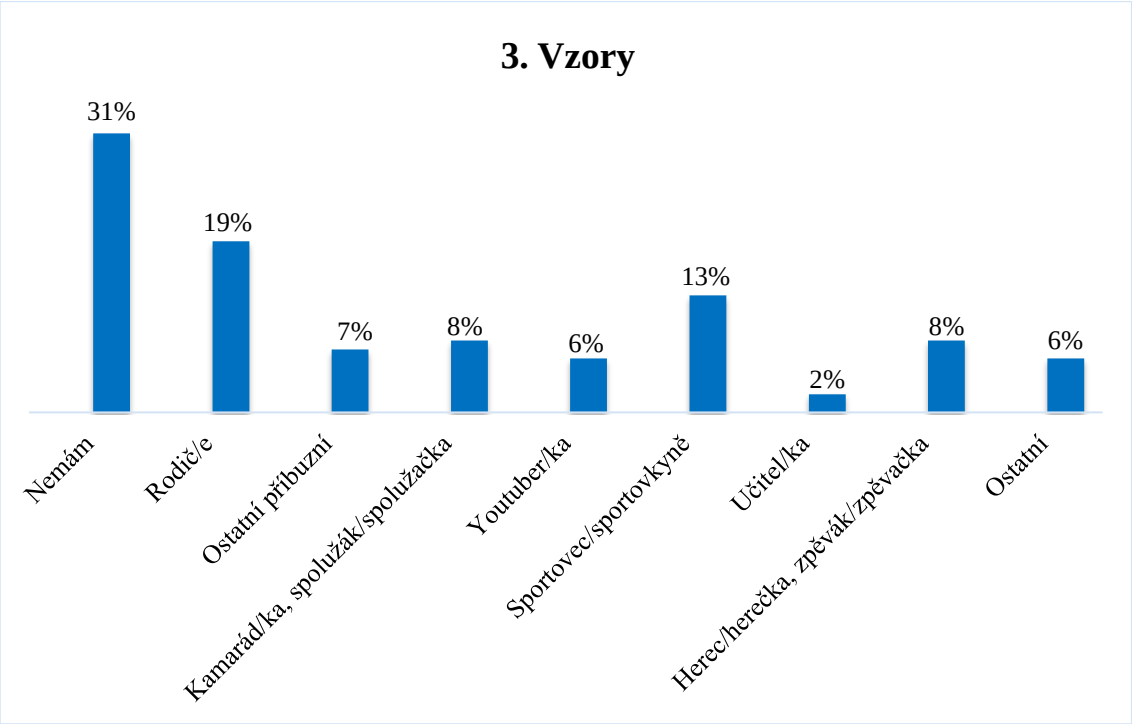

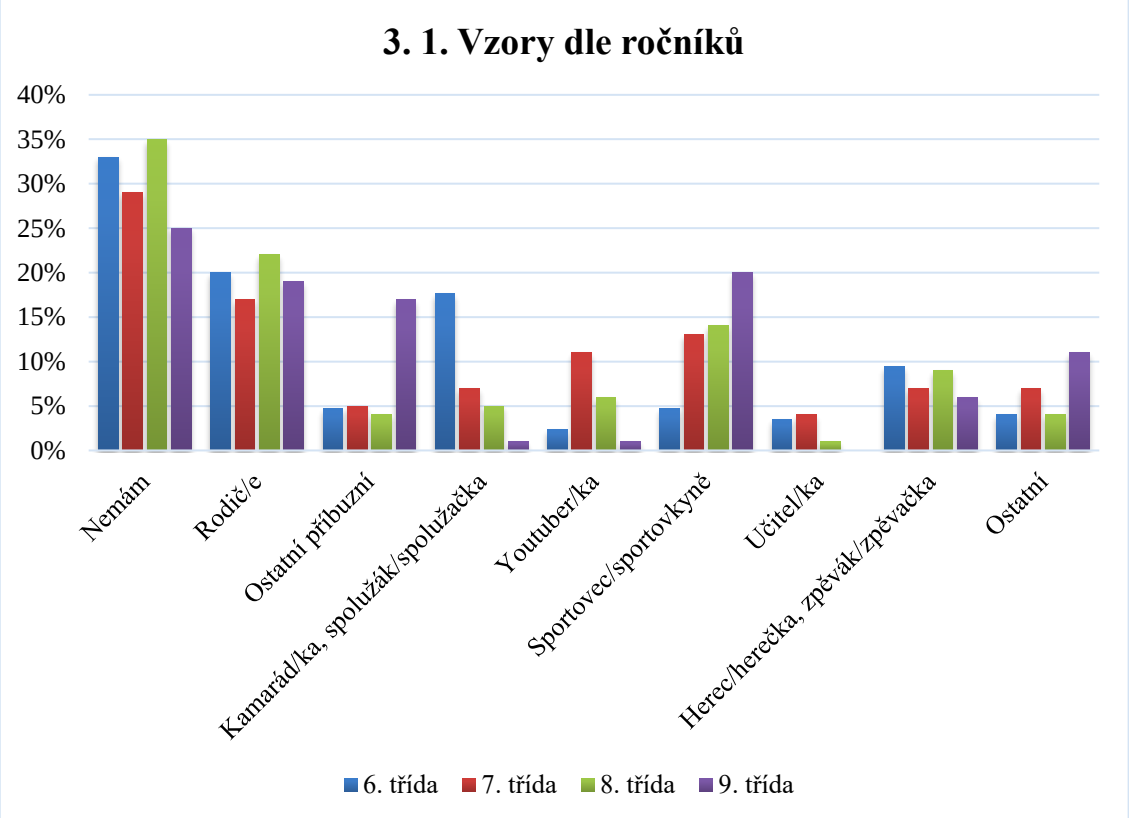

Třetí otázka dotazníku se týkala vlivu vzoru na žáky 2. stupně základní školy. Žáci měli u této zcela otevřené otázky rovněž uvést důvod, proč je právě jimi vybraná osoba pro ně

vzorem či jaké hodnoty u svých vzorů obdivují. Nejčastěji však žáci odpovídali, že žádný vzor nemají a chtějí žít podle sebe.

„Vzor nemám, je lepší být originál.“ (dívka 8. ročníku, škola B)
„Žádný konkrétní vzor nemám, přesto si cením lidí, kteří se nevzdají při prvním nezdaru.“ (dívka 9. ročníku, škola B)
„Konkrétní osobu jako vzor nemám, ale určitě bych u některých lidí našla, co na nich obdivuji nejvíce: odhodlanost, vytrvalost, lásku, důvěrnost, smysl pro humor a to, že si jdou za svými cíli.“ (dívka 9. ročníku, škola B)

Druhé místo zaujímají dle grafu rodiče a je tomu tak téměř ve všech ročnících s výjimkou žáků 9. tříd, kteří za své vzory považují spíše sportovce či sportovkyni než právě rodiče.

„Mým vzorem je maminka. Cením si na ní toho, že vždy, když něco nevím, tak mi pomůže. Maminka je učitelkou francouzského a německého jazyka na gymnáziu a já ji obdivuji za to, že vše zvládá, například opravovat písemky, připravovat se na hodiny, …“ (dívka 6. ročníku, škola B)
„Táta, protože mi pomáhá překonávat v životě překážky a chci se stát policistou jako on.“ (chlapec 7. ročníku, škola B)
„Mamka, protože za mnou vždy stojí, a když dostanu špatnou známku, tak nedostanu vynadáno, ale probere to se mnou.“ (chlapec 7. ročníku, škola B)
„Mamka, protože se o mě dokáže postarat a vždy mi se vším pomůže. Vozí mě na kroužky a čeká tam na mě. Mám ji strašně ráda, i když jsem na ní někdy protivná.“ (dívka 7. ročníku, škola B)
„Rodiče, protože i po letech se spolu nehádají jako většina párů, starají se o mě i o sestru společně a nehází výchovu jen na jednoho rodiče.“ (dívka 8. ročníku, škola C)

Za zajímavé považuji zjištění, že pouze 2 % žáků uvedla, že za svůj vzor považují učitele. Nejvíce učitel ovlivňuje žáky 7. a 6. tříd, u žáků 9. tříd se již téměř žádná taková odpověď nevyskytla.

„Mým vzorem je pan učitel na fyziku, protože nás dokáže učit vtipně a tak, abychom si většinu věcí, co řekne, zapamatovali. Obdivuji ho, protože dokáže přimět všechny žáky, aby pracovali. (chlapec 7. ročníku, škola B)

Většinou žáci volili za svůj vzor někoho z jiné oblasti než z té, které by se oni sami chtěli věnovat v budoucnu, či by přímo souvisela s jejich volbou povolání. Výjimkou byla ovšem kategorie sportovců a sportovkyň, především chlapci 9. tříd často uváděli, že by se chtěli v budoucnu stát profesionálními fotbalovými hráči. Dále zde uvedu některé příklady odpovědí žáků, které považuji z hlediska motivace a hodnot za nejdůležitější.

„Mým vzorem je tenistka Karolína Plíšková. Tenis totiž hraji od mala. Chtěla bych ho začít hrát na vyšší úrovni, ale myslím si, že už je pozdě. Můj taťka už mně jako čtyřleté holce říkal, že ze mě jednou bude tenistka.“ (dívka 7. ročníku, škola A)
„Můj bratr, protože se dostal na střední školu s maturitou a má řidičský průkaz.“ (chlapec 9. ročníku, škola A)
„Moje kamarádka Libuška, protože je pravdomluvná, vtipná, chytrá a vždy když nedostane zrovna dobrou známku, tak se snaží to napravit.“ (dívka 6. ročníku, škola B)
„Mým vzorem jsou doktoři a sama chci být doktorkou na urgentním příjmu. Obdivuji na nich jejich ochotu a odhodlanost někoho zachránit.“ (dívka 7. ročníku, škola B)
„Moji sestřenici. Navzájem se motivujeme.“ (dívka 8. ročníku, škola B)

Nutno podotknout, že do uvedeného grafu se kvůli současnému vlivu médií na dospívající dostala také zcela nová kategorie youtuber/ka a jsou jimi ovlivněni zejména žáci 7. tříd.

V kategorii ostatní se několikrát objevila jména trenérů/trenérek zájmových kroužků dětí, zástupci určitého povolání (doktor/ka, spisovatel/ka, dirigent), dokonce se zde objevila i literární postava, známý vědec, prezident či jeden z průkopníků moderního vesmírného cestování.

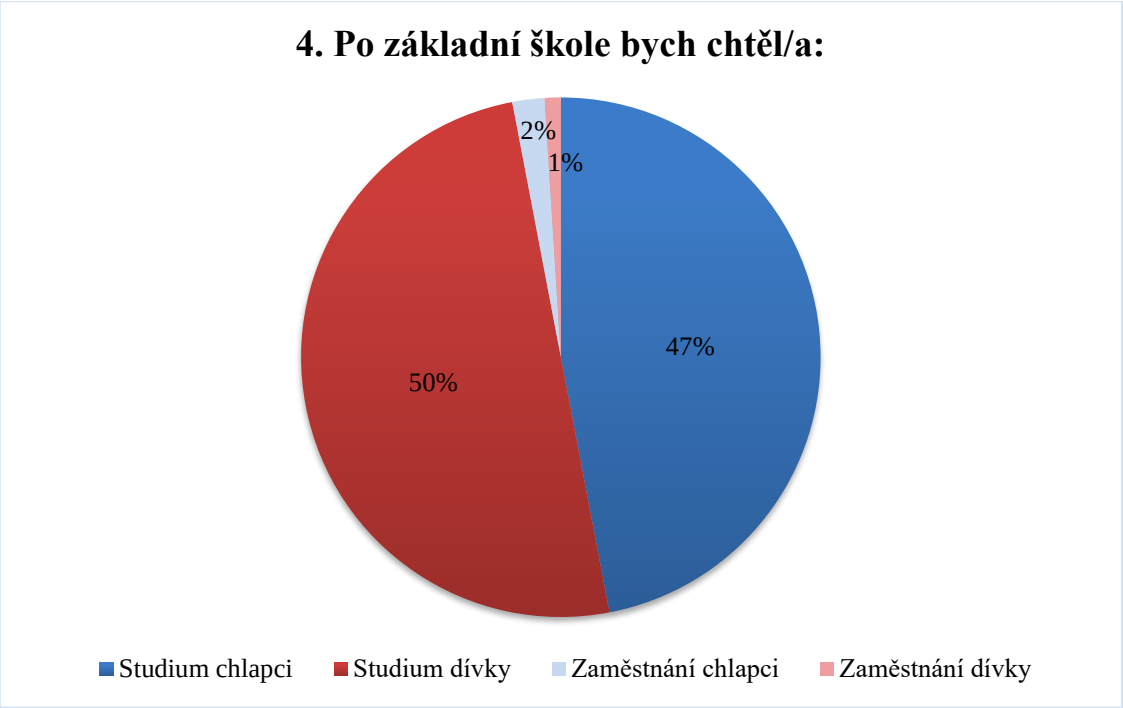

Čtvrtou otázkou jsem zjišťovala motivaci žáků k dalšímu studiu. Předpokládala jsem, že většina žáků zvolí možnost po základní škole dále pokračovat ve svém studiu, což se, podle počtu procent v uvedeném grafu, potvrdilo. Pouze 3 % dotazovaných chtějí po základní škole začít chodit do zaměstnání, 2 % z toho tvořili chlapci, pouze 1 % dívky. Zjištěné údaje mohou opět vypovídat o větší motivaci dívek ke studiu.

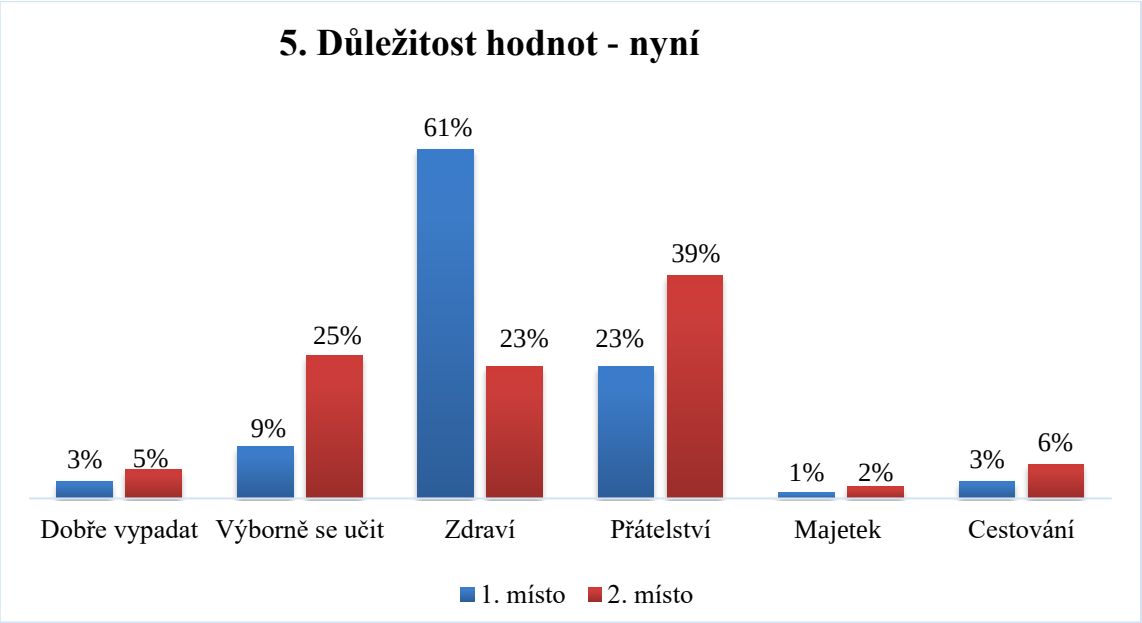

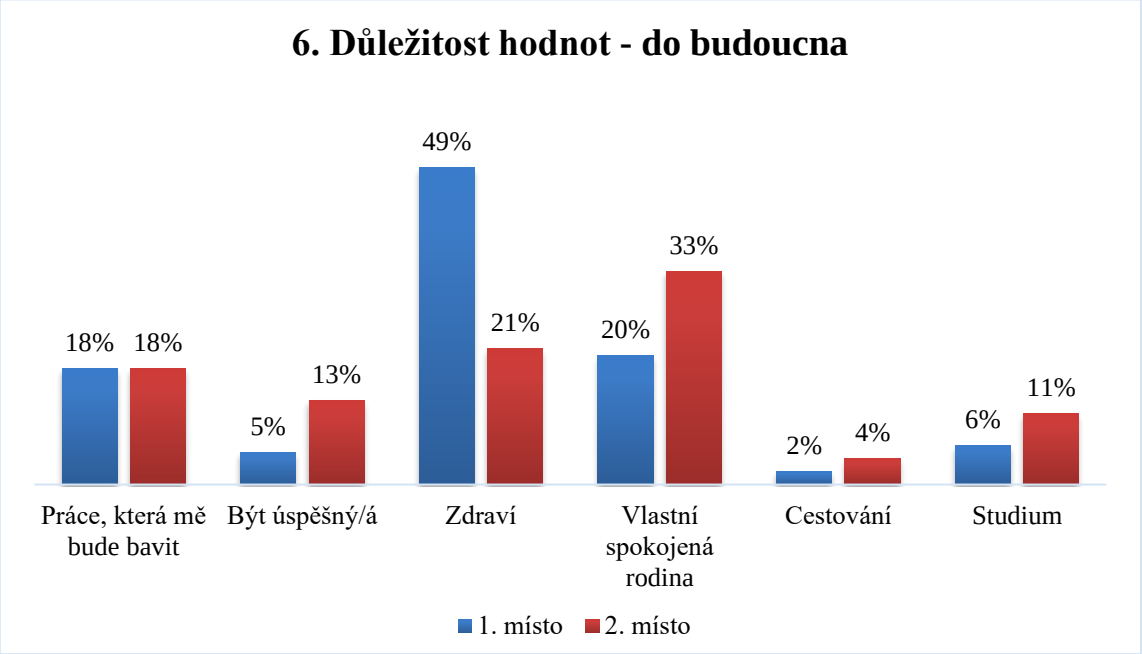

V otázkách číslo pět a šest měli žáci přiřadit čísla 1–6 k uvedeným šesti hodnotám, přičemž každé z čísel mohli použít pouze jednou. Z hlediska velkého množství dotazníků byla u obou otázek vyhodnocena první dvě místa.

Otázka číslo pět ověřovala, které hodnoty jsou pro žáky 2. stupně nyní nejdůležitější. Nejvíce žáků, tedy celých 61 %, odpovědělo, že je pro ně nejdůležitější zdraví. Druhé místo nejčastěji přiřadili přátelství a potřebě pozitivních vztahů se svými blízkými.

Otázkou číslo šest jsem zjišťovala hodnoty, které jsou pro žáky důležité do budoucna. První místo zde obsadilo opět zdraví, ač se v porovnání s předchozím grafem nevyskytovalo tak často. Číslo dva přiřazovali žáci nejčastěji ke kolonce vlastní spokojená rodina.

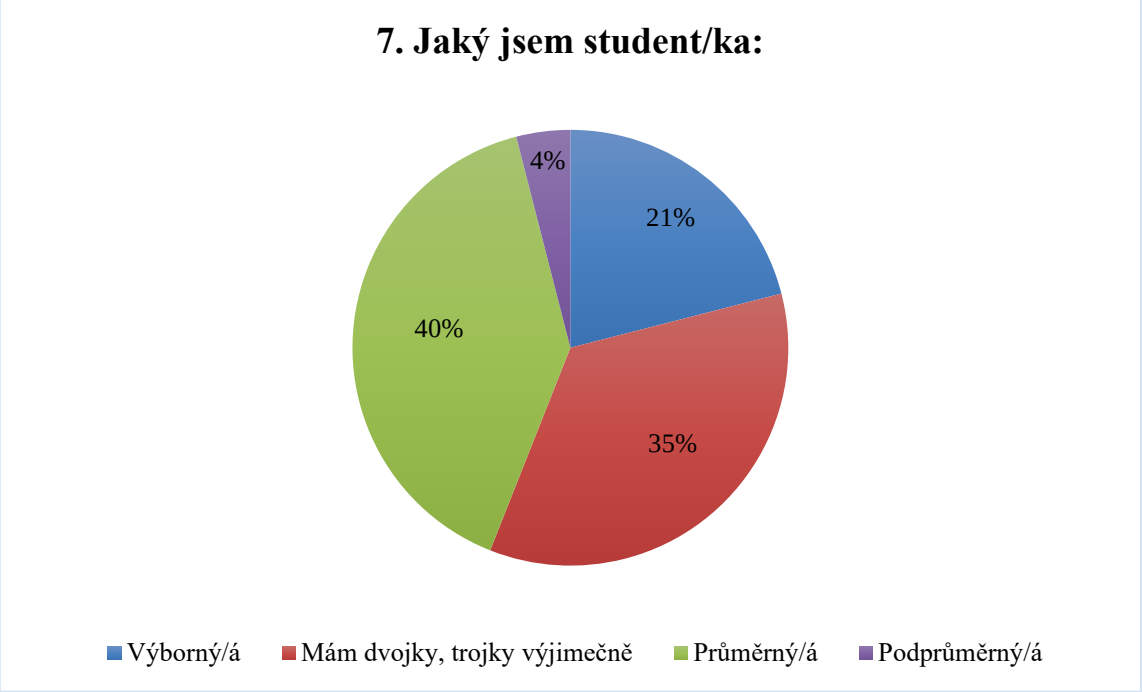

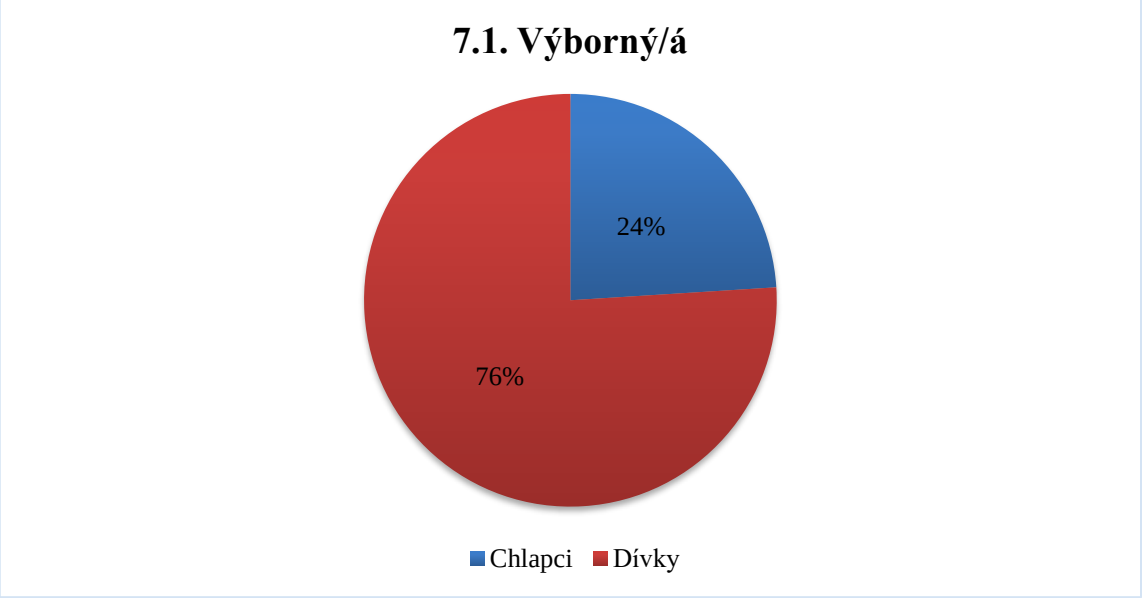

V otázce číslo sedm se měli žáci zamyslet a upřímně odpovědět na otázku, jakými jsou studenty. 21 % z celkového počtu respondentů odpovědělo, že se považují za výborné studenty a ve škole dostávají především jedničky. Z grafu 7.1. je na první pohled patrné,

že výbornými studenty jsou, či se za ně alespoň považují, spíše dívky než chlapci. 35 % respondentů z celkového počtu přiznalo, že nejčastějšími známkami jsou u nich dvojky a trojky dostávají pouze výjimečně. Průměrnými studenty se ukázalo být 40 % respondentů a pouze 4 % žáků dostává do své žákovské knížky běžně čtyřky, pětky.

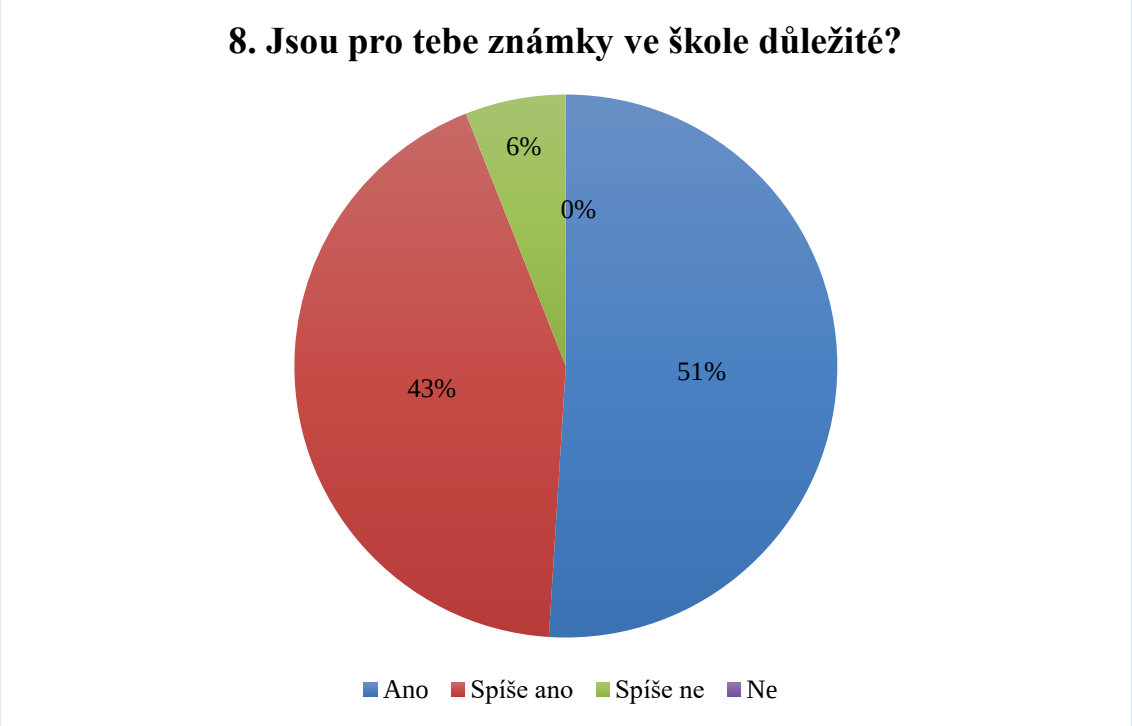

Otázkou číslo osm jsem zjišťovala, do jaké míry jsou pro žáky motivačním činitelem právě známky a jakou důležitost jim oni sami přikládají. Pro 51 % z celkového počtu respondentů jsou známky zcela zásadní. Spíše důležité jsou známky pro 43 % respondentů a pro 6 % žáků známky důležité spíše nejsou. Tuto odpověď volili nejčastěji žáci, kteří k výkonu svého vysněného povolání nepotřebují další studium či vysokou školu.

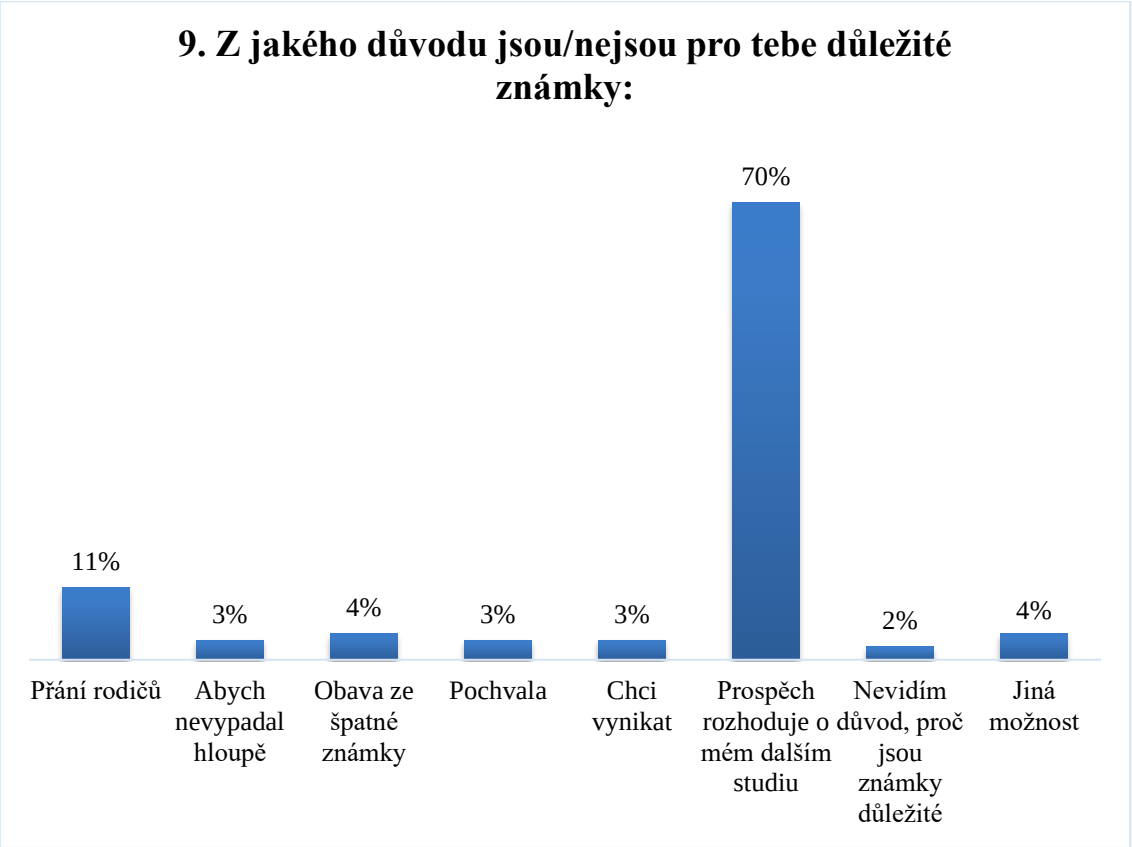

Otázka číslo devět navazovala na otázku předchozí a zjišťovala důvod, proč jsou, případně nejsou pro žáky důležité známky. Celých 70 % respondentů odpovědělo, že se snaží mít dobré známky, protože si uvědomují, že prospěch rozhoduje o jejich dalším studiu. Nejčastěji se dle výsledků k této variantě odpovědi přikláněli studenti 9. ročníků. 11 % respondentů uvedlo, že chtějí mít dobré známky spíše kvůli přání rodičů. Třetí místo, však již s nižším počtem procent, obsadila obava dětí ze špatné známky, která je motivuje ke známkám lepším. U této otázky měli žáci dále možnost vyjádřit svůj názor svojí vlastní variantou odpovědi. Jako nejčastější další možnost uváděli, že dobré známky hrají velkou roli při volbě jejich zaměstnání v budoucnu. Jedna dívka uvedla, že známka je pro ni pouze číslo a důležité jsou pro ni spíše vědomosti. Opět jedenkrát bylo uvedeno, že z pěkných známek má žákyně dobrý pocit a také se zde vyskytlo, že špatná známka znamená víc učení, a to respondentka dopustit nechce.

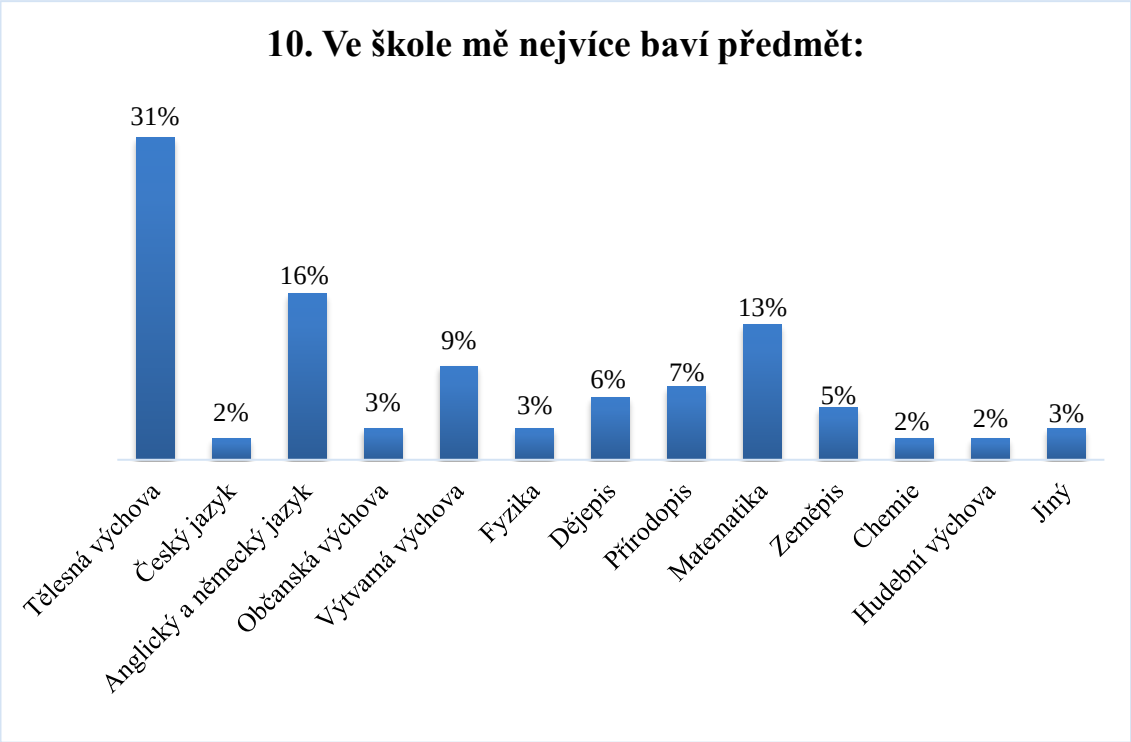

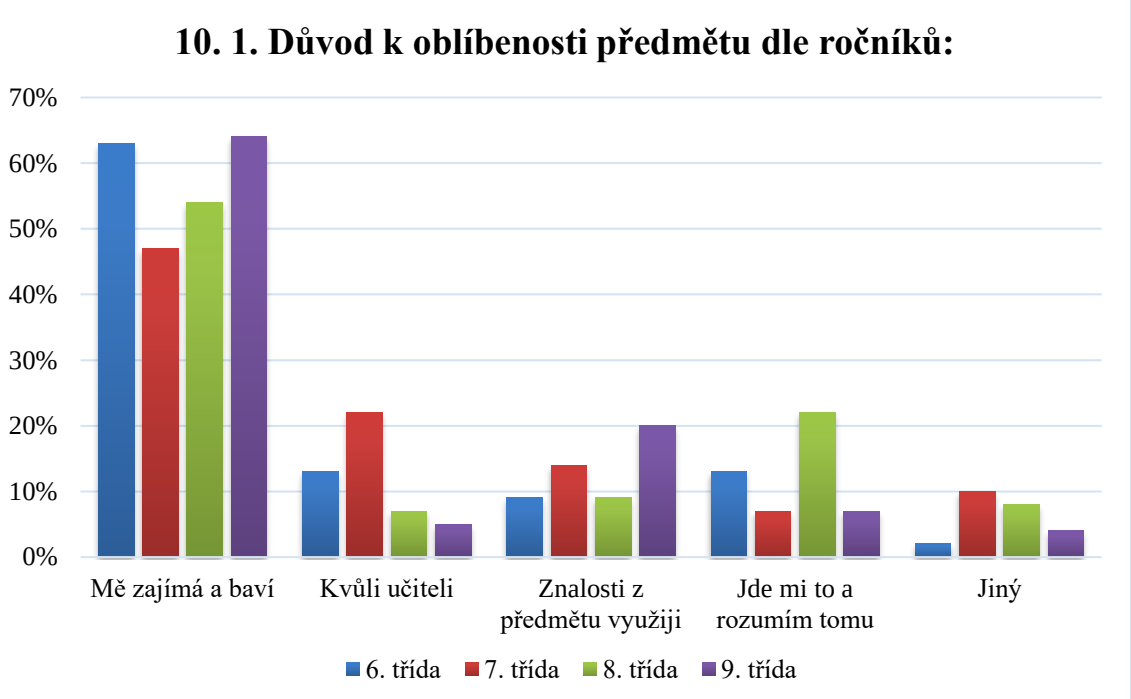

V otázce číslo deset měli žáci za úkol doplnit větu: „Ve škole mě nejvíce baví předmět – ……, protože …“. Mezi tři nejoblíbenější předměty žáci zařadili tělesnou výchovu, dále cizí jazyky a překvapivě matematiku.

Z hlediska cílů mé práce je důležitější zjištění, co žáky k jejich výběru vedlo. Na grafu 10.1. jsou proto vyobrazeny odpovědi, které se vyskytovaly nejčastěji. Napříč všemi ročníky se v hojném počtu vyskytovala odpověď, že žáky předmět sám o sobě zajímá a baví. U šestých tříd je dále nejčastějším důvodem k oblíbenosti předmětu skutečnost, že jim zde učivo jde lépe než v ostatních předmětech a rozumí mu. Stejný počet procent žáků 6. ročníků uvedl, že vliv na oblíbenost jejich předmětu má učitel a u žáků sedmých ročníků je tento vliv na oblíbenost předmětu zřetelnější. Třídy osmé vede k oblíbenosti předmětu porozumění danému učivu jako třídy šesté a poslední ročníky svou volbu zdůvodnily tím, že znalosti z předmětu určitě využijí v budoucnu.

„Zeměpis, protože ho učí pan učitel, budu mu říkat pan X. Pan X má výborný přístup k učení, proto.“ (dívka 6. ročníku, škola A)
„Matematika, protože v ní vynikám a rychle všechno pochopím.“ (chlapec 6. ročníku, škola B)
„Výchova k občanství, protože máme hodnou paní učitelku, která se s námi baví o našich problémech a snaží se nám porozumět.“ (chlapec 7. ročníku, škola B)
„Přírodopis, protože se rád dozvím něco o přírodě, třeba když kolem mě proletí pták a já vím, co je to za druh.“ (chlapec 8. ročníku, škola C)
„Matematika, protože jsem jedna z mála, která ji chápe a je celkem zábava pozorovat, jak každý vymýšlí kraviny. Ale nejvíce mě baví, že jim to potom mohu vysvětlit.“ (dívka 8. ročníku, škola B)
„Informatika, protože se chci dostat na školu s oborem elektrotechnika. Baví mě to a do budoucna bych chtěl být dobrý PC specialista.“ (chlapec 9. ročníku, škola B)
„Výchova ke zdraví, protože nám pan ředitel v podstatě dává rady do života. Baví mě to, protože se nám to jednou vyplatí, že jsme ho poslouchali.“ (dívka 9. ročníku, škola B)

Další odpovědi, které uvedu, mě přinejmenším zaujaly, ale také mne velmi obohatily o nové poznatky a myslím si, že díky těmto odpovědím, lze žákům lépe porozumět, poznat jejich aktuální hodnoty či individuální motivace.

„Tělocvik, protože se rád pohybuji a baví mě. Jelikož mám ADHD, tak nedokáži být bez pohybu a jsem rád, že můžu ukázat, co ve mně je, jsem rád za jednotlivce a překonávám ostatní.“ (chlapec 9. ročníku, škola B)

„Chemie, protože mě baví poznávání nových věcí. Vím, že chemie je velice rozsáhlý obor, ale vždy mě něco zaujme. Chemie je někdy obtížná, ale vždy mi udělá velkou radost, když ji pochopím a porozumím dané látce.“ (dívka 9. ročníku, škola B)
„Tělocvik, protože si myslím, že se naše třída cítí otevřeně, chováme se více jako skvělý kolektiv a tělocviky nás spojují.“ (chlapec 8. ročníku, škola C)

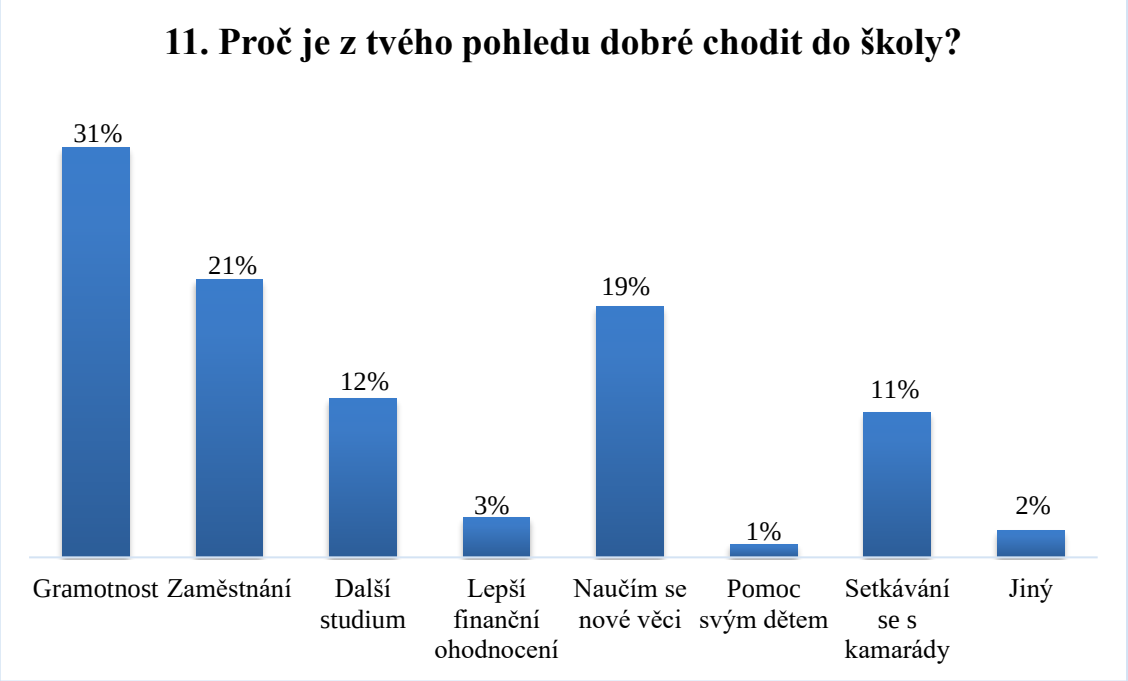

V odpovědích na otázku číslo jedenáct se měli žáci zamyslet a krátce popsat, proč je z jejich pohledu dobré chodit do školy. Zjišťovala jsem, jak důležitou hodnotou je pro ně studium, jaký význam má pro ně škola jako vzdělávací instituce a v neposlední řadě, zda je pro ně samotné studium motivací k dosažení jejich budoucích cílů. Výsledná procenta byla u této otázky přepočítávána z celkového počtu možných odpovědí, jelikož žáci uváděli více důvodů, proč je dobré navštěvovat školní prostředí.

Naučit se číst, psát a počítat byla jednoznačně nejčastější odpověď na moji otázku. Mnozí žáci si uvědomili, že bez školy by předložený dotazník nebyli schopni vyplnit, protože by jej nedokázali ani přečíst. 21 % respondentů uvedlo, že škola je pro ně důležitá kvůli budoucímu povolání a čím vyšší vzdělání budou mít, tím hodnotnější povolání budou moci vykonávat. Za třetí významný důvod, proč je dobré chodit do školy, žáci považují

fakt, že se zde naučí něco nového a důležitého. Pouze jeden respondent z 383 uvedl, že pro něj škola důležitá není.

„Škola je pro mne důležitá k tomu, abych byla chytrá, mohla si najít dobrou práci a abych měla peníze. Když budu mít děti, tak abych se s nimi mohla učit a pomáhat jim.“ (dívka 6. ročníku, škola A)

„Protože jsou tam kamarádi a dokončit základní školu bych měl.“ (chlapec 7. ročníku, škola B)

„Ve škole nás sice nenaučí prát a žehlit, ale třeba já se díky škole naučila organizovat čas tak, abych vše včas uměla. Také jsem se naučila lépe komunikovat s lidmi, protože vždy jsem byla hrozně stydlivá.“ (dívka 8. ročníku, škola B)

„Nejen že se naučím číst, psát a počítat, ale škola mi také dá mnoho zkušeností do života, zejména co se týká ostatních lidí a porozumění jejich chování. Život bez vzdělání si neumím představit a školy si velice vážím.“ (dívka 9. ročníku, škola B)

„Myslím si, že každý člověk si i sám sebe váží, když není úplně hloupý. Škola je podle mě dále důležitá k tomu, že nám dává možnost vybrat si svůj „směr“ v životě.“ (dívka 9. ročníku, škola B)

„Dozvědět se nové věci je důležité. Sice mě to někdy nebaví a přijde mi vše nefér, ale stále je tam u mě vevnitř vědomí, že to ti učitelé s námi myslí dobře.“ (dívka 7. ročníku, škola C)

„Do školy je dobré chodit, protože se naučíme číst, psát a počítat. Ve škole si vždy najdete kamarády, na které budete vzpomínat.“ (chlapec 8. ročníku, škola C)

„Určíme si cíle a naučíme se nové věci. Můžeme navázat nové vztahy s lidmi, o kterých bychom jinak ani nevěděli.“ (dívka 8. ročníku, škola C)

„Ve škole získám vědomosti, které bych neměl, kdybych se učil sám. Naučíme se vše, co bychom měli a dobré vzdělání je navíc zajištění lepší práce.“ (chlapec 9. ročníku, škola C)

„Kdybychom nechodili do školy, tak bychom nic neuměli. Škola je skvělá i přesto, že je to občas nuda, hodně práce a ráno musíme vstávat brzy. Bez školy bychom se neměli tak, jak se máme dnes. Myslím si, že bychom si školy měli vážit, protože jsou místa i lidé na světě, kteří by studovat chtěli, ale nemohou. My bereme školu jako samozřejmost, ale měli bychom být rádi, že do školy můžeme chodit a uvědomit si, jak by svět bez školy vypadal.“ (dívka 9. ročníku, škola C)

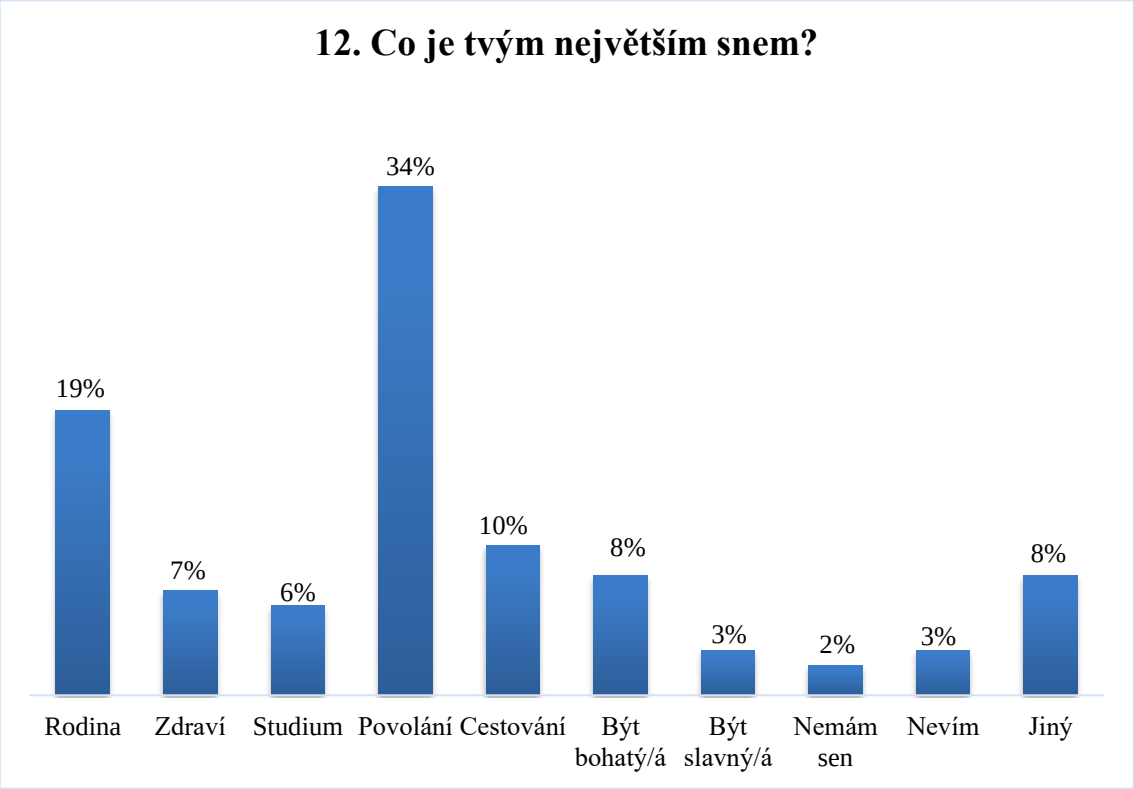

Zadání otázky číslo dvanáct znělo: „Několika větami napiš, co je tvým největším snem.“ Žáci odpovídali, co je jejich hlavní motivací do budoucna, kam ve svém životě spějí, jakých cílů chtějí dosáhnout a na čem jim skutečně záleží. U této otevřené otázky se opět u odpovědí jednotlivých respondentů vyskytlo i více možností, proto jsou výsledná procenta vypočítávána z celkového počtu všech odpovědí.

Celých 34 % respondentů odpovědělo, že jejich životní sen se skrývá pod kolonkou povolání.

„Chtěla bych vystudovat pedagogickou školu a být paní učitelka v mateřské školce. Mým snem je to už asi od 8 let.“ (dívka 7. ročníku, škola A)
„Mým snem je být zpěvačkou, ale protože je těžké se uchytit v šoubyznysu, budu se snažit stát se učitelkou, zatím ale nevím čeho.“ (dívka 6. ročníku, škola B)

Mít v budoucnu šťastnou a spokojenou rodinu uvedlo jako svůj životní sen 19 % respondentů.

„Mým velkým snem je mít krásnou rodinu, co mě vždy podpoří.“ (dívka 7. ročníku, škola B)
„Mým snem je, aby byli lidé, které mám rád zdraví a mít šťastnou rodinu.“ (chlapec 9. ročníku, škola B)

Celých 10 % žáků uvedlo, že je jejich snem cestovat a poznávat svět.

„Chtěl bych se podívat do Los Angeles a na Floridu.“ (chlapec 9. ročníku, škola A)
„Mám jich víc, ale některé vypíši: odstěhovat se na vesnici a tam mít malou farmu. Znovu navštívit Norsko a být slavný kvůli chytání ryb.“ (chlapec 7. ročníku, škola B)

O 2 % méně respondentů vyjádřilo svůj názor, že by si přálo mít v budoucnu hodně peněz.

„Chtěl bych mít hodně peněz a postavit si velký barák, fakt jako obrovský, ale vím, že peníze nejsou všechno. Také bych si přál spokojenou rodinu a dobré vztahy v práci.“ (chlapec 9. ročníku, škola C)

Ačkoli jsem se pokusila otevřené odpovědi na tuto otázku přiřadit k jednotlivým kategoriím dle odpovědí nejčastějších, vyskytovaly se i odpovědi, které byly natolik různorodé, že přiřadit je k nejfrekventovanějším odpovědím nebylo možné.

„Chci být jedinečná.“ (dívka 6. ročníku, škola B)
„Mým snem je, aby na mě byli rodiče pyšní.“ (dívka 9. ročníku, škola B)
„Můj sen je takový, že bych si přála, aby každé dítě z dětského domova našlo svoji rodinu.“ (dívka 7. ročníku, škola C)
„Přál bych si zastavit čas.“ (chlapec 9. ročníku, škola A)

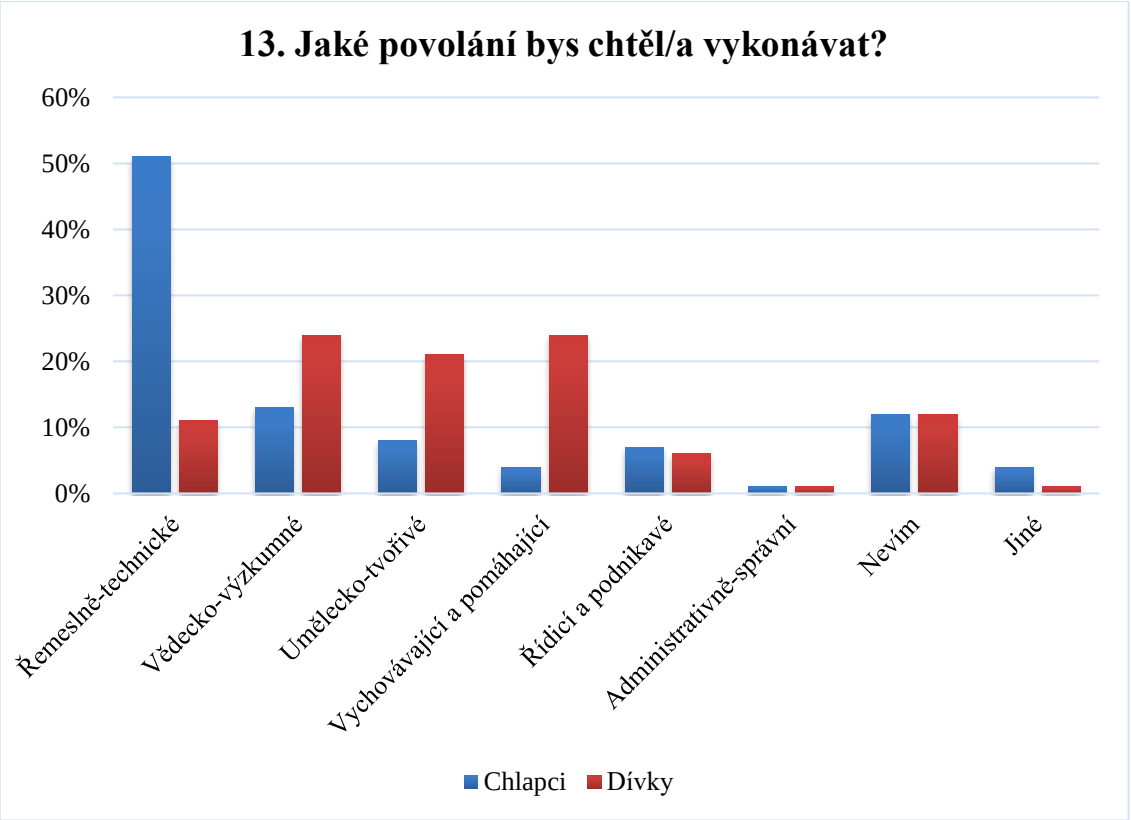

Otázka číslo třináct zněla, jaké povolání by chtěli v budoucnu vykonávat a co je k jejich výběru motivuje. Výběr povolání žáků byl rozřazen do šesti skupin dle následující profesní klasifikace (Hlaďo, 2012, str. 28):

- **Řemeslně-technické**: automechanik, dělník, elektrikář, farmář, hasič, instalatér, kuchař, malíř pokojů, masér, mechanik, pekař, policista, řidič, sklenář, zemědělec, voják, sportovec-profesionál.
- **Vědecko-výzkumné**: zubař, lékárník, praktický lékař, počítačový administrátor, počítačový expert, počítačový programátor, tlumočník, zvěrolékař, žurnalista.
- **Umělecko-tvořivé**: akademický malíř, zpěvák, architekt, designér, grafik, fotograf, herec/herečka, hudebník, kosmetička, muzikant.
- **Vychovávající a pomáhající**: učitel, zdravotní sestra, fyzioterapeut, masér.
- **Řídící a podnikavé**: advokát, finanční manažer, obchodní ředitel, realitní makléř, ředitel školy, účetní.
- **Administrativně-správní**: recepční, knihovník, pojišťovací úředník, sekretářka, telefonní operátor.

U chlapců jednoznačně zvítězila povolání z oblasti řemeslně-technické, zejména tomu tak bylo u chlapců ze školy A, jelikož škola leží v lokalitě výskytu velkých strojírenských firem. Velké množství chlapců také uvedlo, že by se chtělo stát profesionálními sportovci či počítačovými experty. Dívky volily spíše profese, které náleží do oblasti vychovávající a pomáhající, nejčastěji uváděly profese jako učitelky nebo zdravotní sestry. Dále byla mezi dívkami zmiňována povolání zubařky, doktorky, zvěrolékařky či kadeřnice.

„Mamka je učitelkou ve školce. To opravdu být nechci. Občas přijde domů hodně unavená a plete si nás s jinými dětmi.“ (dívka 6. ročníku, škola A)
„Chtěl bych být svářeč a dostávat za to hodně peněz.“ (chlapec 6. ročníku, škola A)
„Chci být elektrikář. Rozhodl jsem se tak, protože elektrika je všude a bude se dlouho využívat.“ (chlapec 9. ročníku, škola A)
„Chtěla bych být učitelkou, protože by mě bavilo opravovat písemné práce a dávat známky. Navíc učitelé mají výhodu v tom, že mají prázdniny.“ (dívka 6. ročníku, škola B)
„Voják, protože se mi jejich práce líbí a zároveň je to mojí motivací.“ (chlapec 8. ročníku, škola B)
„Učitel tělocviku, protože bych chtěl žáky vést k pohybu.“ (chlapec 9. ročníku, škola B)
„Elektrikáře, protože mě to baví a je to krásný pocit, když zapojíte pár kabelů a pak zmáčknete vypínač a žárovka se rozsvítí.“ (chlapec 8. ročníku, škola C)
„Učitelkou. Učitelé jsou našimi vzory a jsou výjimeční tím, že s námi mají trpělivost (někteří).“ (dívka 8. ročníku, škola C)
„Chtěl bych být profesionální fotbalista, protože je to můj koníček a vydělávat si tím, co mě baví, je mým snem.“ (chlapec 9. ročníku, škola B)

Někteří žáci uvedli, že jim motivaci k výběru jejich povolání dodává nějaká další osoba.

„Chtěla bych být fotografkou. Baví mě fotit a plno kamarádek mi říká, že mám úžasné fotky.“ (Dívka 7. ročníku, škola A)
„Chci být cukrářkou, protože mě baví péct a taky tím dělám radost rodině, která mě v tomto povolání velice podporuje.“ (dívka 8. ročníku, škola B)
„Hrát divadlo. Chodím do divadelního kroužku a paní učitelka říká, že mám talent.“ (chlapec 6. ročníku, škola C)
„Zdravotní sestřička, protože jsme se s mojí kamarádkou rozhodly, že budeme pomáhat dětem na dětském oddělení v nemocnici.“ (dívka 7. ročníku, škola C)

V otázce číslo čtrnáct měli žáci uvést jakékoli tři oblasti, ve kterých oni sami vynikají. Vzhledem k velkému počtu respondentů, a tudíž velmi různorodým odpovědím, jsem náhodným výběrem ze všech tří škol (6 dotazníků ze školy A, 10 ze školy B a 14 ze školy C) vybrala celkem 30 dotazníků a pokusila se najít souvislost mezi oblastí, v níž žáci vynikají a volbou jejich povolání. U 17 respondentů byla tato souvislost prokázána, u 13 respondentů nikoli.

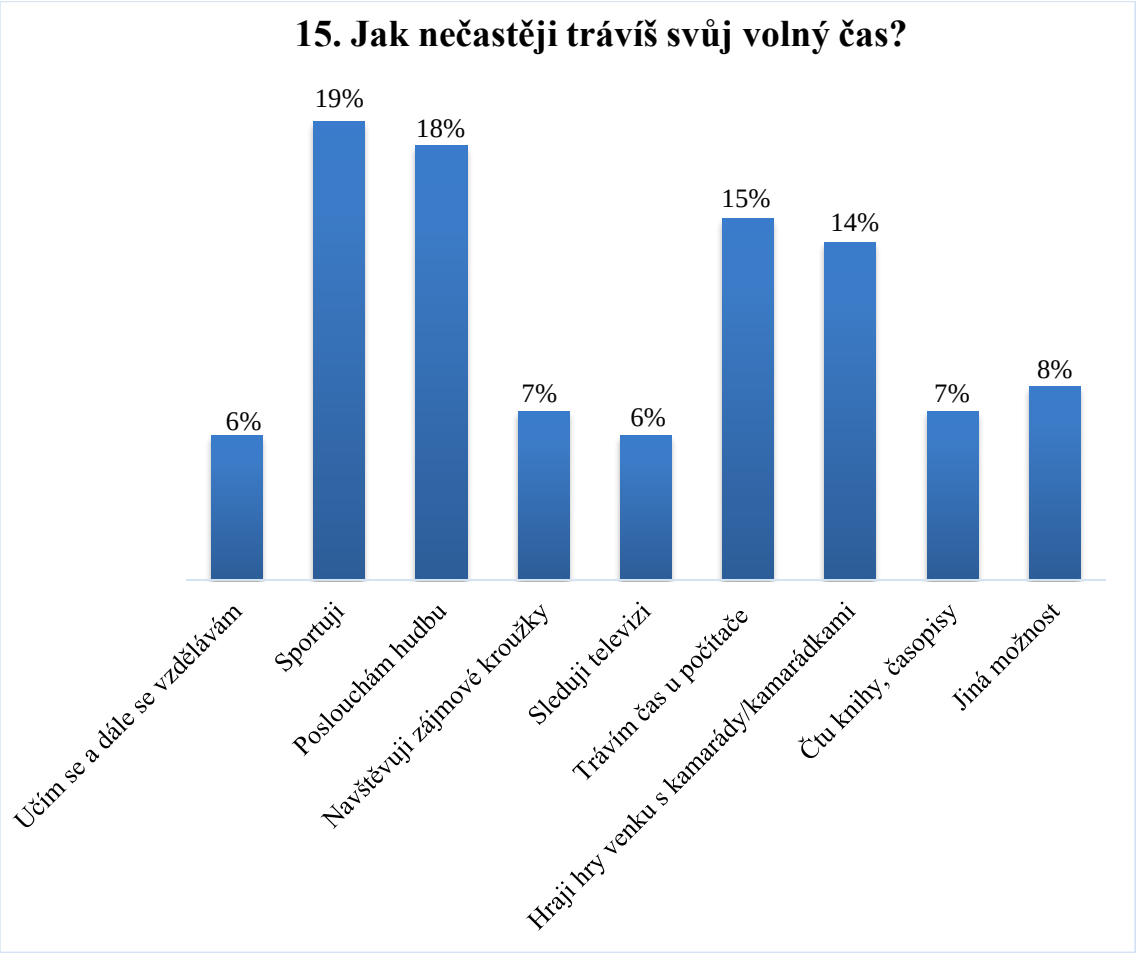

V otázce číslo patnáct jsem se ptala žáků, jak nejčastěji tráví svůj volný čas. Žáci měli na výběr z možností „a–i“ a mohli zakroužkovat až tři odpovědi, případně u možnosti „i“ uvést pro ně jiný nejčastější způsob trávení volného času. Dle slov učitelů, kteří žákům dotazníky zadávali, činilo žákům obtíže se rozhodnout pouze pro tři možnosti, jelikož mnohdy chtěli kroužkovat více odpovědí.

Sportem tráví volný čas 19 % všech respondentů. Jak je z grafu patrné, tak žáky tato činnost baví a může být důvodem k tomu, proč 51 % chlapců v otázce číslo třináct uvedlo, že se chtějí v budoucnu stát profesionálními sportovci. Hudbu ve svém volném čase nejčastěji poslouchá 18 % respondentů. 15 % žáků uvedlo, že tráví svůj volný čas u počítače, což může být opět důvod k tomu, proč se chtějí stát počítačovými experty.

8 % žáků zvolilo jinou možnost, než jim nabízel výběr. Žáci do této kolonky odpovídali, že tráví čas se svojí rodinou, někteří žáci 8. a 9. ročníků uvedli, že jsou se svým přítelem/ svou přítelkyní. Jiní žáci napsali, že nejraději tráví čas se svými zvířecími mazlíčky.

Otázka číslo šestnáct se týkala zájmů dětí a žáci měli napsat, zda existuje nějaká volnočasová aktivita, které by se rádi nadále věnovali. Tuto otázku jsem opět porovnávala s otázkou číslo třináct a na základě třiceti náhodně vybraných dotazníků zjišťovala souvislost mezi nimi. Celkem 18 respondentů uvedlo, že ke své budoucí profesi směřují ve volném čase již nyní. U dvanácti dotazníků nebyla tato souvislost patrná.

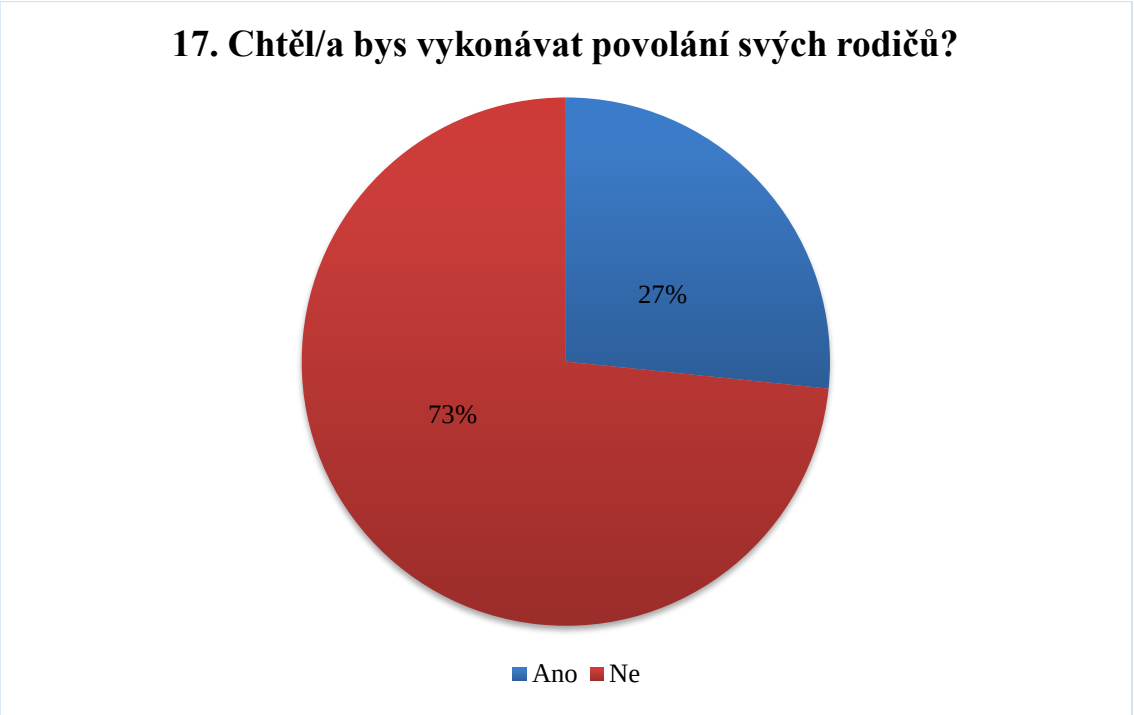

V pořadí sedmnáctá otázka v dotazníku zjišťovala, zda by žáci chtěli nebo nechtěli vykonávat povolání svých rodičů a proč. 73 % respondentů uvedlo, že by povolání rodičů vykonávat nechtělo a jako důvod uvedli, že mají jiné zájmy, a proto by je povolání rodičů nebavilo. Jako druhý nejčastější důvod napsali, že spatřují, jak náročná práce rodičů je.

„Můj taťka je architekt. Tuto práci bych asi dělat nechtěla, protože v geometrii moc nevynikám.“ (dívka 7. ročníku, škola A)
„Taťka rozváží pivo ve velkých autech. Nechtěla bych to dělat, protože když se taťka vždy vrací, tak je unavený a mně je ho líto.“ (dívka 7. ročníku, škola B)
„Práce se sklem. Nechtěl, protože člověk se při tom hodně nadře, hlavně při přenášení.“ (chlapec 9. ročníku, škola A)
„Maminka dělá prodavačku a nechtěl bych to dělat, protože tam jde o přepadení. Často se o ni bojím.“ (chlapec 7. ročníku, škola B)
„Táta jezdí v kamionu. Tohle povolání bych asi spíš dělat nechtěl, sice jsou za to dobrý peníze, ale nebyl bych doma se svojí rodinou.“ (chlapec 9. ročníku, škola B)
„Učitelka, když maminka přijde domů, je zničená, a ještě musí opravovat DÚ a písemky.“ (dívka 6. ročníku, škola C)
„Taťka pracuje jako geodet. Měla jsem možnost si to zkusit a opravdu nepůjdu po jeho stopách.“ (dívka 7. ročníku, škola C)

Mezi odpověďmi se vyskytla i taková, která ukazuje, jakou roli hraje i zde hodnota zdraví.

„Mamka je pošťačka a nemůžu tuto práci vykonávat kvůli noze, je nemocná, takže nemohu dělat sportovní nebo fyzickou práci – běhat a chodit dlouho. Proto bych se chtěl věnovat angličtině.“ (chlapec 8. ročníku, škola C)

Zbylá část respondentů, tedy 27 % uvedla, že by je práce rodičů bavila a chtěli by ji vykonávat. Jako důvod uvedli, že se jedná o rodinnou tradici a vykonávat povolání rodičů by jim nevadilo. Jiní uvedli jako hlavní důvod vysoký plat.

„Táta pracuje jako policista. Bavilo by mě to, a hlavně bych rád pracoval pro Českou republiku.“ (chlapec 7. ročníku, škola B)
„Rád bych byl IT specialista jako táta, protože mě práce s počítačem baví.“ (chlapec 8. ročníku, škola C)
„Mamča má vystudovanou matematiku a přírodopis a učí na základní škole. I obě babičky a tety jsou učitelky a já bych v tom velice rád pokračoval.“ (chlapec 7. ročníku, škola C)

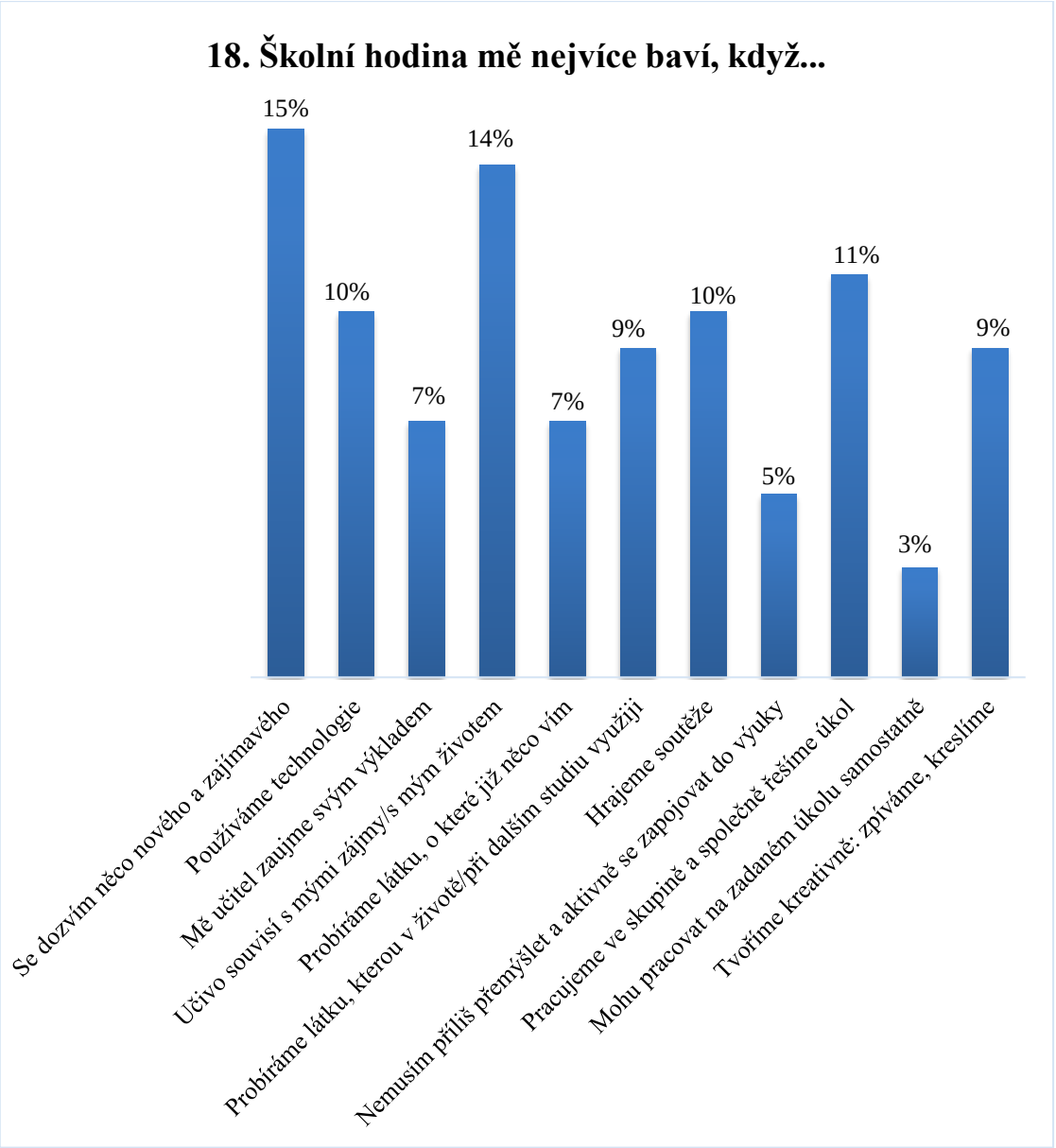
18. Školní hodina mě nejvíce baví, když...
15%
10%
7%
14%
7%
9%
10%
5%
11%
3%
9%
Se dozvím něco nového a zajímavého
Používáme technologie
Mě učitel zaujme svým výkladem
Učivo souvisí s mými zájmy/s mým životem
Probíráme látku, o které již něco vím
Probíráme látku, kterou v životě/při dalším studiu využiji
Hrajeme soutěže
Pracujeme ve skupině a společně řešíme úkol
Nemusím příliš přemýšlet a aktivně se zapojovat do výuky
Mohu pracovat na zadaném úkolu samostatně
Tvoříme kreativně: zpíváme, kreslíme

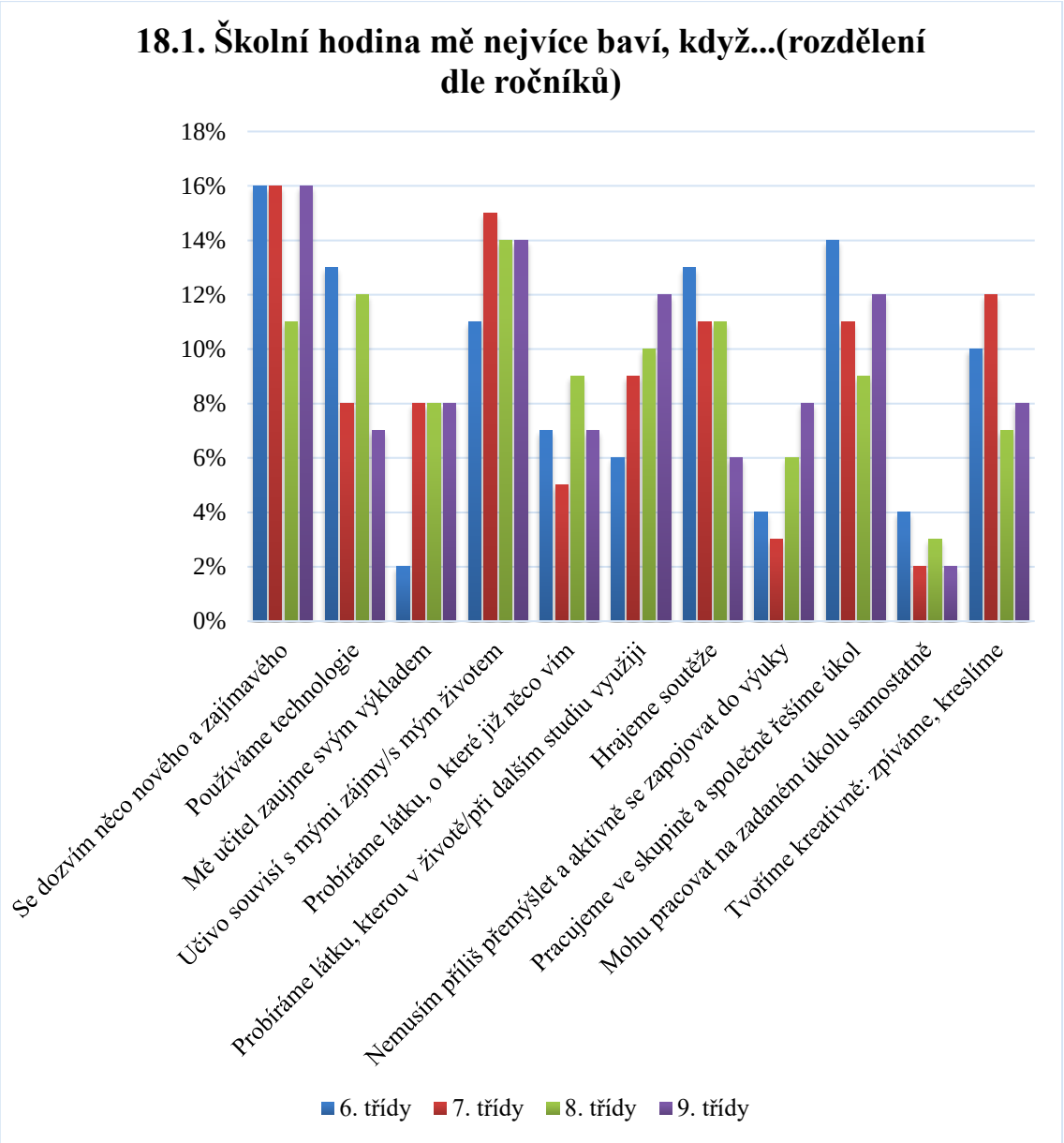

Označit tři pro žáky nejdůležitější odpovědi měli studenti u otázky číslo osmnáct. Žáci vybírali z velkého množství odpovědí „a–k“. Zajímalo mne, která odpověď z nabízených se ukáže jako nejčastější, proto jsem žákům u této jediné otázky z dotazníku nenechala prostor pro jejich vlastní originální odpovědi.

Po vyhodnocení se potvrdila přirozená zvídavost žáků dozvědět se v hodině něco nového a zajímavého, odpovědělo tak 15 % respondentů. 14 % respondentů, a zejména žáky 7. ročníků, školní hodina nejvíce baví, když probírané učivo souvisí s jejich zájmy a životem. Dle grafu se ukázalo, že žáci raději pracují v hodinách ve skupině a řeší úkol společně, než když mají pracovat na zadaném úkolu samostatně. Dle grafu 18. 1. nejraději pracují ve skupině žáci 6. tříd.

Do odpovědí na tuto otázku jsem zařadila i variantu odpovědi „Nemusím příliš přemýšlet a aktivně se zapojovat do výuky“. Pokud studenti odpovídali pravdivě, nejméně rádi se do výuky zapojují žáci 9. ročníků.

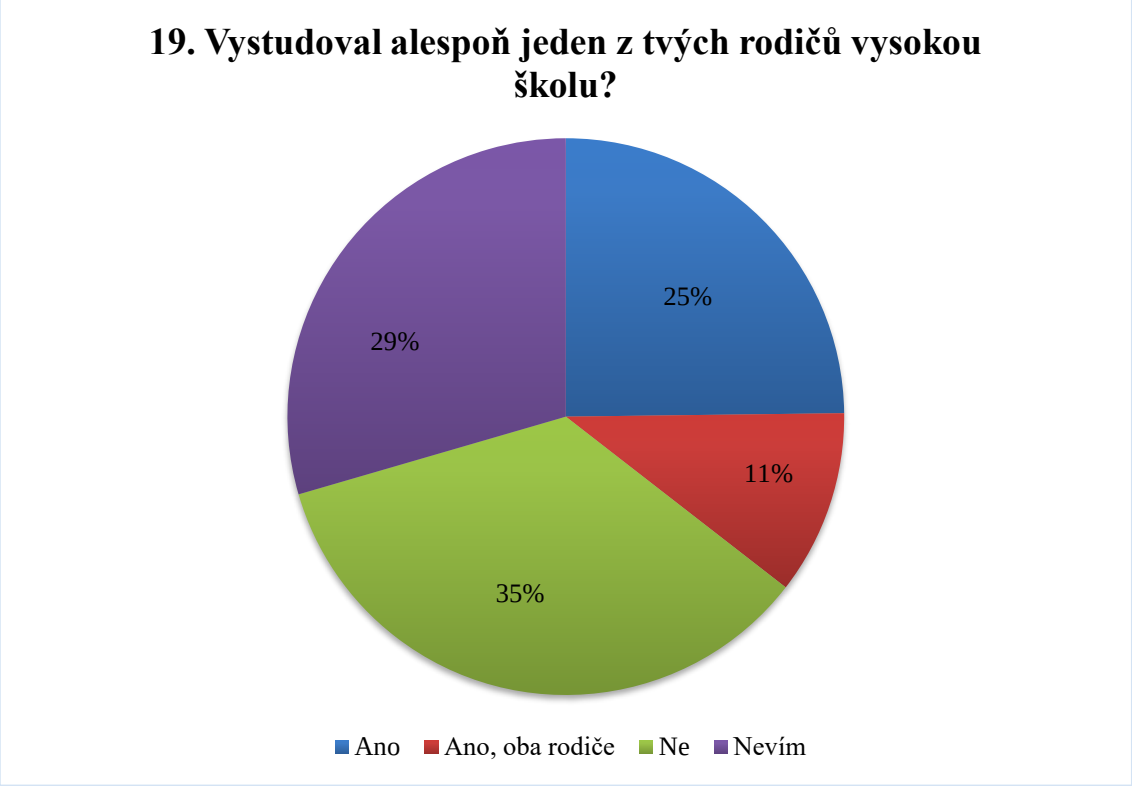

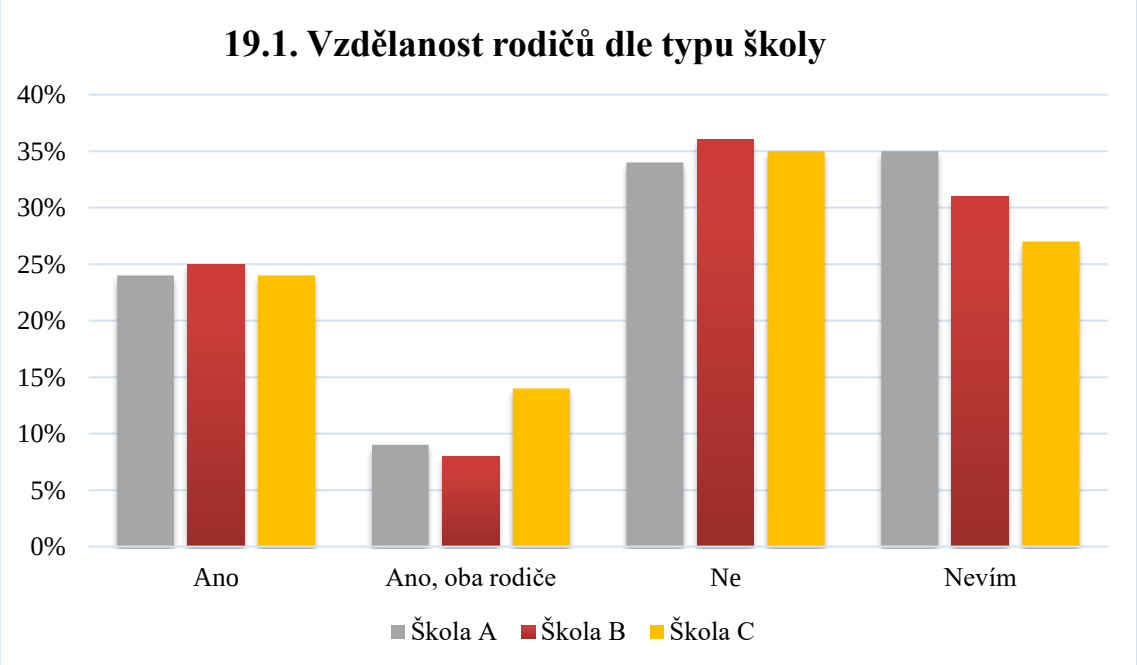

Otázkou číslo devatenáct jsem se ptala, zda rodiče žáků vystudovali vysokou školu. Úskalí této otázky spočívalo v tom, že žáci 2. stupně neznali dosažené vzdělání svých rodičů. Dohromady 36 % respondentů uvedlo, že alespoň jeden z rodičů má vystudovanou vysokou školu. Pokud budeme hovořit o vzdělanosti rodičů žáků, tak procentuálně nejvyšší vzdělání mají rodiče žáků školy C, kde u 38 % žáků alespoň jeden rodič má vysokoškolské vzdělání. Obě zbývající školy se ocitly na hranici 33 %.

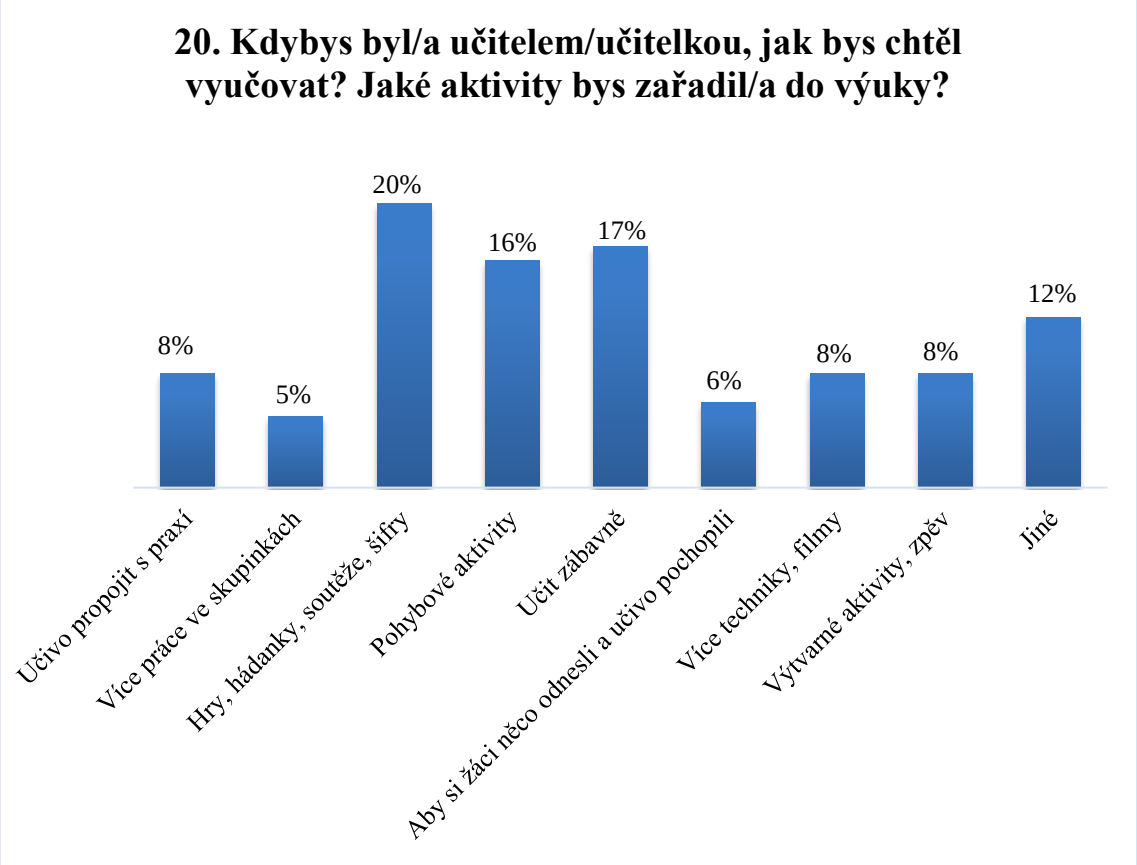

Otázka číslo dvacet přímo koresponduje s otázkou číslo osmnáct. Zde měli žáci dostatečný prostor pro sebevyjádření k aktivitám ve výuce a celkovému průběhu vyučování. Aby výuka a práce ve škole byla pro žáky atraktivní, potřebují čas od času oživit běžnou výuku hrami, hádankami, soutěžemi či šiframi. Jedná se o přání 20 % respondentů. 17 % respondentů žádá zábavnou výuku a 16 % žáků výuka baví, pokud je spojena s pohybem. Obohatit výuku o pohybové aktivity je, zejména v některých předmětech, velice složité. Dle poznatků učitelů z praxe je vhodné nechat žáky alespoň rozdat testy či sebrat sešity, aby se na okamžik pohybovou činností odreagovali.

„Dříve jsem nad tím uvažovala. Do mé výuky bych zařadila kreslení nebo pracování ve skupinách, ale nebylo by to vždy.“ (dívka 6. ročníku, škola A)

*„Zábavně. Tak, aby to bavilo i mě. Hlavně, aby to děti pochopily a uměly.“ (*dívka 6. ročníku, škola A)

„Názorem podle učebnice.“ (chlapec 8. ročníku, škola A)

„Názorné ukázky. Kdybych učila třeba přírodopis, nosila bych příklady hub a podobně.“ (dívka 9. ročníku, škola A)

„Občas, třeba jednou za 2 měsíce pustit nějaký film, stačí třeba na 15 minut.“ (chlapec 6. ročníku, škola B)

„Zábavně, aby mi děti ve třídě neusnuly.“ (dívka 6. ročníku, škola B)

„Nebyla bych přísná, jen kdyby to bylo nutné. Rozhodně bych používala zábavně-naučné hry, např. v anglickém jazyce. Chtěla bych, aby si děti z mé hodiny odnesly něco zážívného.“ (dívka 6. ročníku, škola B)

„Kdybych byla učitelkou, dělala bych výuku hrou a testy bych oznamovala předem, aby se děti mohly připravit. Hráli bychom hodně her, aby děti výuka bavila.“ (dívka 7. ročníku, škola B)

„Chtěl bych vyučovat tak, aby se ty děti něco naučily. Jako aktivitu do výuky bych zařadil PC. Tvoření stránek nebo základní orientaci na PC.“ (chlapec 8. ročníku, škola B)

„Nepsala bych každou hodinu, ale po kapitolách (občas ústně) a hlavně bych těm žákům nedovolila, aby nade mnou měli moc.“ (dívka 8. ročníku, škola B)

„Chtěl bych využívat technologie, a hlavně se snažil žákům vše vysvětlit. Myslím si, že největší problém učitelů je, že neumí látku dobře vysvětlit.“ (chlapec 9. ročníku, škola B)

„Vyučoval bych jen to, co člověk v životě využije jako v některých školách, kde děti řeší situace, které se mohou stát v životě.“ (chlapec 7. ročníku, škola C)

„Já bych chtěla vyučovat tak, aby to ty děti alespoň trochu zaujalo. I kdybych učila třeba češtinu, snažila bych se to vyučovat nějak zajímavě, aby se ty děti úplně nenudily. Do výuky bych určitě zařadila nějakou hru a další odlehčující aktivity, aby to nebylo pořád jenom učení.“ (dívka 7. ročníku, škola C)

„Učil bych přísně a přidal bych matematiku. Jeli bychom někam na výstavu např. vojenskou, elektronickou.“ (chlapec 8. ročníku, škola C)

„Učila bych hlavně věci, které v budoucnu ostatní budou využívat nebo potřebovat v životě – finance, starání se o rodinu, vaření. (dívka 8. ročníku, škola C)

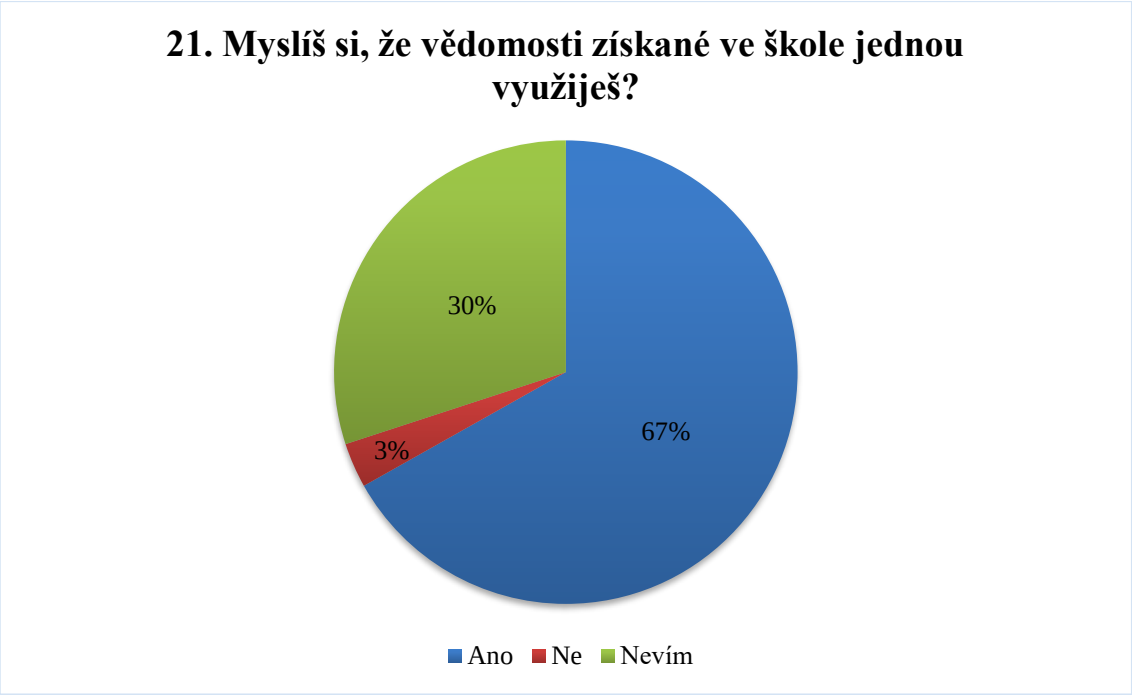

V otázce číslo dvacet jedna jsem se žáků ptala, zda si myslí, že vědomosti získané ve škole jednou v životě využijí. 67 % žáků odpovědělo, že ano a nejčastěji uváděli, že vědomosti získané ve škole se jim budou hodit k výkonu jejich povolání. Jako další vysvětlení, proč jsou pro ně důležité vědomosti, uváděli: k dalšímu studiu, k cestování, k tomu, abych vědomosti mohl/a předat dál svým dětem. Dále uváděli, že nejvíce je pro ně důležitá znalost českého jazyka a matematiky. 3 % žáků vyjádřilo názor, že vědomosti získané ve škole dále potřebovat nebudou.

„Ano, třeba k počítání výplaty.“ (chlapec 7. ročníku, škola A)
„Ano, úplně ke všemu, bez školy bych nic neznala.“ (dívka 7. ročníku, škola A)
„Ano, využiji je na střední škole nebo až budu mít děti, tak jim budu pomáhat s domácími úkoly.“ (dívka 7. ročníku, škola A)
„Ano, angličtinu, protože se domluvím v jiné zemi.“ (chlapec 9. ročníku, škola B)
„Ano, třeba když budu psát nějaký dopis, tak aby tam nebyly chyby.“ (dívka 9. ročníku, škola B)
„Ano, geometrii k navrhování nábytku.“ (dívka 7. ročníku, škola C)
„Ano, abych byl chytrý a mohl vědomosti dál předávat svým dětem.“ (chlapec 8. ročníku, škola C)
„Ne, protože bych se chtěla věnovat sportu a v něm nepotřebuji tolik vědomostí.“ (dívka 6. ročníku, škola C)

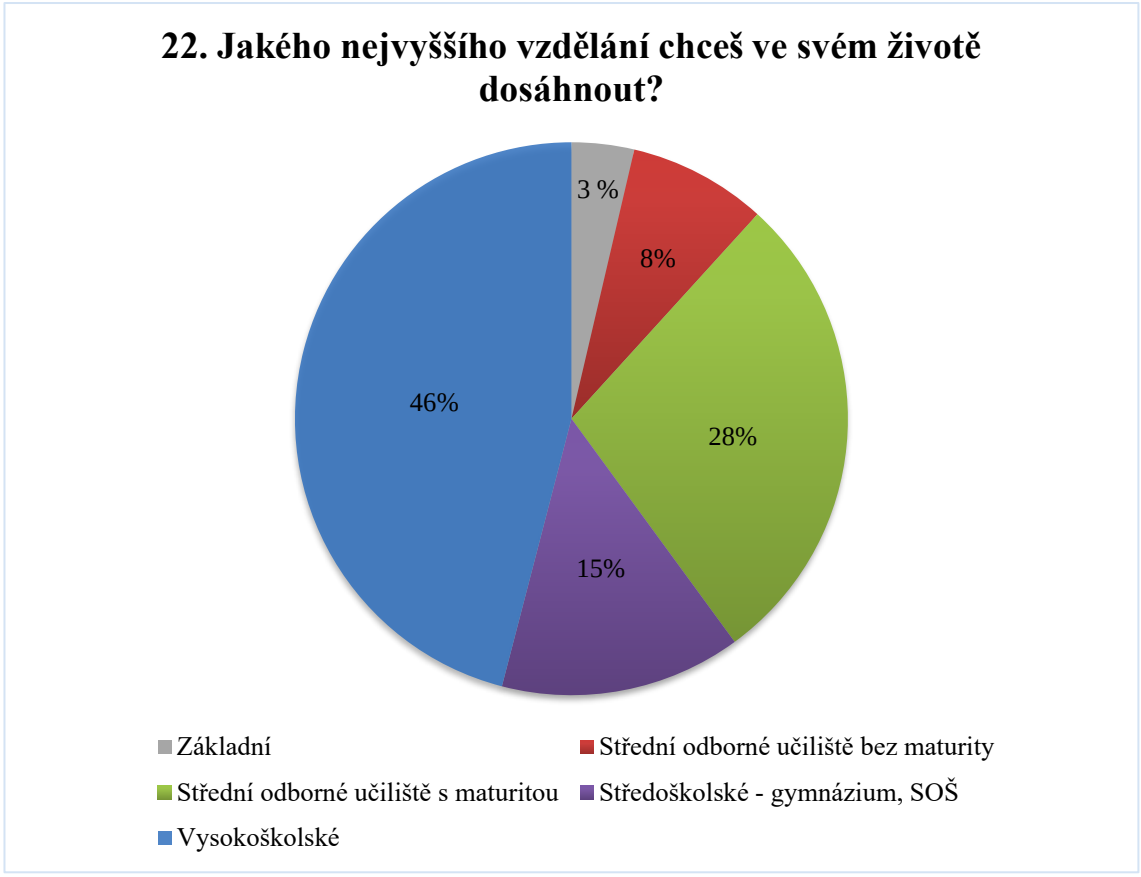
22. Jakého nejvyššího vzdělání chceš ve svém životě dosáhnout?
3 %
8%
28%
15%
46%
Základní
Střední odborné učiliště bez maturity
Střední odborné učiliště s maturitou
Středoškolské - gymnázium, SOŠ
Vysokoškolské

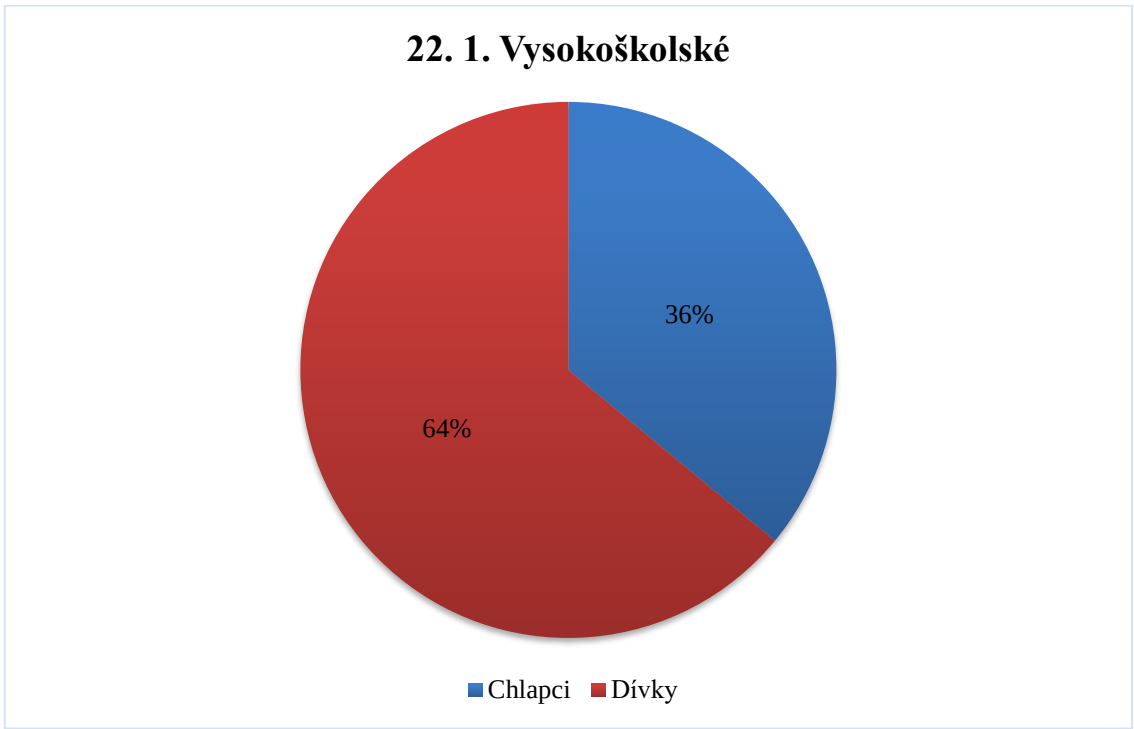
22. 1. Vysokoškolské
36%
64%
Chlapci
Dívky

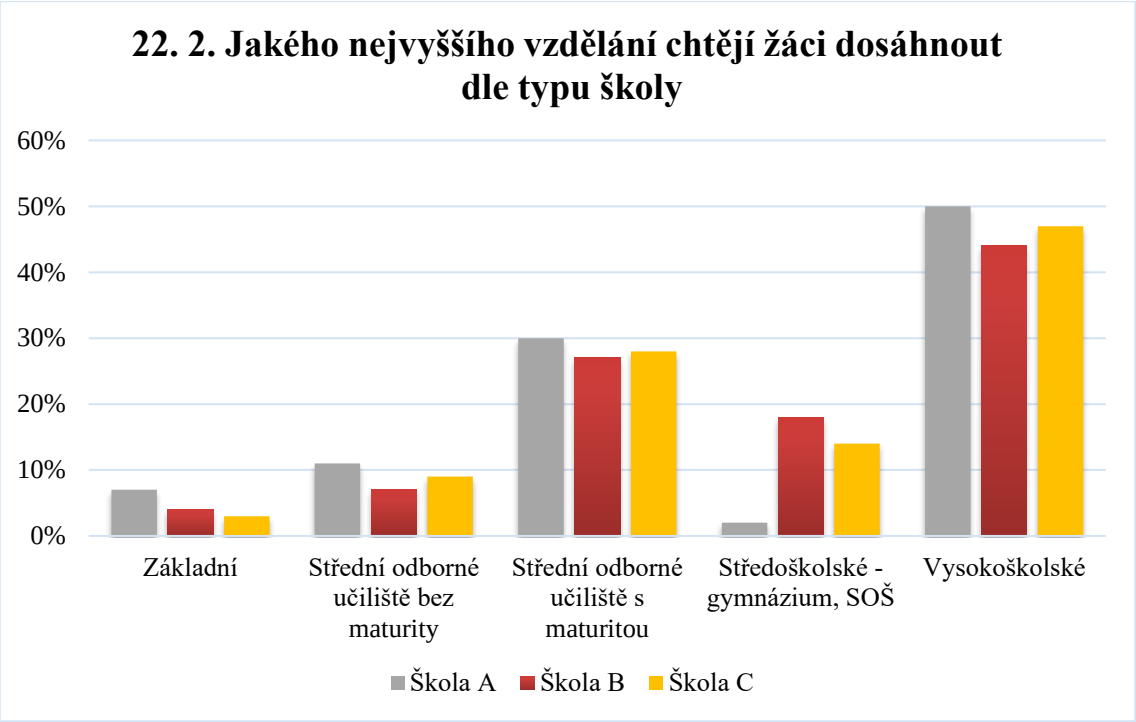

„Jakého nejvyššího vzdělání chceš v životě dosáhnout“ tak znělo zadání poslední otázky v dotazníku. Po vysokoškolském vzdělání touží 46 % respondentů a dle grafu 22. 1. jsou jimi opět častěji dívky. Z grafu 22. 2. lze vyčíst, že mezi jednotlivými školami není z hlediska cílů ve vzdělání jejich žáků velký procentuální rozdíl. Nicméně malé procento respondentů ze školy A uvedlo, že by chtělo získat středoškolské vzdělání s maturitní zkouškou, což může být způsobeno tím, že vyšší vzdělání pro výkon svého budoucího povolání nepotřebují a raději se ve specializovaném oboru vyučí.

8 Ověření hypotéz

Hypotéza H1 (Dívky z našeho výzkumného souboru se hodnotí jako úspěšnější ve školní práci než chlapci.) byla ověřována otázkami z dotazníku číslo 1 a číslo 7.

Tabulka 1

Kontingenční tabulka ověřující hypotézu č. 1

		Jaký jsem student?				Celkem
		1 Výborný	2 Mám dvojky	3 Průměrný	4 Podprůměrný	
Pohlaví	Chlapec	19	65	94	11	189
	Dívka	61	70	61	2	194
Celkem		80	135	155	13	383

Tato kontingenční tabulka srovnává odpovědi chlapců a dívek. Například 19 chlapců se označilo za výborné studenty atd.

Tabulka 2

Průměrné subjektivní hodnocení žáků

	Otázka č. 1	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pohlaví	Chlapci	189	2,51	,755	,055
	Dívky	194	2,02	,820	,059

Průměrné hodnocení chlapců je 2,51 a dívek 2,02. Na základě t-testu lze zhodnotit, že chlapci z našeho výzkumného souboru se hodnotí jako horší studenti oproti dívkám (p-value 0,001).

Následující tabulka ověřuje hypotézu H2 (Žáci z našeho výzkumného souboru, pro něž jsou ve škole důležité známky, mají větší zájem o vystudování vysoké školy než ostatní žáci.).

Tabulka 3

Korelace mezi důležitostí známky pro žáky a vysněným vzděláním

			Otázka č. 8	Otázka č. 22
Spearman's rho	Otázka č. 8	Correlation Coefficient	1,000	-,209**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	383	383
	Otázka č. 22	Correlation Coefficient	-,209**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	383	383

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

K ověření závislosti mezi těmito otázkami byl použit Spearmanův korelační koeficient. Ten je -0,209 a je na 5% hladině významnosti statisticky významný. Potvrzuje to H2. Žáci z našeho výzkumného souboru, pro něž jsou známky důležité, u sebe předpokládají vyšší vzdělání.

Pro ověření hypotézy H3 (Žáci z našeho výzkumného souboru, jejichž alespoň jeden či oba rodiče vystudovali VŠ, mají větší motivaci ke školní práci než žáci, jejichž rodiče VŠ nevystudovali.) byly použity otázky číslo 19 a 22.

K nalezení odpovědi na tuto otázku bylo nutné data mírně upravit. U otázky číslo 19 nebyli bráni v úvahu žáci, kteří nevědí, jaké je vzdělání jejich rodičů, a také byly sloučeny možnosti „Oba rodiče jsou vysokoškolsky vzdělaní“ a „Jeden rodič je vysokoškolsky vzdělaný“. Po těchto úpravách vznikla tato kontingenční tabulka, která sleduje závislost mezi vzděláním rodičů žáků z našeho výzkumného souboru a motivací ke vzdělání jejich dětí.

Tabulka 4

Kontingenční tabulka závislosti vzdělání rodičů a motivací jejich dětí

		Motivace ke studiu					Celkem
		1	2	3	4	5	
Vzdělání rodičů	Alespoň jeden rodič VŠ	4	4	24	22	82	136
	Ani jeden rodič VŠ	1	14	44	14	61	134
Celkem		5	18	68	36	143	270

Tabulka 5

Chí-kvadrát test sloužící k ověření hypotézy č. 3

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,086[a]	4	,001
Likelihood Ratio	18,655	4	,001
Linear-by-Linear Association	8,211	1	,004
N of Valid Cases	270		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,48.

Pomocí výsledků chí-kvadrát testu bylo zjištěno, že vzdělání rodičů žáků z našeho výzkumného souboru a motivace ke studiu jejich dětí jsou na sobě závislé (p-hodnota 0,001).

9 Diskuse

Z vyhodnocených dat vyplynulo, které činitele mají na žáky 2. stupně základní školy vliv. Ukázalo se, že nejvíce je žák ovlivňován již primární skupinou, tedy rodinou, jelikož velké procento žáků uvedlo jako své vzory právě rodiče. V rodině má základ i motivace ke studiu, jak zmiňuje Hrabal (1978). Výzkumná zjištění týkající se hodnot, jež dospívající vyznávají, se shodují s předešlými výzkumy (Bocan, Hošková, 2012; Konečná, 2009) v tom, že člověk se potřebuje neustále obklopovat lidmi, kteří jsou pro něj důležití. Potvrdilo se, že v současnosti žáci přikládají velký význam přátelství a do budoucna je pro žáky důležitá vlastní spokojená rodina. Z výsledků je dále zřejmé, že žáci si již v tomto věku uvědomují, jak důležitou hodnotou je zdraví, jelikož obsadilo první místa v obou otázkách zkoumající hodnotovou orientaci žáků.

Největší oblibě se mezi žáky těší předměty, které je zajímají a baví. Jsou jimi tělesná výchova, cizí jazyky a matematika. Učitel může nejvíce ovlivnit, zaujmout a nadchnout pro svůj předmět žáky 6. a 7. ročníků, ve vyšších ročnících není oblíbenost předmětu kvůli učiteli tolik zřejmá, a navíc klesá. Nejen žáci devátých tříd však oceňují, když se mohou během výuky dozvědět něco nového a pro ně zajímavého, a když učivo souvisí s jejich zájmy a s jejich životem, což se opět shoduje s odbornou literaturou (Petty, 2002). Pokud by si mohli žáci sami zvolit, jaké aktivity by do výuky zařadili, jednalo by se o hry, hádanky, soutěže a šifry.

Stále velkým motivačním činitelem je i v současné době známka, přestože se čím dál tím více prosazuje slovní hodnocení. Velké procento žáků ve výzkumu uvádí, že prospěch je právě tím činitelem, který rozhoduje o jejich dalším studiu, a proto jim na známkách tolik záleží. Pro mnohé žáky je totiž největším snem vykonávat své vysněné povolání (viz Pavelková, Dvořáková, 2015), a je zřejmé, že si uvědomují, že pro mnohé z nich je další studium k dosažení cíle, jejž si sami stanovili, nezbytné.

Vysněné povolání žáků, jež by chtěli v budoucnu vykonávat, navíc velmi často souvisí s oblastí, ve které žák vyniká nebo se jí již věnuje ve svém volném čase. Výzkum souhlasí také s názorem Kučerové (2005), která uvedla, že v tom, čeho chtějí žáci dosáhnout, hraje velký význam doba, ve které člověk žije, tudíž i představa žáků o jejich budoucím povolání se od 50. let změnila. Chlapci v dnešní době preferují zaměstnání, kde mohou pracovat s počítačem, či by se nejraději stali profesionálními sportovci. Pozoruhodné je,

že tyto dvě oblasti se objevily i na prvních místech grafu, do něhož se promítlo, jak nejčastěji žáci tráví svůj volný čas. Dívky jsou ve své volbě ambicióznější a většinou volí povolání typu lékařky, zvěrolékařky, učitelky, k jejichž vykonávání potřebují vysokoškolské vzdělání. Při rozhodování žáků, zda by chtěli, případně nechtěli, vykonávat povolání svých rodičů, žáci uvedli nejen své osobní priority, ale také mnohdy vzali v potaz i hodnoty, na kterých jim záleží.

Potvrdilo se, že dívky se rovněž hodnotí jako úspěšnější ve školní práci než chlapci, což souhlasí s výzkumy PISA z roku 2012, které dokládají, že dívky mají všeobecně pozitivnější přístup ke vzdělávání, a tudíž i větší motivaci ke studiu. Je ovšem otázkou, do jaké míry je školní hodnocení objektivní, navíc když převážnou část pedagogických pracovníků tvoří opět ženy.

Na závěr považuji za příjemně překvapivé zjištění, v jakém pozitivním slova smyslu žáci vnímají důležitost školy, i přes některá negativa, která uvádějí. Uvědomují si, že povinnou školní docházkou se stávají nejen plně gramotnými a jsou čím dál tím více schopni samostatně fungovat ve společnosti, rozhodovat se, projevovat se a komunikovat s druhými lidmi. Převážná většina žáků si již nyní uvědomuje, že základní vědomosti získané povinnou školní docházkou jednou využije, ať tomu tak bude při každodenním životě, či minimálně při jejich studiu na další škole.

Závěr

Hlavním tématem této diplomové práce byla motivace a hodnotová orientace žáků 2. stupně základní školy. Cílem bylo prozkoumat motivační činitele ke školní práci u vybraných žáků tohoto věku a pokusit se je dát do souvislosti s jejich hodnotami a životními cíli.

V úvodní části došlo k vymezení pojmu motivace a poté byly představeny nejrůznější motivační činitele, o kterých pojednává odborná literatura, což se stalo i teoretickým podkladem pro následnou praktickou část práce. Dále jsou zde představeny hodnoty a vymezeny cíle, jež si žáci nejčastěji stanovují do budoucna. V praktické části bylo provedeno dotazníkové šetření mapující všechny výše zmíněné oblasti u žáků odpovídajícího věku.

Z výzkumu vyplynulo, že důležitým motivačním činitelem je pro žáky rodina, jakožto primární skupina, kde se dítě už od počátku seznamuje se sociálními rolemi, tradicemi, ale také hodnotovým systémem. Učí se normám chování, přebírá od rodičů určité názory, a tudíž mnohdy i přikládá velký význam věcem, které právě jeho rodina považuje za důležité. Potvrdilo se, že i z hlediska motivace spolu souvisí vzdělání rodičů a motivace ke studiu jejich dětí.

Ve škole žáci přikládají velkou motivační hodnotu známce. Ti žáci, pro které jsou ve škole důležité známky, mají totiž větší zájem o vystudování vysoké školy než ostatní žáci. Vzdělání je podle žáků významnou hodnotou, neboť mnohdy vede k výkonu jejich vysněného povolání, které se ukázalo být jedním z jejich nejzásadnějších životních cílů.

Tato práce mi poskytla především náměty pro výuku, jak školní činnost žákům zatraktivnit a na co se u jednotlivých ročníků 2. stupně základní školy zaměřit. Dále jak žáky zaujmout, aby je práce ve škole bavila a motivovala je k dalšímu studiu. Zejména praktická část práce mi v mnohých směrech přiblížila svět dnešních dospívajících, poodkryla jejich postoje a názory, ukázala jejich vzory, které jsou nám již mnohdy vzdálené. Nicméně výpovědi žáků ukázaly, že žáci vědí, že se neučí pro školu, ale pro život a v dotaznících vyjádřili své názory, které jednoznačně potvrzují, že vzdělávání žáků stále zůstává tím, co má velký význam a smysl.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

ADAIR, John. *Efektivní motivace*. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing, 2004. 179 s. ISBN: 80-86851-00-1.

BLATNÝ, Marek a kol. *Psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 304 s. ISBN 978-80-247-3434-7.

DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Filosofie hodnot*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998. 162 s. ISBN 80-86039-79-X.

DOROTÍKOVÁ, Soňa. O výchově a vzdělání z pohledu axiologie. In DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Hodnoty a vzdělání*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1997, s. 5–18. ISBN 80-86039-18-8.

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-626-8.

HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-X.

HOMOLA, Miloslav. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: SPN, 1972. 356 s.

HRABAL, Vladimír, MAN, František, PAVELKOVÁ, Isabella. *Psychologické otázky motivace ve škole.* 1. vyd. Praha: SPN, 1984. 254 s.

HUDEČEK, Jaroslav. *Hodnotové orientace v motivační sféře osobnosti*. Praha: Academia, 1986. 95 s.

JELÍNEK, Marian, KUCHAŘ, Jiří. *Motivace – mýtus dnešní doby*. Praha: Eminent, 2013. 72 s. ISBN 978-80-7281-458-9.

KALHOUS, Zdeněk, OBST, Otto a kol. *Školní didaktika*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. 448 s. ISBN 978-80-7367-571-4.

KOHOUTEK, Rudolf. *Úvod do psychologie: Psychologie osobnosti a zdraví žáka.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 167 s. ISBN 80-210-4077-7.

KONEČNÁ, Aneta. *Hodnotová orientace z pohledu žáků 2. stupně ZŠ*: *bakalářská práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, 2009. 54 s. Vedoucí bakalářské práce Ivan Holý.

KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 232 s. ISBN 978-80-247-3474-3.

KUČEROVÁ, Stanislava. *Člověk – hodnoty – výchova: kapitoly z filosofie výchovy.* 1. vyd. Prešov: ManaCon, 1996. 231 s. ISBN 80-85668-34-3.

LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

LOKŠOVÁ, Irena, LOKŠA, Josef. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 199 s. ISBN 80-7178-205-X.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém nebo po zlém? O výchovných odměnách a trestech.* 4. vyd. Praha: Portál, 1997. 109 s. ISBN 80-7178-138-X.

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. 270 s. ISBN 80-200-0592-7.

PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. 380 s. ISBN 80-7178-681-0.

PIAGET, Jean, INHELDEROVÁ, Bärbel. *Psychologie dítěte*. 5. vyd. Praha: Portál, 2010. 144 s. ISBN 978-80-7367-798-5.

PLAMÍNEK, Jiří. *Tajemství motivace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 127 s. ISBN 978-80-247-1991-7.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník.* 6. aktual. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0.

VAŠUTOVÁ, Maria, PANÁČEK, Michal a kol. *Mezi dětstvím a dospělostí: vybrané kapitoly z psychologie adolescence.* 1. vyd. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2013. 137 s. ISBN 978-80-7464-125-1.

Periodika

BĚLKA, Miroslav. Zprávy ze Základní školy Březnice. *Březnické noviny*, 2015, č.10, s. 15.

HRABAL, Vladimír. Příspěvek k rozboru motivace školního výkonu žáka z hlediska pedagogické psychologie. *Pedagogika*, 1978, roč. 28, č. 2, s. 195–208.

KOŤA, Jaroslav. Poslání školy. *Pedagogika*, 1996, roč. 46, č. 4, s. 318–328.

KUČEROVÁ, Stanislava. Kam se poděly hodnoty? Glosa na okraj rámcového vzdělávacího programu. *Pedagogická orientace*, 2005, roč. 15, č. 3, str. 2–4.

PAVELKOVÁ, Isabella, DVOŘÁKOVÁ, Irena. Motivace v úkolové situaci. *Pedagogika*, 2015, roč. 65, č. 1, s. 34–56.

Internetové zdroje

BOCAN, Miroslav, HOŠKOVÁ, Irena a kol. *Děti v ringu dnešního světa. Hodnotové orientace dětí ve věku 6 až 15 let* [online]. Praha: Comunica, 2012 [cit. 21. září 2017]. Dostupné z: http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1384255447.pdf

Český statistický úřad. Rozvodovost. [online]. 2016 [cit. 19. října 2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/45964328/1300691703.pdf/ce3cde52-76e0-45ed-8d54-03eb481d2af8?version=1.1

GROFČÍKOVÁ, Soňa, MENDELOVÁ, Eleonóra. *Hodnoty – cieľové kategórie v rodinnej a školskej edukácii* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015 [cit. 30. července 2017]. Dostupné z: http://old.pdf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF/e-pedagogium/2015/e-Pedagogium_1-2015online.pdf.

HLAĎO, Petr. *Profesní orientace adolescentů: pohledy z teorií a výzkumů* [online]. Brno: Konvoj, 2012 [cit. 8. prosince 2017]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=nbLaKAmxJ40C&pg=PA22&lpg=PA22&dq=kategorizace+povolán%C3%AD+Hlaďo&source=bl&ots=VEP6UzdV5C&sig=6k5yomPiIzzOVv8LuENH7pGix4g&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiI4d6N_ODXAhVPJlAKHRaEAH0Q6AEIPjAD#v=onepage&q=kategorizace%20povolán%C3%AD%20Hlaďo&f=false

OECD. *The ABC of Gender Equality in Education: Aptitude, Behaviour, Confidence* [online]. PISA, OECD, 2015 [cit. 15. září 2017]. Dostupné z: http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results-gender-eng.pdf

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Kontingenční tabulka ověřující hypotézu č. 1

Tabulka č. 2: Průměrné subjektivní hodnocení žáků

Tabulka č. 3: Korelace mezi důležitostí známky pro žáky a vysněným vzděláním

Tabulka č. 4: Kontingenční tabulka závislosti vzdělání rodičů a motivací jejich dětí

Tabulka č. 5: Chí-kvadrát test sloužící k ověření hypotézy č. 3

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník pro žáky

Příloha č. 2: Ukázky vyplněných dotazníků

Příloha č. 1

Dotazník pro žáky

Milý žáku, milá žákyně,

jmenuji se Markéta Vokatá a jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Chtěla bych vás, žáky 2. stupně, požádat o co nejupřímnější vyplnění dotazníku, který bude součástí mé diplomové práce s názvem *Motivace a hodnotová orientace žáků 2. stupně ZŠ.*

Dotazník je anonymní, takže se nemusíš bát napsat svůj názor. ☺
Odpovídej pouze za sebe a pokud si nebudeš vědět rady, neboj se zeptat.

1. **Pohlaví**

a) chlapec
b) dívka

2. **Jsem žákem/žákyní**

a) 6. třídy
b) 7. třídy
c) 8. třídy
d) 9. třídy

3. **Máš nějaký vzor? Čeho si na něm nejvíce ceníš a proč je právě on/ona tvým vzorem a za co ji/ho obdivuješ? (napiš konkrétní osobu, o kterou se jedná)**

……..
……..
……..
……..

4. **Po základní škole bych chtěl/a:**

a) dále studovat
b) začít chodit do zaměstnání

5. **Přiřaď čísla 1–6 k následujícím hodnotám podle toho, jak jsou pro tebe nyní důležité. Každé z čísel použij pouze jednou. 1 – nejdůležitější, 6 – nejméně důležité**

- dobře vypadat ……
- výborně se učit ……
- zdraví ……
- přátelství, pozitivní vztahy se svými blízkými ……
- majetek (vlastnit co nejlepší mobilní telefon, značkové oblečení apod.) ……
- cestovat, poznávat svět ……

6. **Přiřaď čísla 1–6 k následujícím hodnotám podle toho, jak jsou pro tebe do budoucna důležité. Každé z čísel použij pouze jednou. 1 – nejdůležitější, 6 – nejméně důležité**

- dělat práci, která mě bude bavit ……
- být jednou úspěšný/á …...
- zdraví …...
- mít vlastní spokojenou rodinu ……
- hodně cestovat ……
- studovat ……

7. **Jaký/á jsem student/ka:**

a) výborný/á, dostávám převážně jedničky
b) mám dvojky, trojky výjimečně
c) průměrný/á
d) podprůměrný/á, běžně dostávám čtyřky, pětky

8. **Jsou pro tebe známky ve škole důležité?**

a) ano
b) spíše ano
c) spíše ne
d) ne

9. Z jakého důvodu jsou/nejsou pro tebe důležité známky (vyber 1 pro tebe nejzásadnější možnost):

a) přání rodičů
b) abych nevypadal hloupě
c) obava ze špatné známky
d) pochvala
e) chci vynikat
f) prospěch rozhoduje o mém dalším studiu
g) nevidím důvod, proč jsou známky důležité
h) jiná možnost: ……...

10. Doplň větu: Ve škole mě nejvíce baví předmět – ……., **protože**

……
……
……
……

11. Zamysli se a krátce popiš, proč je z tvého pohledu dobré chodit do školy?

……...
……...
……...
……...

12. Několika větami napiš, co je tvým největším snem:

……...
……...
……...
……...

13. Jaké povolání bys chtěl/a v budoucnu vykonávat a proč jsi se tak rozhodl/a?

……..

……..

……..

……..

14. V čem vynikáš:

1. …….
2. …….
3. ……..

15. Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas? (vyber <u>nejvýše</u> 3 činnosti)

a) učím se a dále se vzdělávám (chodím na doučování)

b) sportuji

c) poslouchám hudbu

d) navštěvuji zájmové kroužky

e) sleduji televizi

f) trávím čas u počítače (Facebooku, hraji PC hry apod.), tabletu

g) hraji hry venku s kamarády/kamarádkami

h) čtu knihy, časopisy

i) jiná možnost: ……

16. Existuje něco, čemu by ses chtěl/a z oblasti tvých zájmů věnovat v budoucnu? Proč?

……

……

……

……

17. Vyber jedno z povolání tvých rodičů. Napiš, o jakou profesi se jedná a proč bys jej chtěl/a, nebo nechtěl/a vykonávat.

……

……

……..

……...

18. Školní hodina mě nejvíce baví, když… (zakroužkuj 3 pro tebe nejdůležitější možnosti)

a) se dozvím něco nového a zajímavého
b) používáme technologie (interaktivní tabuli, počítače, promítání filmu)
c) mě učitel zaujme svým výkladem
d) učivo souvisí s mými zájmy/s mým životem
e) probíráme látku, o které již něco vím
f) probíráme látku, kterou v životě/při dalším studiu využiji
g) hrajeme soutěže
h) nemusím příliš přemýšlet a aktivně se zapojovat do výuky
i) pracujeme ve skupině a společně řešíme úkol
j) mohu pracovat na zadaném úkolu samostatně
k) tvoříme kreativně: zpíváme, kreslíme

19. Vystudoval alespoň jeden z tvých rodičů vysokou školu?

a) ano
b) ano, oba rodiče
c) ne
d) nevím

20. Kdybys byl/a učitelem/učitelkou, jak bys chtěl/a vyučovat? Jaké aktivity bys zařadil/a do výuky?

……..
…….
…….
…..……

21. Myslíš si, že vědomosti získané ve škole jednou využiješ?

a) ano, k čemu? ……
b) ne, z jakého důvodu? …….
c) nevím

22. Jakého nejvyššího vzdělání chceš ve svém životě dosáhnout?

a) základní

b) střední odborné učiliště bez maturity

c) střední odborné učiliště s maturitou

d) středoškolské – gymnázium, SOŠ (hotelová, průmyslová, obchodní, …)

e) vysokoškolské

Děkuji za vyplnění dotazníku! ☺

Příloha č. 2

Ukázky vyplněných dotazníků

Dotazník pro žáky

Milý žáku, milá žákyně,

jmenuji se Markéta Vokatá a jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Chtěla bych vás, žáky 2. stupně, požádat o co nejupřímnější vyplnění dotazníku, který bude součástí mé diplomové práce s názvem *Motivace a hodnotová orientace žáků 2. stupně ZŠ.*

Dotazník je anonymní, takže se nemusíš bát napsat svůj názor. ☺
Odpovídej pouze za sebe a pokud si nebudeš vědět rady, neboj se zeptat.

1. **Pohlaví**

a) chlapec
(b) dívka

2. **Jsem žákem/žákyní**

a) 6. třídy
b) 7. třídy
(c) 8. třídy
d) 9. třídy

3. **Máš nějaký vzor? Čeho si na něm nejvíce cenís a proč je právě on/ona tvým vzorem a za co ji/ho obdivuješ? (napiš konkrétní osobu, o kterou se jedná)**

Manka, jednou být také chtěla být jako ona.

4. **Po základní škole bych chtěl/a:**

(a) dále studovat
b) začít chodit do zaměstnání

5. **Přiřaď čísla 1–6 k následujícím hodnotám podle toho, jak jsou pro tebe nyní důležité. Každé z čísel použij pouze jednou. 1 – nejdůležitější, 6 – nejméně důležité**

- dobře vypadat 3.
- výborně se učit 4.
- zdraví 1.
- přátelství, pozitivní vztahy se svými blízkými 2.
- majetek (vlastnit co nejlepší mobilní telefon, značkové oblečení apod.) 5.
- cestovat, poznávat svět 6.

6. **Přiřaď čísla 1–6 k následujícím hodnotám podle toho, jak jsou pro tebe do budoucna důležité. Každé z čísel použij pouze jednou. 1 – nejdůležitější, 6 – nejméně důležité**

- dělat práci, která mě bude bavit 3.
- být jednou úspěšný/á 6.
- zdraví 1.
- mít vlastní spokojenou rodinu 2.
- hodně cestovat 5.
- studovat 4.

7. **Jaký/á jsem student/ka:**

(a) výborný/á, dostávám převážně jedničky
b) mám dvojky, trojky výjimečně
c) průměrný/á
d) podprůměrný/á, běžně dostávám čtyřky, pětky

8. **Jsou pro tebe známky ve škole důležité?**

a) ano
(b) spíše ano
c) spíše ne
d) ne

9. Z jakého důvodu jsou/nejsou pro tebe důležité známky (vyber 1 pro tebe nejzásadnější možnost):

a) přání rodičů
b) abych nevypadal hloupě
c) obava ze špatné známky
d) pochvala
e) chci vynikat
f) prospěch rozhoduje o mém dalším studiu
g) nevidím důvod, proč jsou známky důležité
(h) jiná možnost: dobrý pocit

10. Doplň větu: Ve škole mě nejvíce baví předmět - matematika, protože pořád něco počítáme. Nenudím se a ani se nestihnu podívat na hodiny, jak so rychle ubíhá.

11. Zamysli se a krátce popiš, proč je z tvého pohledu dobré chodit do školy?
Každý si pořád stěžuje na školu (někdy i já), ale kdyby jsme nechodili do školy: neměli bychom kamarády, neuměli bychom se podepsat, přečíst něco, chovat se.

12. Několika větami napiš, co je tvým největším snem:
Mít vlastní šťastnou zdravou rodinu. Práci, která mě bude naplňovat. Milujícího manžela. Samozřejmě mají určitou roli i peníze, ale pozor nechtěla bych být rozmazlená / povýšená.

13. Jaké povolání bys chtěl/a v budoucnu vykonávat a proč jsi se tak rozhodl/a?
Chtěla bych vlastnit vlastní zdravé bistro. Baví mě vařit, takže bych si i občas zavařila. Měla bych především na starost ekonomiku a různé věci v kanceláři.

14. V čem vynikáš:
1. sport
2. vaření
3. škola

15. Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas? (vyber nejvýše 3 činnosti)

a) učím se a dále se vzdělávám (chodím na doučování)
(b) sportuji
c) poslouchám hudbu
d) navštěvuji zájmové kroužky
e) sleduji televizi
f) trávím čas u počítače (Facebooku, hraji PC hry apod.), tabletu
(g) hraji hry venku s kamarády/kamarádkami
h) čtu knihy, časopisy
(i) jiná možnost: rodina

16. Existuje něco, čemu by ses chtěl/a z oblasti tvých zájmů věnovat v budoucnu? Proč?
Tanec / sport, jelikož se dokážu z něho odreagovat a odpočinout si. Zároveň mě to nehorázně baví a člověk za odměnu dostane krásné tělo.

17. Vyber jedno z povolání tvých rodičů. Napiš, o jakou profesi se jedná a proč bys jej chtěl/a, nebo nechtěl/a vykonávat.
Podnikatel. Nikdo nad ním nestojí. Nadruhou stranu je to těžké a náročné.

18. Školní hodina mě nejvíce baví, když… (zakroužkuj 3 pro tebe nejdůležitější možnosti)

(a) se dozvím něco nového a zajímavého
b) používáme technologie (interaktivní tabuli, počítače, promítání filmu)
(c) mě učitel zaujme svým výkladem
(d) učivo souvisí s mými zájmy/s mým životem
e) probíráme látku, o které již něco vím
f) probíráme látku, kterou v životě/při dalším studiu využiji
g) hrajeme soutěže
h) nemusím příliš přemýšlet a aktivně se zapojovat do výuky
i) pracujeme ve skupině a společně řešíme úkol
j) mohu pracovat na zadaném úkolu samostatně
k) tvoříme kreativně: zpíváme, kreslíme

19. Vystudoval alespoň jeden z tvých rodičů vysokou školu?

a) ano
b) ano, oba rodiče
(c) ne
d) nevím

20. Kdybys byl/a učitelem/učitelkou, jak bys chtěl/a vyučovat? Jaké aktivity bys zařadil/a do výuky?

zajímavou formou, ale zároveň aby se mnoho naučili.

21. Myslíš si, že vědomosti získané ve škole jednou využiješ?

(a) ano, k čemu? jak které
b) ne, z jakého důvodu? .....
c) nevím

22. Jakého nejvyššího vzdělání chceš ve svém životě dosáhnout?

a) základní
b) střední odborné učiliště bez maturity
c) střední odborné učiliště s maturitou
d) středoškolské – gymnázium, SOŠ (hotelová, průmyslová, obchodní, …)
(e) vysokoškolské

Děkuji za vyplnění dotazníku! ☺

Dotazník pro žáky

Milý žáku, milá žákyně,

jmenuji se Markéta Vokatá a jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Chtěla bych vás, žáky 2. stupně, požádat o co nejupřímnější vyplnění dotazníku, který bude součástí mé diplomové práce s názvem *Motivace a hodnotová orientace žáků 2. stupně ZŠ.*

Dotazník je anonymní, takže se nemusíš bát napsat svůj názor. ☺
Odpovídej pouze za sebe a pokud si nebudeš vědět rady, neboj se zeptat.

1. Pohlaví

(a) chlapec
b) dívka

2. Jsem žákem/žákyní

a) 6. třídy
b) 7. třídy
c) 8. třídy
(d) 9. třídy

3. Máš nějaký vzor? Čeho si na něm nejvíce ceníš a proč je právě on/ona tvým vzorem a za co ji/ho obdivuješ? (napiš konkrétní osobu, o kterou se jedná)

Ano mám svůj vzor. Jmenuje se Manuel Neuer. je mým vzorem protože hraje fotbal a on je nejlepší brankář na světě. Nejvíce si ho cením tím že si nedovoje na něco na co nemá a nevlezla mu slávu do hlavy.

4. Po základní škole bych chtěl/a:

(a) dále studovat
b) začít chodit do zaměstnání

5. Přiřaď čísla 1–6 k následujícím hodnotám podle toho, jak jsou pro tebe nyní důležité. Každé z čísel použij pouze jednou. 1 – nejdůležitější, 6 – nejméně důležité

- dobře vypadat 6
- výborně se učit 3
- zdraví 1
- přátelství, pozitivní vztahy se svými blízkými 2
- majetek (vlastnit co nejlepší mobilní telefon, značkové oblečení apod.) 5
- cestovat, poznávat svět 4

6. Přiřaď čísla 1–6 k následujícím hodnotám podle toho, jak jsou pro tebe do budoucna důležité. Každé z čísel použij pouze jednou. 1 – nejdůležitější, 6 – nejméně důležité

- dělat práci, která mě bude bavit 3
- být jednou úspěšný/á 4
- zdraví 1
- mít vlastní spokojenou rodinu 2
- hodně cestovat 6
- studovat 5

7. Jaký/á jsem student/ka:

a) výborný/á, dostávám převážně jedničky
b) mám dvojky, trojky výjimečně
(c) průměrný/á
d) podprůměrný/á, běžně dostávám čtyřky, pětky

8. Jsou pro tebe známky ve škole důležité?

(a) ano
b) spíše ano
c) spíše ne
d) ne

9. Z jakého důvodu jsou/nejsou pro tebe důležité známky (vyber 1 pro tebe nejzásadnější možnost):

a) přání rodičů
b) abych nevypadal hloupě
c) obava ze špatné známky
d) pochvala
e) chci vynikat
(f) prospěch rozhoduje o mém dalším studiu
g) nevidím důvod, proč jsou známky důležité
h) jiná možnost: .....

10. Doplň větu: Ve škole mě nejvíce baví předmět - Informatika **, protože** se chci dostat na školu s oborem elektrotechnika. Protože mě to baví a do budoucna bych chtěl být dobrý PC specialista

11. Zamysli se a krátce popiš, proč je z tvého pohledu dobré chodit do školy?

Poznáme se hodně věcí, pak je můžeme použít i v životě např. angličtina. Potom se můžeme jet kouknout do různých zemí

12. Několika větami napiš, co je tvým největším snem:

[redacted] zahrát si s Manuelem Neuerem v jednom týmu

[redacted]

Chtěl bych mít spokojenou rodinu

13. Jaké povolání bys chtěl/a v budoucnu vykonávat a proč jsi se tak rozhodl/a?

chtěl bych být profesionální fotbalista, protože je to můj koníček a vydělávat si tím co mě baví je můj sen

14. V čem vynikáš:

1. ve fotbale
2. v programování na PC
3. ve zlobení

15. Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas? (vyber nejvýše 3 činnosti)

a) učím se a dále se vzdělávám (chodím na doučování)
(b) sportuji
(c) poslouchám hudbu
d) navštěvuji zájmové kroužky
e) sleduji televizi
(f) trávím čas u počítače (Facebooku, hraji PC hry apod.), tabletu
g) hraji hry venku s kamarády/kamarádkami
h) čtu knihy, časopisy
i) jiná možnost: .....

16. Existuje něco, čemu by ses chtěl/a z oblasti tvých zájmů věnovat v budoucnu? Proč?

Ano fotbalu, protože mě to baví a dá se tím vydělávat

17. Vyber jedno z povolání tvých rodičů. Napiš, o jakou profesi se jedná a proč bys jej chtěl/a, nebo nechtěl/a vykonávat.

Ano povolání prodavačky čerpací stanice, Nechtěl bych dělat tuto práci, protože by mě nebavilo sedět za kasou a prodávat

18. Školní hodina mě nejvíce baví, když… (zakroužkuj 3 pro tebe nejdůležitější možnosti)

a) se dozvím něco nového a zajímavého
b) používáme technologie (interaktivní tabuli, počítače, promítání filmu)
c) mě učitel zaujme svým výkladem
d) učivo souvisí s mými zájmy/s mým životem
e) probíráme látku, o které již něco vím
f) probíráme látku, kterou v životě/při dalším studiu využiji
g) hrajeme soutěže
h) nemusím příliš přemýšlet a aktivně se zapojovat do výuky
i) pracujeme ve skupině a společně řešíme úkol
j) mohu pracovat na zadaném úkolu samostatně
k) tvoříme kreativně: zpíváme, kreslíme

19. Vystudoval alespoň jeden z tvých rodičů vysokou školu?

a) ano
b) ano, oba rodiče
c) ne
d) nevím

20. Kdybys byl/a učitelem/učitelkou, jak bys chtěl/a vyučovat? Jaké aktivity bys zařadil/a do výuky?

Kdybych byl učitelem tak bych chtěl aby si děti z té hodiny odnesli co nejvíce a hlavně aby je to bavilo.

21. Myslíš si, že vědomosti získané ve škole jednou využiješ?

a) ano, k čemu? třeba kdybych jel do zahraničí a musel se s někým dorozumět
b) ne, z jakého důvodu? ……
c) nevím

22. Jakého nejvyššího vzdělání chceš ve svém životě dosáhnout?

a) základní
b) střední odborné učiliště bez maturity
c) střední odborné učiliště s maturitou
d) středoškolské – gymnázium, SOŠ (hotelová, průmyslová, obchodní, …)
e) vysokoškolské

Děkuji za vyplnění dotazníku! ☺